

RYNEK RYB

stan i perspektywy

R O C Z N I K

CZASOPISMO UKAZUJE SIĘ OD 2004 ROKU

ISSN 1732-5889

**ANALIZY
RYNKOWE**

Redakcja naukowa
Krzysztof Hryszko

LISTOPAD 2024

REDAKCJA NAUKOWA RYNKU RYB:

mgr inż. Krzysztof Hryszko

AUTORZY:

mgr inż. Krzysztof Hryszko (IERiGŻ PIB)

mgr Jadwiga Drożdż (IERiGŻ PIB)

dr Emil Kuzebski (MIR PIB)

RECENZENT:

dr Piotr Szajner

Oceny i komentarze prezentowane w *Analizach Rynkowych* są opracowywane na podstawie najlepszych, sprawdzonych źródeł informacji i są wyrazem wiedzy oraz poglądów autorów. Nie mogą więc być podstawą roszczeń podmiotów za skutki podejmowanych decyzji, które każdy podejmuje na własne ryzyko i koszt.

Wykorzystując informacje zawarte w publikacji, należy podać źródło.

Cytowanie: Hryszko, K. (red.). (2024). *Rynek ryb. Stan i perspektywy*. Nr 35. Analizy Rynkowe. IERiGŻ PIB.

Symbole użyte w tabelach mają następujące znaczenie:

. (kropka) oznacza brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej

lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe

– (półpauza) oznacza, że zjawisko nie występuje

x (mała litera iks) informuje, że wypełnienie rubryki ze względu na układ tablicy jest niemożliwe

Publikację sfinansowano ze środków MRiRW w ramach umowy DIW.ib.070.12.2024.

ISSN 1732-588 (druk), ISSN 2956-5405 (pdf); ark. wyd. 5,4

Czasopismo przygotowano w Zakładzie Rynków Rolnych i Metod Ilościowych IERiGŻ PIB
Kierownik Zakładu: dr inż. Piotr Szajner

WYDAWCA: Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej

Państwowy Instytut Badawczy, <http://ierigz.waw.pl/>

ul. Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa; tel. (22) 505 45 18; e-mail: ierigz@ierigz.waw.pl

Projekt okładki i skład: Leszek Ślipski

Korekta i druk: Dział Informacji i Wydawnictw IERiGŻ PIB

Spis treści

Reasumpcja	3
Summary	5
I. Polityka rybacka i regulacje rynku ryb dr Emil Kuzebski, mgr inż. Krzysztof Hryszko	7
II. Światowy rynek ryb i owoców morza mgr inż. Krzysztof Hryszko	14
III. Krajowa produkcja ryb i owoców morza	19
1. Rybołówstwo morskie dr Emil Kuzebski	19
2. Rybactwo śródlądowe mgr inż. Krzysztof Hryszko	22
IV. Przetwórstwo i popyt na ryby i owoce morza	26
1. Przetwórstwo mgr Jadwiga Drożdż, mgr inż. Krzysztof Hryszko	26
2. Spożycie ryb i owoców morza oraz ich przetworów mgr inż. Krzysztof Hryszko	31
V. Handel zagraniczny rybami i owocami morza oraz ich przetworami mgr inż. Krzysztof Hryszko	35
VI. Ceny ryb i przetworów rybnych mgr inż. Krzysztof Hryszko	40

Rok 2023 r. przebiegał pod znakiem dochodzenia do równowagi rynkowej, po okresie nienotowanych wzrostów cen czynników produkcji i w konsekwencji bardzo wysokiej inflacji. Sektor rybny w Polsce pozostawał jednak w dalszym ciągu pod presją ograniczonego popytu i malejącej siły nabywczej konsumentów obserwowanego zarówno na rynku krajowym, jak i na zagranicznych rynkach zbytu. Głębsze spadki konsumpcji hamowała w pewnym stopniu obniżka stawek podatku VAT na żywność, a podmioty w sektorze rybołówstwa i akwakultury zostały objęte wsparciem finansowym za dodatkowe koszty poniesione przez nie w związku z zakłóceniami rynku spowodowanymi prowadzoną przez Rosję wojną napastniczą przeciwko Ukrainie i jej wpływem na łańcuch dostaw. Poprawa koniunktury i spadek cen w drugiej połowie roku pozwoliły na powrót tendencji wzrostowych na rynku i w konsekwencji, zarówno wolumen produkcji zakładów

przetwórczych, eksport jak i konsumpcja krajowa, w skali roku nie uległy większym zmianom w porównaniu z 2022 rokiem.

Krajowa podaż ryb, owoców morza oraz ich przetworów wyniosła w 2023 r. 514,5 tys. t (w ekwiwalencie masy żywej ryb) i była o 1,8% większa niż przed rokiem. Złożyło się na to wyłącznie zwiększenie importu netto, przy zbliżonej do roku poprzedniego wielkości połowów. Wskaźnik samowystarczalności zmniejszył się o 0,5 pkt proc. do 40,7%. Szacuje się, że w 2024 r. podaż rynkowa ryb i owoców morza może się zmniejszyć w porównaniu z 2023 r. o ok. 1% i wynieść 508,6 tys. t, głównie pod wpływem zmniejszenia połowów.

Połowy krajowe w 2023 r. cechowały pogłębiające się problemy w rybołówstwie morskim oraz wzrost produkcji ryb w akwakulturach. Łączne połowy krajowe wyniosły 209,2 tys. t i były o 0,4% więk-

sze od wielkości uzyskanej rok wcześniej. Na połowy bałtyckie przypadało 45,6% wolumenu ogółem, na połowy ryb w wodach słodkowodnych oraz produkcję w akwakulturach 23,1%, a na połowy dalekomorskie 31,3%.

Połowy ryb na Morzu Bałtyckim wyniosły w 2023 r. 95,4 tys. t i były o 13,1% mniejsze niż w roku poprzednim. Zmniejszyły się przede wszystkim wyładunki szprotów (o 15,5%) i storni (o 35,7%), przy większych niż przed rokiem połowach śledzi (o 9,6%). Wielkość odnotowanych połowów wynikała głównie z poziomu dostępnych kwot. W portach krajowych wyładowano 81,3% złowionych ryb, a największe znaczenie miał Hel (39%), następnie Kołobrzeg (26%) oraz Władysławowo (17%).

¹Liczy i wskaźniki w całym raporcie obliczono na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością, niż podano w publikacji. Ze względu na zaokrąglenia danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się różnić od podanych wielkości „ogółem”.

Bilans ryb i owoców morza w Polsce (tys. ton masy żywej ryb)

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024 S
Połowy morskie	191,9	185,7	162,5	160,9	123,0
w tym: bałtyckie	130,4	123,2	109,7	95,4	73,0
dalekomorskie	61,5	62,5	52,8	65,5	50,0
Połowy słodkowodne (zawodowe) i akwakultura ^a	52,1	46,1	45,8	48,3	48,6
Razem połowy krajowe	244,0	231,8	208,3	209,2	171,6
Import	968,1	1 039,0	988,6	1 014,1	1 022,0
Eksport	713,1	741,0	691,4	708,8	685,0
Podaż ryb konsumpcyjnych na rynek krajowy	499,0	529,8	505,5	514,5	508,6

^a w porównaniu z poprzednimi opracowaniami Rynku Ryb nie zostały uwzględnione wyniki wędkarstwa amatorskiego. Wszystkie dane zawarte w raporcie (bilans i wyniki dotyczące krajowej produkcji ryb słodkowodnych) zostały skorygowane o te wartości, S – szacunek

Źródło: opracowanie IERIGŻ PIB na podstawie danych MIR PIB, MGMIŻŚ, MRIRW, IRS PIB i MF.

Ważnym źródłem zaopatrzenia rynku jest produkcja i połowy ryb słodkowodnych w wodach śródlądowych. Warunki termiczno-hydrologiczne dla akwakultury były w 2023 r. dla większości gospodarstw rybackich dobre. Łączna produkcja ryb w akwakulturach oraz zawodowe odłowy ryb słodkowodnych wyniosły 48,3 tys. t i były o 5,4% większe niż rok wcześniej. Podaż ryb pochodzących z akwakultury była większa o 6,1%, w tym produkcja karpia wzrosła

o 13,9%, pstrągów i innych gatunków ryb łososiowatych zmniejszyła się o 0,8%, a pozostałych ryb zwiększyła o 11,5%. W połowach zawodowych kontynuowany był, obserwowany od wielu lat, trend spadkowy (spadek odłowów o 14,3%).

Szacuje się, że w 2024 r. połowy bałtyckie mogą być mniejsze niż w 2023 r. o ok. 23% i wyniosą tylko 73 tys. t. Wpływ na to będzie miało ograniczenie kwot połowowych oraz niższe wydajności

połowowe. Przewiduje się, że podaż na rynek ryb słodkowodnych pochodzących z krajowych połowów i produkcji będzie zbliżona do odnotowanej rok wcześniej i wyniesie ok. 48,6 tys. t. Mniejsze będą także połowy dalekomorskie (spadek o 24% do ok. 50 tys. t). W konsekwencji wielkość połowów krajowych może wynieść w 2024 r. ok. 172 tys. t i będzie mniejsza niż w roku ubiegłym o ok. 18%.

W konsekwencji spadku liczby ludności w Polsce w 2023 r. tempo wzrostu spożycia ryb i owoców morza w przeliczeniu na mieszkańca było nieco wyższe niż podaży i wyniosło 2,1% (do 13,67 kg). W latach 2021–2023 spożycie przeciętnie wyniosło 13,68 kg/mieszkańca i było o 6,5% większe niż średnio w latach 2018–2020. W porównywanych okresach największy spadek spożycia odnotowano w przypadku dorszy, które obniżyło się o 33%. O ok. 14% spadła konsumpcja makrel i ryb płaskich, a o 10% śledzi i karpia. Na znaczeniu zyskiwały natomiast takie gatunki jak mintaj, morszczuk, miruna czy owoce morza, w przypadku których wzrost spożycia wyniósł 20–36%. Wydatki gospodarstw domowych na zakup ryb i owoców morza wyniosły w 2023 r. 158,40 PLN/osobę i były o 8,1% wyższe niż w roku poprzednim. Realne wydatki na tę grupę produktów, po uwzględnieniu dynamiki cen detalicznych, spadły o 6,4%. Szacuje się, że spożycie produktów rybołówstwa może się zmniejszyć w 2024 r. do ok. 13,5 kg/mieszkańca (o 1%).

W 2023 r. odnotowano stabilizację obrotów handlu zagranicznego produktami rybołówstwa w ujęciu ilościowym. Utrzymywała się wysoka dynamika cen transakcyjnych w eksporcie, co wpłynęło na znaczący wzrost wartości sprzedaży produktów. Jednocześnie ceny importowe wykazywały tendencję spadkową

w drugiej połowie roku. W rezultacie dużej poprawie uległo saldo handlu. Wielkość eksportu wyniosła 545 tys. t i była o 1,8% większa niż rok wcześniej, natomiast jego wartość zwiększyła się o 11,7% do 3,22 mld EUR. Wolumen importu wyniósł 662 tys. t o wartości 3,27 mld EUR i był odpowiednio o 1,1 i 4,6% większy niż w 2022 r. Aprecjacja złotego względem głównych walut spowodowała, że dynamika zmian wartości handlu zagranicznego wyrażona w walucie narodowej była niższa. Sytuacja ta wspierała importerów, ale jednocześnie powodowała spadek opłacalności sprzedaży zagranicznej sektora. W I półroczu 2024 r. obserwowano ożywienie w handlu zagranicznym produktami rybnymi, ale dynamika wzrostów wymiany głównymi grupami wyrobów była bardzo umiarkowana.

W październiku 2024 r. przetwórstwem ryb w Polsce zajmowało się 231 podmiotów z uprawnieniami do handlu produktami rybnymi na obszarze UE, z czego 208 było aktywnych. Produkcja ryb i przetworów rybnych w krajowych zakładach przetwórczych z przeznaczeniem do konsumpcji wyniosła w 2023 r. 635 tys. t i była o 5,1% większa niż rok wcześniej. W drugiej połowie 2023 r. obserwowano znaczący wzrost produkcji, co z nadwyżką zrekompensowało jej spadek z poprzednich miesięcy. Wzrost cen zbytu oraz zmiany w strukturze produkcji

spowodowały, że wartość sprzedanych przez te podmioty wyrobów wyniosła 17,93 mld PLN i była o 7,1% wyższa niż w 2022 r. W 2023 r. sektor przetwórstwa ryb osiągnął rekordowe wyniki finansowe. Zysk netto średnich i dużych zakładów o zatrudnieniu powyżej 9 osób załogi wyniósł 677 mln PLN i był ponad 2-krotnie wyższy niż rok wcześniej. Szacuje się, że w 2024 r. przetwórnictwo rybne wyprodukuje ok. 630 tys. t produktów, tj. podobną do roku poprzedniego ilość. Wartość produkcji sprzedanej może się zwiększyć o ok. 3% do 18,5 mld PLN.

W okresie pierwszych pięciu miesięcy 2023 r. utrzymywała się wysoka dynamika wzrostu cen detalicznych, która maksimum osiągnęła w lutym, tj. 23,5% (w porównaniu z lutym 2022 r.). W drugiej połowie roku ceny ustabilizowały się w konsekwencji spadku cen ryb importowanych, aprecjacji złotego oraz relatywnie niewielkich podwyżek cen realizowanych przez sektor przetwórstwa. Średni wzrost cen detalicznych produktów rybołówstwa wyniósł w 2023 r. 15,5% i był nieco większy niż średnia dla cen żywności i napojów bezalkoholowych ogółem (15,1%). Dalszy spadek cen ryb importowanych oraz cen producentów wpływał na niewielkie podwyżki cen detalicznych produktów rybnych w pierwszych trzech kwartałach 2024 r. (średnio o 1,6%), które wyraźnie podrażały tylko w kwietniu wraz z przywróceniem stawki VAT na żywność.

The year 2023 was marked by a return to market equilibrium, following a period of unrecorded increases in input prices and consequently very high inflation. However, Poland's fish sector remained under pressure in terms of reduced demand and declining consumer purchasing power observed in both domestic and foreign markets. Deeper declines in consumption were tempered to some extent by a reduction in VAT rates on food, and entities in the fisheries and aquaculture sector were financially supported for the additional costs they incurred due to market disruptions caused by Russia's aggression war against Ukraine and its impact on the supply chain. The improvement in the economy and the drop in prices in the second half of the year allowed the market to return to an upward trend, and as a result, both the production volume of processing plants, exports and domestic consumption were

little changed on an annual basis compared to 2022.

The domestic supply of fish, seafood and seafood products amounted to 514.5 thousand tons in 2023 (in live weight equivalent of fish) and was 1.8% higher than the previous year. This was only due to an increase in net imports, with catch volumes similar to the previous year. The self-sufficiency rate decreased by 0.5 percentage points to 40.7%. It is estimated that in 2024 the market supply of fish and seafood may decrease by about 1% compared to 2023 and amount to 508.6 thousand tons, mainly influenced by the reduction in catches.

Domestic catches in 2023 were characterized by worsening problems in marine fisheries and increased fish production in aquaculture. Total domestic catches amounted to 209.2 thousand tons, which is by 0.4% higher compared to last year.

Fishing in the Baltic Sea accounted for 45.6% of the total volume, freshwater fishing and aquaculture production accounted for 23.1%, and deep-sea fishing accounted for 31.3%.

In 2023 fish catches in the Baltic Sea amounted to 95.4 thousand tons and were 13.1% lower than in the previous year. Landings of sprat (down 15.5%) and flounder (down 35.7%) decreased primarily, with herring catches higher than the year before (down 9.6%). The size of the recorded catches was mainly due to the level of available quotas. Domestic ports landed 81.3% of the fish caught, with Hel being the most important (39%), followed by Kolobrzeg (26%) and Władysławowo (17%).

² Figures and indicators throughout the report are calculated based on absolute data expressed with greater precision than reported in the publication. Due to data rounding, in some cases the total of components may differ from the "total" figures.

Balance of fish and seafood in Poland (thousand tons of live weight of fish)

Specification	2020	2021	2022	2023	2024 E
Sea catches	191.9	185.7	162.5	160.9	123.0
including: Baltic	130.4	123.2	109.7	95.4	73.0
deep sea	61.5	62.5	52.8	65.5	50.0
Freshwater fishing (professional) and aquaculture ^a	52.1	46.1	45.8	48.3	48.6
Total domestic catches	244.0	231.8	208.3	209.2	171.6
Imports	968.1	1 039.0	988.6	1 014.1	1 022.0
Exports	713.1	741.0	691.4	708.8	685.0
Supply of consumer fish to the domestic market	499.0	529.8	505.5	514.5	508.6

^a compared to previous Fish Market studies, the results of amateur freshwater catches have not been included. All data included in the report (balance and results of domestic freshwater fish production) have been adjusted for these values, E – estimation

Source: Study of IAFE NRI based on data from the National Marine Fisheries Research Institute, Ministry of Maritime Economy and Inland Navigation, Ministry of Agriculture and Rural Development, Inland Fisheries Institute and Ministry of Finance.

An important source of market supply is freshwater fish production and fishing in inland waters. Thermal and hydrological conditions for aquaculture were good for most fish farms in 2023. Total aquaculture fish production and professional freshwater fish catch amounted to 48.3 thousand tons, 5.4% higher than a year earlier. The supply of fish from aquaculture was higher by 6.1%, of which the production of carp increased by 13.9%, trout and other salmonids decreased by 0.8%, and other fish increased by 11.5%.

In the freshwater fishing (professional), the downward trend observed for many years continued (a 14.3% decrease in catches).

It is estimated that in 2024 Baltic catches could be lower than in 2023 by about 23%, amounting to only 73 thousand tons. This will be affected by the reduction of fishing quotas and lower fishing yields. The market supply of freshwater fish from domestic catches and production is expected to be similar to

that recorded a year earlier, at about 48.6 thousand tons. Deep-sea catches will also be smaller (down 24% to about 50 thousand tons). As a result, the volume of domestic catches may amount to about 172 thousand tons in 2024 and will be lower compared to last year by about 18%.

As a consequence of the decline in Poland's population, the rate of growth in consumption of fish and seafood per capita in 2023 was slightly higher than the

supply, accounting for 2.1% (to 13.67 kg). Between 2021 and 2023, consumption averaged 13.68 kg/capita and was 6.5% higher than the average between 2018 and 2020. In the compared periods, the largest decline in consumption was recorded for cod, which decreased by 33%. Consumption of mackerel and flatfish fell by about 14%, and herring and carp went down by 10%. On the other hand, species such as pollock, hake, grenadier and seafood gained in importance, with a 20–36% increase in consumption. In 2023, household spending on the purchase of fish and seafood amounted to PLN 158.40/person and were by 8.1% higher than in the previous year. Real spending on this product group, after taking into account the dynamics of retail prices, fell by 6.4%. It is estimated that consumption of fishery products may decrease in 2024 to about 13.5 kg/capita (by 1%).

In 2023, there was a stabilization of foreign trade turnover of fishery products in volume terms. The high dynamics of export transaction prices continued, which contributed to a significant increase in the value of product sales. At the same time, import prices showed a downward trend in the second half of the year. As a result, the balance of trade improved greatly. The volume of exports amounted to 545 thousand tons and was 1.8% higher than a year earlier, while its

value increased by 11.7% to EUR 3.22 billion. The volume of imports amounted to 662 thousand tons with a value of EUR 3.27 billion, and was 1.1 and 4.6% higher than in 2022, respectively. The appreciation of the zloty against major currencies caused the dynamics of changes in the value of foreign trade expressed in national currency to be lower. This situation supported importers, but at the same time caused a decline in the profitability of the sector's foreign sales. In the first half of 2024, an upturn in foreign trade in fish products was observed, but the dynamics of increases in the exchange of major product groups was very moderate.

In October 2024, fish processing in Poland was carried out by 231 entities with rights to trade in fish products within the EU, of which 208 were active. Production of fish and fish products in domestic processing plants for consumption amounted to 635 thousand tons in 2023 and was 5.1% higher than a year earlier. A significant increase in production was observed in the second half of 2023, which more than compensated for its decline in previous months. The increase in selling prices and changes in the structure of production brought the value of the products sold by these entities to PLN 17.93 billion, 7.1% higher than in 2022. In 2023, the fish processing

sector achieved record financial results. The net profit of medium-sized and large establishments with more than 9 crew members amounted to PLN 677 million, more than double compared to a year earlier. It is estimated that in 2024 fish processing plants will produce about 630 thousand tons of products, i.e. a similar amount to the previous year. The value of sold production may increase by about 3% to PLN 18.5 billion.

In the first five months of 2023, the high growth rate of retail prices continued, reaching its maximum in February, at 23.5% (compared to February 2022). In the second half of the year, prices stabilized as a consequence of the decline in the price of imported fish, the appreciation of the zloty and relatively small price increases implemented by the processing sector. The average increase in retail prices of fishery products was 15.5% in 2023 and was slightly higher than the average for prices of food and non-alcoholic beverages in general (15.1%). Further decline in imported fish prices and producer prices influenced small increases in the retail prices of fish products in the first three quarters of 2024 (by 1.6% on average), which became noticeably more expensive only in April with the restoration of the VAT rate on food.

I. POLITYKA RYBACKA I REGULACJE RYNKU RYB

1. Polityka rybacka

31 maja 2024 r. Międzynarodowa Rada Badań Morza (ICES) przedstawiła doradztwo dotyczące stanu zasobów limitowanych gatunków ryb poławianych na obszarze Morza Bałtyckiego. W przypadku polskiego rybołówstwa obejmuje ono siedem stad: dwa stada dorsza – wschodnie (obszar 22–24) i zachodnie (25–32), dwa stada śledzia – zachodnie (20–24) i centralne (25–29+32), stado szprotów (22–32), stado łososia centralnego Bałtyku (22–31) oraz gładzicę (24–32). W odniesieniu do trzech stad – dorsza wschodniego, łososia i śledzia zachodniego – zaproponowano utrzymanie kwot połowowych na poziomie rekomendowanym rok wcześniej, czyli zerowym, uzasadniając to brakiem poprawy ich kondycji. ICES zaleciła również utrzymanie kwoty połowowej dla dorsza zachodniego (jako przyłów). Znaczną, tj. 32% redukcję kwoty zaproponowano dla szprotów, natomiast wzrost w odniesieniu do śledzia z centralnego Bałtyku (o 139%) oraz gładzicy (o 18%).

Na utrzymanie restrykcyjnych zaleceń ICES odnośnie dorszy stada Bałtyku wschodniego wpływ ma utrzymywanie się bardzo wysokiej śmiertelności naturalnej tych ryb, a jednocześnie trudności w przygotowaniu wiarygodnej oceny stanu zasobów. Z uwagi na to ICES przedstawiając swoje doradztwo dla tego stada odniosła się do wartości względnych (średnich z lat 1946–2023). ICES wskazała na bardzo niską biomasa stada rozrodczego dorszy z obszaru 25–32, wynoszącą zaledwie 5% wielkości obserwowanej w 2010 r. zdaniem ICES dodatkowo bardzo niskie liczebności uzupełnienia stada, nawet mając na uwadze znaczące ograniczenie śmiertelności połowowej, upoważniają zgodnie z zasadą przezroczności do zalecenia całkowitego wstrzymania połowów.

Według oceny ICES stado dorsza Bałtyku zachodniego zostało określone jako posiadające zredukowaną zdolność do odnawiania. Biomasa tego stada została oszacowana dla lat 2021–2023 w wyso-

kości jedynie 20% średniej wieloletniej i trzykrotnie mniej od przyjętej wartości progowej. Było to wynikiem bardzo słabych pokoleń z lat 2015–2020 oraz intensywnych połowów. Mając to na uwadze ICES zaleciła utrzymanie bardzo niskiej kwoty (24 tony), czyli takiej samej jak w 2024 roku.

Stado śledzi Bałtyku zachodniego w ocenie ICES odnotowało w 2023 r. niewielką poprawę (o 10%) wielkości biomasy w stosunku do 2022 r., jednak pozostawało na poziomie jednym z najniższych od początku lat 90-tych. W 2023 r. złowiono zaledwie 3,3 tys. t tych ryb w stosunku do ponad 200 tys. t w 1990 r.³ We wcześniejszych latach 90-tych biomasa tych ryb osiągała najwyższe wartości, rzędu 300 tys. t. W 2024 r. wynosiła ona już tylko nieco ponad 70 tys. t, co było ciągle jedną z najniższych obserwowanych w tym okresie wartości. Wpływ na to miała zarówno wysoka śmiertelność połowowa, jak i niskie uzupełnienia w okresie po 2005 r. Z uwagi na to, jak zostało wcześniej wspomniane, ICES doradza w 2025 r. całkowite wstrzymanie połowów tego stada.

W 2023 r. ICES zarekomendowała głęboką redukcję kwoty połowowej (o 45%) śledzi Bałtyku centralnego w 2024 r. (o 45% do 52,5 tys. t). Wpływ na to miało znajdowanie się tego stada przez większość z 30 ostatnich lat poniżej wartości progowej Blim (określającej wartość poniżej którego stado ma zmniejszoną zdolność do odnawiania). Stado zostało uznane przez ICES jako odławiane zbyt intensywnie, co przyczyniło się do utraty w latach 2020–2023 pełnej zdolności do odnawiania. W latach 2015–2021 jedynie jeden rocznik (2019) był zbliżony do średniej biomasy rozrodczej stada. Pesymistyczna rekomendacja dla śledzi stada centralnego to również wynik zmiany punktów odniesienia jakie w 2022 i 2023 r. wprowadziła w metodologii estymacji stanu zasobów ICES, co spowodowało znaczący wzrost wielkości progowej, a tym samym redukcję doradzanej kwoty

³ ICES (2024). Herring (*Clupea harengus*) in subdivisions 20–24, spring spawners (Skagerrak, Kattegat, and western Baltic). ICES Advice: Recurrent Advice. Report. <https://doi.org/10.17895/ices.advice.25019273.v1>

połowowej. Według ICES działania te przyniosły pożądany skutek i w 2025 r. zdecydowano się wydać rekomendację 2-krotnego wzrostu TAC (nie wyższego niż 125,3 tys. t).

Stado szprotów bałtyckich zostało ocenione przez ICES w 2023 r. i 2024 r. jako eksploatowane w sposób zrównoważony, posiadające pełną zdolność do odnawiania. Wskazano jednak na znaczną fluktuację pokoleń szprotów w ostatnich latach, w tym na bardzo słabe roczniki lat 2021–2023. Wahania biomasy to skutek zmiennej urodzajności pokoleń, jak i intensywnej eksploatacji. Jednocześnie, podobnie jak dla śledzi stada centralnego, tak i szprotów ICES dokonała rewizji punktów odniesienia, co spowodowało nieznaczne zmiany w ocenie biomasy. Mając to na względzie ICES, doradzał nieznaczną redukcję TAC w tych latach, a połowy szprotów w 2023 r. na Bałtyku wyniosły ok. 270 tys. t (o 10% mniej niż rok wcześniej). ICES dopiero na 2025 r. zdecydowało się na bardziej radykalne kroki i zaleca obniżenie TAC do maksymalnie 165 tys. t, czyli o 32% mniej od kwoty zalecanej w 2024 rok.

Nie zmieniło się doradztwo ICES odnośnie kwoty połowowej łososi. W 2024 r. zalecone zostało całkowite wstrzymanie połowów, podobnie na 2025 r. doradza się zerowe połowy wszędzie tam, gdzie występują łososi ze „słabych” rzek, czyli obszaru Centralnego Bałtyku.

W ocenie ICES stado gładzicy pozostaje w dobrej kondycji, na co wpływ ma między innymi nadzwyczajne uzupełnienie stada zaobserwowane w latach 2019–2021. Zaproponowana wielkość TAC tych ryb na 2024 r. wynosiła 4,5 tys. t, co było niewiele mniejszą wielkością (o 3%) od TAC z 2023 r. W 2025 r. możliwe będzie wzrost połowów do 5,3 tys. t (o 18%).

Na początku lipca Bałtycka Rada Doradcza (BSAC – Baltic Sea Advisory Council) przekazała swoje stanowisko dotyczące doradztwa ICES na 2025 r. W części ogólnej

rekomendacji Rada uznała rybołówstwo na Morzu Bałtyckim jako zagrożone i zwróciła ponownie uwagę na potrzebę ekosystemowego podejścia do zarządzania tym sektorem, w tym uwzględnienia takich czynników jak interakcje między gatunkami, zmiany klimatu, eutrofizacja czy zmiany zasolenia. Dodatkowo Rada zwróciła ponownie uwagę na wzrastającą populację fok i kormoranów uznając je za jedno z głównych zagrożeń dla rentowności sektora rybołówstwa oraz potrzebę uwzględnienia tego w doradztwie naukowym. BSAC wezwała Komisję Europejską o zapewnienie większej przejrzystości w zapytaniach o doradztwo naukowe i uwzględnienie zdania Rady na wczesnym etapie kształtowania polityki, kiedy formułowane są wnioski o doradztwo (STECF i ICES).

Rada zajęła również stanowisko w sprawie doradztwa ICES odnośnie kwot połowowych na 2025 r. W odniesieniu do dorsza z podobszaru 22–24 (Bałtyk wschodni) Rada zaleciła utrzymanie TAC w wysokości przyjętej na 2024 r., czyli 340 t przeznaczonych dla rybołówstwa komercyjnego oraz umożliwienie prowadzenia połowów rekreacyjnych. Do tego zalecenia przedstawiciele rybaków przybrzeżnych zaproponowali dodanie ograniczenia możliwości prowadzenia połowów tylko przy użyciu narzędzi stawnych oraz całkowity zakaz używania narzędzi trałowych w obszarze 22–24 (z uwagi na wysoki poziom odrzutów generowanych w połowach tymi narzędziami).

W przypadku dorszy z podobszaru 25–32 Rada przyznała, że ich zła kondycja jest wynikiem zmian biologicznych zaistniałych w ostatnich dziesięcioleciach. Podobnie do ICES Rada zwróciła uwagę na wysoką śmiertelność naturalną tych ryb, dużo wyższą niż śmiertelność połowowa. Zdaniem BSAC zamknięcie połowów komercyjnych dorszy w 2019 r. nie spowodowało znaczącej poprawy stanu zasobów. Rada zwróciła również uwagę na potrzebę wyznaczenia TAC na takim poziomie, aby umożliwiło to swobodne działanie rybołówstwa pelagicznego (gdzie dorsz jest rybą przyławianą). Zwrócono uwagę również na problemy na niedoskonałość doradztwa ICES, które nie odzwierciedla wszystkich ważnych czynników, w tym struktury populacji ryb oraz zależności międzygatunkowych. Odniesio-

no się do problemu z właściwym odczytem wieku ryb, wpływającym na prawidłowe określenie tempa wzrostu osobniczego. BSAC podniosła również kwestię braku pozytywnych wyników wprowadzonych w 2021 r. obszarów czasowo zamkniętych i braku oceny skuteczności tego środka, negatywnie wpływającego na rybołówstwo pelagiczne. Stwierdzono, że nie ma wystarczających podstaw do stwierdzenia, że połowy szprotów i śledzi włokami pelagicznymi mają negatywny wpływ na tarło dorszy. Podobnie jak w przypadku dorszy stada zachodniego przedstawiciele rybaków przybrzeżnych w BSAC argumentowali o zarezerwowaniu TAC tylko dla połowów narzędziami biernymi. Ostatecznie BSAC poparł TAC w wysokości 595 t (tylko przyłowy).

Postulowana przez BSAC wielkość TAC śledzi stada Bałtyku centralnego to 125,3 tys. t, czyli w górnym zakresie zaproponowanym przez ICES. Rada uznała duże wahania TAC z roku na rok za niepokojące (a znaczącą redukcją kwoty w 2024 r. jako bardzo trudną sytuację dla sektora). Przedstawiciele Polski i Szwecji w BSAC zaproponowali zniesienie zakazu połowów pelagicznych w kwietniu, który został wprowadzony w celu ochrony tarła śledzia centralnego, jednak z uwagi na to, że tarło odbywa się na płytkich wodach, nie ma on większego sensu. Dodatkowo wysunięto postulat zwiększenia środków finansowych na badania naukowe i doradztwo w celu zapewnienia wiarygodności badań i przywrócenia zaufania do nauki.

BSAC nie zgodziła się z doradztwem odnośnie TAC dla śledzi Bałtyku zachodniego zaproponowanym przez ICES w zerowej wysokości. Zalecono pozostawienie kwoty na poziomie z 2024 r. (788 t). Zwrócono jednocześnie uwagę na znaczącą wielkość połowów rekreacyjnych (5 razy większą niż rybaków komercyjnych) i konieczność uwzględnienia tego w szacunkach wielkości biomasy.

BSAC przyjął odmienne od ICES stanowisko odnośnie wysokości TAC szprotów, zalecając ich wielkość na poziomie 201 tys. t. Jednocześnie odniesiono się do informacji przedstawionych przez ICES

o bardzo niskiej rekrutacji tych ryb, nie potwierdzonych obserwacjami z połowów komercyjnych. Zaproponowane na tej podstawie zmniejszenie TAC uznano za nadmierne, zwłaszcza w kontekście negatywnego oddziaływania na połowy śledzi (kwestia przyłowy). Część przedstawicieli Rady postulowała, m.in. z uwagi na niepewność doradztwa ICES przyjęcie niższego TAC – nawet na poziomie 73,5 tys. t (proponycja reprezentantów rybołówstwa przybrzeżnego) lub 130,2 tys. t (przedstawiciele rybołówstwa szwedzkiego).

Rada zgodziła się z propozycją odnośnie TAC łososi w podobszarach 22–31 rekomendując ich zerowe połowy dla mieszanych zasobów morskich.

26 sierpnia 2024 r. Komisja Europejska przedstawiła propozycję rozporządzenia Rady UE w sprawie uprawnień do połowów na 2025 r. odnośnie do niektórych stad ryb na Morzu Bałtyckim.⁴ Propozycja była przedmiotem negocjacji państw członkowskich na forum Rady UE, która odbyła się 22 października 2024 r.⁵ W propozycji odnoszącej się do połowów dorsza stada Bałtyku wschodniego Komisja, zwróciła uwagę, że do 2019 r., dzięki decyzjom w sprawie uprawnień do połowów w Morzu Bałtyckim, udawało się dostosować śmiertelność połowową wszystkich stad (za wyjątkiem śledzi w zachodniej części Morza Bałtyckiego) objętych MSY (Maximum Sustainable Yield) do przedziałów MSY w momencie ustalania TAC. Dzięki tym decyzjom udało się również odbudować stada i przywrócić równowagę między zdolnością połowową, a uprawnieniami do połowów. Zaproponowane przez Komisję wysokości kwot połowowych na 2025 r. odzwierciedlają ocenę stanu zasobów poszczególnych gatunków, jednak są one zdecydowanie mniej radykalne niż doradztwo ICES. Wnioskowana przez Komisję UE znacząca redukcja kwoty dorszy stada Bałtyku wschodniego do 191 t (o 68%) została złagodzona przez Radę UE, która

⁴ Wniosek Rozporządzenie Rady ustalające uprawnienia do połowów na 2025 rok w odniesieniu do niektórych stad ryb i grup stad ryb w Morzu Bałtyckim oraz zmieniające rozporządzenie (UE) 2024/257 w odniesieniu do uprawnień do połowów w innych wodach (COM(2024) 386 final).

⁵ Baltic Sea: Council agrees catch limits for 2025 <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/10/22/baltic-sea-council-agrees-on-catch-limits-for-2025/>

przyjęła ostatecznie TAC w wysokości 430 t (spadek o 28%). W odniesieniu do dorsza stada Bałtyku zachodniego Komisja zaproponowała zaledwie 93 tony (spadek o 73%). Na posiedzeniu Rady wynegocjowano zwiększenie tej kwoty do 266 t, co stanowi 22% spadek w stosunku do 2024 r. Propozycja całkowitego wstrzymania połowów śledzi stada Bałtyku zachodniego, wysunięta przez ICES, została znacząco złagodzona przez Komisję Europejską, która zaproponowała 50% redukcję. Ostatecznie na posiedzeniu Rady zgodzono się pozostawić kwotę bez zmian w stosunku do 2024 r. (788 t). Znaczący, ponad dwukrotny, wzrost TAC śledzi stada Bałtyku centralnego zaproponowany przez ICES (o 139%) został zmniejszony przez Komisję i podtrzymany przez Radę UE. Zaakceptowana maksymalna wysokość połowów tych ryb w 2025 r. została ustalona na 83,9 tys. t (+108%). Rada UE zgodziła się z doradztwem ICES odnośnie szprotów, przyjmując redukcję TAC tych ryb w 2025 r. o 31%. Pozostałe dwa limitowane gatunki – łososi i gładzice decyzją Rady UE pozostaną w 2025 r. na poziomie z 2024 r., czyli odpowiednio 10 144 sztuk oraz 11 313 ton.

Przyjęte ostateczne poziomy TAC będą oznaczały, że dostępna dla polskich rybaków łączna wielkość limitowanych gatunków ryb będzie w 2025 r. o 10% mniejsza od wielkości z 2024 r. i wyniesie ok. 64 tys. t (71 tys. t w 2024 r.). Obniżenie kwoty połowowej szprotów, zostanie częściowo zrekompensowane wzrostem TAC dla śledzi, jednak nie w całości i wpłynie negatywnie na działalność największych statków rybackich, tj. jednostek o długości powyżej 24 metrów. Szacowany w cenach z 2024 r. spadek wartości przychodów wynikający z przyjętych na 2025 r. kwot wyniesie w połowach szprotów ok. 35 mln PLN, natomiast wartość wyładunków śledzi wzrośnie o ok. 27 mln PLN.

W maju 2024 r. zaktualizowano „Raport roczny dotyczący działań zmierzających do osiągnięcia równowagi pomiędzy zdolnością połowową a wielkością dopuszczalnych połowów” za okres od dnia 1 stycznia

Tabela 1. Wysokość przyjętych przez Radę UE kwot połowowych dla limitowanych gatunków ryb na Morzu Bałtyckim

Stado	TAC 2024	TAC 2025	TAC 2025 dla Polski	zmiana % 2025/2024
Zachodnie stado śledzi	788	788	103	b. zmian
Centralne stado śledzi	40 368	83 881	20 898	+108%
Zachodnie stado dorszy	340	430	50	+26%
Wschodnie stado dorszy	595	266	70	-55%
Gładzice	11 313	11 313	1 697	b. zmian
Stado łososi w basenie głównym ^a	53 967	34 787	2 187	-36%
Szproty	201 000	139 500	40 956	-31%

^a kwota połowowa łososi wyrażona w sztukach

Źródło: opracowanie MIR-PIB na podstawie <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/10/22/baltic-sea-council-agrees-on-catch-limits-for-2025/>

do dnia 31 grudnia 2023 r.⁶ Zaktualizowana w raporcie skala redukcji liczebności floty rybackiej została określona na 260 statków rybackich, z 800 statków ogółem (w 2023 r. było to 213 jednostek na 805 aktywnych), w tym ok. 250 łodzi do 12 metrów długości (na 644 jednostek ogółem). Finansowanie redukcji floty rybackiej jest przewidziane w opublikowanej 4 lipca 2023 r. ustawie z dnia 26 maja 2023 r. o wspieraniu zrównoważonego rozwoju sektora rybackiego z udziałem Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury na lata 2021–2027. Budżet programu to ok. 732 mln EUR, z czego ponad 512 mln EUR stanowi wkład UE. Na trwałe zaprzestanie działalności połowowej w programie przewidziano 75,3 mln EUR.⁷ Na ogłoszone przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa dwa nabory (w grudniu 2023 r. i styczniu 2024 r.) w ramach działania 1.7. Trwałe zaprzestanie działalności połowowej - złomowanie albo przekwalifikowanie statku rybackiego wpłynęło ok. 210 wniosków. Do połowy października 2024 r. wykreślono z rejestru 70 statków rybackich.

20 lutego 2024 r. przyjęto Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju zmieniające rozporządzenie w sprawie wymiarów i okresów ochronnych organizmów morskich. Wprowadzone zmiany odnoszą się do okresów ochronnych węgorzy, które ustalono dla zachodnich wód wewnętrznych (Zalew Szczeciński), Morza Bałtyckiego, Zatoki Puckiej i Zatoki Gdańskiej na okres

od dnia 15 września do dnia 15 marca (wcześniej było to od 1 marca do 31 maja i od 1 października do 31 grudnia). W obszarze wschodnich wód wewnętrznych (Zalew Wiślany) przyjęto okres ochronny od 1 kwietnia do 30 kwietnia oraz od 15 września do 15 marca (wcześniej od 1 marca do 31 marca oraz od 1 czerwca do 31 lipca). Wprowadzone zmiany dostosowują prawo polskie do prawa UE, a w szczególności Rozporządzenia Rady (UE) 2023/194, które wydłuża do sześciu miesięcy okres zamknięty dla komercyjnej działalności połowowej ukierunkowanej na węgorza w unijnych wodach morskich i wodach słonawych północno-wschodniego Atlantyku i Morza Śródziemnego. Rozporządzenie zakazuje również wszelkich połowów rekreacyjnych węgorza w tych wodach. Sześciomiesięczny okres zamknięty ma umożliwić skuteczniejszą ochronę stada niż środki unijne i krajowe stosowane do 2022 roku.

22 listopada 2023 r. Rada i Parlament Europejski przyjęły rozporządzenie 2023/2842 zmieniające rozporządzenie Rady (WE) nr 1224/2009, a także zmieniające rozporządzenia Rady (WE) nr 1967/2006 i (WE) nr 1005/2008 oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1139, (UE) 2017/2403 i (UE) 2019/473, w odniesieniu do kontroli rybołówstwa. Jest to podstawowe rozporządzenie UE regulujące kwestie w zakresie kontroli rybołówstwa i egzekwowania przepisów dotyczących rybołówstwa (tzw. „control regulation”). Rozporządzenie reguluje m.in. takie kwestie jak licencje połowowe, upoważnienia do połowów, systemy monitorowania statków, dzienniki

⁶ <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/raporty-flotowe>

⁷ Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021–2027, MIRiRW <https://www.rybactwo.gov.pl/media/123417/broszuraALT2.pdf>

połowowe, deklaracje wyładunkowe, zdolność połowową, weryfikacje mocy silnika i pojemności statku, połowy rekreacyjne, wprowadzanie produktów rybołówstwa do obrotu, dokumenty sprzedaży oraz inspekcję rybacką.

Rozporządzenie wprowadza istotne zmiany do systemu kontroli rybołówstwa w Unii Europejskiej, modernizując go i wzmacniając nadzór nad połowami. Do najważniejszych zmian należy zaliczyć m.in. wprowadzenie wymogu dla wszystkich jednostek rybackich, bez względu na rozmiar, posiadania systemu śledzenia (VMS – Vessel Monitoring System). Ma to umożliwić monitorowanie ich pozycji w czasie rzeczywistym. Dotyczyć to będzie także mniejszych jednostek (<12 m), które wcześniej były zwolnione z tego wymogu. W tym wypadku wprowadza się jednak możliwość zastąpienia VMS innym urządzeniem, które nie musi być zainstalowane na pokładzie (jak to jest w przypadku transpondera VMS) i które pozwala na automatyczną lokalizację statku przebywającego na morzu i jego identyfikację przez system monitorowania statków. Dodatkowo państwo członkowskie może zwolnić z obowiązku posiadania systemu monitorowania statków jednostki rybackie do 9 metrów długości, które połowią narzędziami biernymi w odległości nie większej niż 6 mil morskich od linii brzegowej oraz nie spędzają więcej niż 24 godziny w morzu od momentu wyjścia do powrotu do portu (art. 9).

Dnia 10 lipca 2024 r. weszły w życie niektóre zapisy rozporządzenia kontrolnego (artykuł 14) zaostrzające margines tolerancji w wartościach szacunkowych zapisanych w dzienniku połowowym, dotyczących wyrażonych w kilogramach ilości ryb zatrzymanych na pokładzie. Wynosi on do 10% dla każdego gatunku lub 20% jeśli całkowita ilość złowionych ryb jest mniejsza niż 200 kg. We wcześniejszej wersji rozporządzenia było to 10% w odniesieniu do całkowitej masy złowionych ryb. W drodze odstępstwa dla gatunków, które nie są sortowane (w polskim rybołówstwie bałtyckim są nimi śledź i szprot), pozostawiono margines w wysokości 10% ogólnej masy połowów, pod warunkiem że są one wyładowywane w wyznaczonych portach. W innym wypadku obowiązują przepisy

rozporządzenia 2016/1139 wyznaczającego w okresie przejściowym – do dnia 10 stycznia 2028 r. – dla śledzi i szprotów 20% margines tolerancji.

Rozporządzenie wprowadza także obowiązek stosowania elektronicznych dzienników połowowych, które zastępują dokumentację papierową. Wszystkie jednostki rybackie będą musiały raportować swoje połowy i transakcje handlowe w systemach cyfrowych, co ma poprawiać szybkość i przejrzystość monitorowania (art. 15, obowiązek ma wejść w życie w styczniu 2026 r.). Rozporządzenie nakłada obowiązkowe monitorowanie wideo (CCTV) na statkach rybackich o długości powyżej 12 metrów, aby monitorować przestrzeganie przepisów, szczególnie zakazu wyrzucania złowionych ryb (tzw. zasady odrzutów). Kamery mają być również instalowane na statkach naruszających przepisy, tak aby zapobiec powtórny wykroczeniom (art. 25, zmienione przepisy wejdą w życie w styczniu 2028 r.). Zmienione rozporządzenie kontrolne wprowadza także bardziej restrykcyjne przepisy odnośnie zdolności połowowej. Wprowadza ono obowiązek (również od stycznia 2028 r.) stałego monitorowania mocy silnika, w przypadku gdy przekracza ona 221 kW (dla niektórych obszarów powyżej 120 kW) i statek prowadzi połowy narzędziami ciągnionymi (art. 39 a) Artykuł 42 rozporządzenia wprowadza surowsze kary za naruszenia przepisów dotyczących rybołówstwa, w tym zwłaszcza IUU połowów (nielegalne, nieraportowane i nieuregulowane). Rozporządzenie zwiększa również uprawnienia organów kontrolnych, aby skuteczniej egzekwować przepisy i przeciwdziałać naruszeniom. Rozporządzenie rozszerza obowiązek identyfikowalności produktów rybołówstwa w myśl zasady od połowu do sprzedaży. Celem tego zapisu jest zapewnienie konsumentom informacji na temat pochodzenia produktów, co ma zwiększyć przejrzystość i ograniczyć połowy IUU (artykuł 58).

2. Polityka rynkowa i restrukturyzacja sektora

Dobiega końca realizacja Programu Operacyjnego „Rybnictwo i Morze”. W 2024 r. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji

Rolnictwa, jako instytucja pośrednicząca wdrażanie programu prowadziła jedynie rozliczenia wniosków o dofinansowania. Według stanu z dnia 31 sierpnia 2024 r. łącznie w ramach Programu złożono 19218 wniosków o dofinansowanie na kwotę 5359,5 mln PLN, co stanowiło 170,2% zaplanowanych środków. Podpisano 15679 umów o wartości 3555,6 mln PLN (112,9% limitu), a zrealizowano płatności na kwotę 3148,8 mln PLN w ramach 15249 umów (99,97% limitu). Największa liczba operacji, w których zrealizowanych płatności, dotyczyła priorytetu 1 „Promowanie rybołówstwa zrównoważonego środowiskowo, zasobooszczędnego, innowacyjnego, konkurencyjnego i opartego na wiedzy” (38,5% ogólnej liczby zrealizowanych wniosków). Płatności w ramach priorytetu 4 „Zwiększenie zatrudnienia i spójności terytorialnej” stanowiły 21,6% wniosków ogółem, w priorytecie 5 „Wspieranie obrotu i przetwarzania” 21,2%, a w priorytecie 2 „Wspieranie akwakultury zrównoważonej środowiskowo, zasobooszczędnej, innowacyjnej, konkurencyjnej i opartej na wiedzy” 16,9%. Niewielką liczbę wniosków zrealizowano w pozostałych priorytetach: 3 „Wspieranie wdrażania Wspólnej Polityki Rybołówstwa” (0,4%), 6 „Wspieranie wdrażania Zintegrowanej Polityki Morskiej” (tylko 1 wniosek) oraz 7 „Pomoc techniczna” (1,4%).

Zainteresowanie beneficjentów poszczególnymi działaniami było bardzo zróżnicowane. Najwięcej wniosków zrealizowano w ramach działania 1.10. „Tymczasowe zaprzestanie działalności połowowej” (28,3% ogółu wniosków) oraz 4.2. „Realizacja lokalnych strategii rozwoju” (20,8%) na uzyskanie pomocy finansowej dla lokalnych grup działania (LGD) w celu realizacji strategii rozwoju regionalnego kierowanego przez społeczność (RLKS). Liczba płatności w działaniu 5.3. „Środki dotyczące obrotu” stanowiła 19,3% rozliczonej liczby wniosków, w działaniu 2.5. „Akwakultura świadcząca usługi środowiskowe” (6,0%) i w działaniu 2.3. „Inwestycje produkcyjne w akwakulturę” (5,9%). Średnia wartość złożonego wniosku o rekompensatę w Programie Operacyjnym ogółem wyniosła w analizowanym okresie 279 tys. PLN, w odniesieniu do podpisanych umów 227 tys. PLN, a w przypadku już rozliczonych płatności 206 tys. PLN.

**Tabela 2. Realizacja Programu Operacyjnego „Rybacktvo i Morze” 2014–2020
na dzień 31 sierpnia 2024 r.^a (mln PLN)**

Osie priorytetowe/działania	Zaplanowana kwota	Złożone wnioski	Zawarte umowy	Zrealizowane płatności	Wykorzystanie płatności/kwoty ^b
1. Promowanie rybołówstwa zrównoważonego środowiskowo, zasobooszczędnego, innowacyjnego, konkurencyjnego i opartego na wiedzy	988,7	1841,4	1243,9	1007,4	101,9%
1.1. Środki ochrony oraz współpraca regionalna	7,8	10,0	8,2	8,5	108,1%
1.2. Zmniejszanie oddziaływania na środowisko	15,5	23,3	16,9	16,1	103,5%
1.3. Innowacje związane z ochroną żywych zasobów morza	5,9	27,8	6,1	5,0	85,6%
1.4. Ochrona i odbudowa różnorodności biologicznej	174,3	215,3	177,6	180,0	103,3%
1.5. Porty i przystanie - Wyładunek i wykorzystanie całości połowów	24,5	30,3	25,1	23,1	94,4%
1.6. Trwałe zaprzestanie działalności połowowej	53,4	71,0	58,5	53,7	100,4%
1.7. Systemy przyznawania uprawnień do połowów	5,0	5,2	5,2	4,6	91,2%
1.8. Różnicowanie działalności i nowe formy dochodów	43,1	117,9	49,9	44,3	102,7%
1.9. Zdrowie i bezpieczeństwo	28,1	63,8	33,3	29,7	105,8%
1.10. Tymczasowe zaprzestanie działalności połowowej	337,3	370,6	359,8	336,2	99,7%
1.11. Wartość dodana, jakość produktów i wykorzystywanie niechcianych połowów	100,4	231,7	108,4	104,6	104,2%
1.12. Porty i przystanie - Infrastruktura i budowa przystani	135,8	522,5	331,0	142,7	105,1%
1.13. Innowacje naukowe lub techniczne	41,7	122,4	46,2	43,8	104,9%
1.14. Wymiana lub modernizacja silników	0,0	0,0	0,0	0,0	x
1.15. Inwestycje na statku rybackim	8,4	18,4	10,1	8,0	95,0%
1.16. Propagowanie kapitału ludzkiego	7,5	11,3	7,6	7,2	96,4%
2. Wspieranie akwakultury zrównoważonej środowiskowo, zasobooszczędnej, innowacyjnej, konkurencyjnej i opartej na wiedzy	754,2	1457,9	841,8	747,6	99,1%
2.1. Innowacje w akwakulturze	72,0	161,1	72,2	66,5	92,3%
2.2. Usługi doradcze dla gospodarstw akwakultury	8,2	17,4	8,5	8,5	103,5%
2.3. Inwestycje produkcyjne w akwakulturę	399,5	980,4	484,6	396,1	99,2%
2.4. Wsparcie nowych hodowców	0,0	0,0	0,0	0,0	x
2.5. Akwakultura świadcząca usługi środowiskowe	207,9	221,7	210,2	210,2	101,1%
2.6. Szkolenia w akwakulturze	8,4	13,1	8,3	8,1	96,3%
2.7. Ubezpieczenie zasobów akwakultury	0,0	0,0	0,0	0,0	x
2.8. Środki dotyczące zdrowia publicznego	58,2	64,3	58,2	58,2	100,0%
3. Wspieranie wdrażania Wspólnej Polityki Rybołówstwa	125,6	132,5	128,8	116,3	92,5%
3.1. Kontrola i egzekwowanie	84,4	89,7	87,3	74,9	88,7%
3.2. Gromadzenie danych	41,2	42,8	41,5	41,4	100,3%
4. Zwiększenie zatrudnienia i spójności terytorialnej	407,5	659,6	466,4	434,2	106,6%
4.1. Wsparcie przygotowawcze	0,1	0,1	0,1	0,1	91,6%
4.2. Realizacja lokalnych strategii rozwoju	395,7	645,0	453,4	421,9	106,6%
4.3. Działania z zakresu współpracy	11,7	14,5	12,9	12,3	105,3%
5. Wspieranie obrotu i przetwarzania	682,0	1065,4	677,8	653,6	95,8%
5.1. Plany produkcji i obrotu	65,6	123,6	70,7	64,4	98,2%
5.2. Dopłaty do składowania	13,8	0,2	0,2	0,2	1,3%
5.3. Środki dotyczące obrotu	384,9	475,0	384,5	383,4	99,6%
5.4. Przetwarzanie produktów rybołówstwa i akwakultury	217,6	466,6	222,5	205,5	94,4%
6. Wspieranie wdrażania Zintegrowanej Polityki Morskiej	1,1	3,7	1,1	1,1	100,7%
6.1. Zintegrowany Nadzór Morski	1,1	3,0	1,1	1,1	100,7%
6.2. Propagowanie ochrony środowiska morskiego oraz zrównoważonej eksploatacji zasobów morskich i przybrzeżnych	0,0	0,4	0,0	0,0	x
6.3. Poprawa wiedzy na temat stanu środowiska morskiego	0,0	0,2	0,0	0,0	x
7. Pomoc techniczna	190,7	199,0	195,6	188,6	98,9%
Razem	3149,8	5359,5	3555,6	3148,8	100,0%

^a limit finansowy zgodnie z kursem walutowym z dnia 05.09.2024, kurs 1 EUR = 4,2898 PLN,

^b obliczenia na dokładnych danych

Źródło: opracowanie IERiGŻ PIB na podstawie danych MRiRW.

Dnia 5 maja 2022 r. Rada Ministrów przyjęła uchwałę nr 98/2022 w sprawie przyjęcia projektu programu Fundusze Europejskie dla Rybactwa, który został następnie przekazany do Komisji Europejskiej w celu zatwierdzenia. Decyzją Wykonawczą Komisji Europejskiej nr C(2022)8957 stało się to 9 grudnia 2022 r., a w dniu 29 czerwca 2023 r. Prezydent RP podpisał ustawę z 26 maja 2023 r. o wspieraniu zrównoważonego rozwoju sektora rybackiego z udziałem Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury na lata 2021–2027, która została opublikowana w Dzienniku Ustaw (poz. 1273)⁸.

Program Fundusze Europejskie dla Rybactwa jest instrumentem wsparcia sektorów rybactwa i gospodarki morskiej w Polsce współfinansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury (EFMRA). Program został zaprojektowany z myślą o kontynuacji wsparcia udzielanego sektorowi w perspektywie finansowej Unii Europejskiej (UE) 2014–2020, kiedy to środki z Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego (EFMR) były wdrażane za pośrednictwem Programu Operacyjnego „Rybactwo i Morze” (PO Ryby 2014–2020). W ramach programu wdrażane są wszystkie cztery priorytety EFMRA: (1) wspieranie zrównoważonego rybołówstwa oraz odbudowy i ochrony żywych zasobów wodnych, (2) wspieranie zrównoważonej działalności w zakresie akwakultury oraz przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rybołówstwa i akwakultury, przyczyniając się w ten sposób do bezpieczeństwa żywnościowego w Unii, (3) sprzyjanie zrównoważonej niebieskiej gospodarce na obszarach przybrzeżnych, wyspiarskich i śródlądowych oraz wspieranie rozwoju społeczności rybackich i sektora akwakultury, (4) wzmocnienie międzynarodowego zarządzania oceanami

⁸ Najnowsza wersja programu dostępna jest na: https://www.rybactwo.gov.pl/media/137515/Program_FER_ver_20.pdf

oraz przyczynianie się do zapewnienia bezpieczeństwa i czystości mórz i oceanów, ochrony na nich, a także zrównoważonego zarządzania nimi. Tradycyjnie przewidziano także systemowe wsparcie administracyjnej realizacji programu (pomoc techniczna).

Instytucją zarządzającą, podobnie jak w perspektywie finansowej 2014–2020, będzie minister właściwy do spraw rybołówstwa (obecnie MRiRW). Instytucją pośredniczącą będzie Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Różnicą w stosunku do obecnego okresu programowania jest przekazanie Agencji realizacji zadań w odniesieniu do wszystkich priorytetów programu, w tym realizacji w ramach wsparcia rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność. W poprzednim okresie programowania instytucjami pośredniczącymi w tym zakresie były samorządy województw. Instytucją audytową będzie szef Krajowej Administracji Skarbowej, a organem otrzymującym płatności od KE – Ministerstwo Finansów.

Budżet EFMRA na lata 2021–2027 wynosi: 6,108 mld EUR, z czego Polska dysponować będzie kwotą 512,4 mln EUR (co stanowi 9,65% całej alokacji, czwarta wielkość spośród krajów UE). Kwota ta stanowi 70% całego polskiego budżetu programu, natomiast dodatkowo 30% będzie finansowane ze środków krajowych. Łączna wartość pomocy finansowej dla sektora wynosić zatem będzie ok. 732 mln EUR.

Pierwsze ogłoszenia o naborach w ramach nowego Programu odbyły się w grudniu 2023 r., a do końca października 2024 r. zakończono 36 procedur (najwięcej w ramach priorytetu 1 – 23 nabory). Do końca 2024 r. przewidziane są jeszcze 4 nabory. Według stanu z dnia 30 września 2024 r. złożono już łącznie 2095 wniosków o dofinansowanie na kwotę 1232,5 mln PLN, co stanowiło 39,4% zaplanowanych środków. Podpisano 884

umowy o wartości 450,7 mln PLN (20,6% limitu), a zrealizowano płatności na kwotę 24,6 mln PLN w ramach 35 umów (0,8% limitu). W priorytecie 1 złożono najwięcej wniosków o dofinansowanie (1240, w tym głównie na tymczasowe i trwałe zaprzestanie działalności połowowej) oraz w Priorytecie 2 (816, głównie w działaniu akwakultura środowiskowa).

W 2023 r. prowadzone były działania promocyjne na rynku rybnym finansowane ze środków Funduszu Promocji Ryb⁹. Na działania te przeznaczono kwotę 2081,1 tys. PLN, z czego zatwierdzono wsparcie w wysokości 2033,6 tys. PLN, a zrealizowano płatności na kwotę 813,4 tys. PLN (w kolejnych latach przewidziano do wypłaty kwotę 1220,2 tys. PLN)¹⁰. W 2023 r. realizowano także wypłaty z tytułu działań zatwierdzonych w planach z lat poprzednich w łącznej kwocie 256,7 tys. PLN. W 2023 r. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa (jako instytucja zarządzająca) do realizacji zaakceptował 10 zadań, z których największym budżetem dysponował projekt pt. „Sportowy Karp” (budżet w kwocie 1550,0 tys. PLN). Działania podejmowane na rynku rybnym ze wsparciem środków Funduszu Promocji Ryb kontynuowane są w 2024 r. Zaplanowane środki finansowe w kwocie 1001,5 tys. PLN zostaną przeznaczone na realizację 4 zadań. Największym budżetem dysponować będzie zadanie „Jarmarki Rybackie – Nasi Rybacy” (766,1 tys. PLN).

⁹ Fundusz Promocji Ryb został utworzony na mocy ustawy z dnia 2 maja 2009 roku o funduszach promocji produktów rolno-spożywczych (Dz. U. z 2017 r. poz. 2160, z późn. zm.), a swoje funkcjonowanie rozpoczął w lipcu 2009 roku. Wpłaty na ww. Fundusz pochodzą od przedsiębiorców będących podatnikami podatku od towarów i usług w rozumieniu ustawy o VAT, którzy skupują ryby od podmiotów o których mowa w art. 2 pkt 19 ustawy o VAT (tj. rolników ryczałtowych) w celu przetworzenia lub odprzedaży, przedsiębiorcy będący podatnikami podatku od towarów i usług w rozumieniu ustawy o VAT, którzy prowadzą działalność w zakresie połowu ryb w wodach śródlądowych lub morskich oraz przedsiębiorcy będący podatnikami podatku od towarów i usług w rozumieniu ustawy o VAT, którzy prowadzą działalność w zakresie chowu lub hodowli ryb.

¹⁰ <https://www.gov.pl/web/kowr/fundusz-promocji-ryb>

**Tabela 3. Realizacja Programu Operacyjnego „Fundusze Europejskie dla Rybactwa” 2021–2027
stan na dzień 30 września 2024 r. (w mln EUR)**

Priorytety/działania	Zaplanowana kwota	Złożone wnioski	Zawarte umowy	Zrealizowane płatności	Wykorzystanie płatności/kwoty ^a
Priorytet 1. Wspieranie zrównoważonego rybołówstwa oraz odbudowy i ochrony żywych zasobów wodnych	1 342,7	557,8	288,5	12,8	1,0%
1.1. Kapitał ludzki	26,3	5,4	0,0	0,0	0,0%
1.2. Innowacje	55,6	0,0	0,0	0,0	0,0%
1.3. Dywersyfikacja działalności rybackiej	85,5	7,4	0,0	0,0	0,0%
1.4. Poprawa bezpieczeństwa i warunków pracy	38,5	31,2	0,0	0,0	0,0%
1.5. Inwestycje w portach	87,3	146,9	0,0	0,0	0,0%
1.6. Zwiększenie efektywności energetycznej i zmniejszenie emisji CO ²	17,1	0,0	0,0	0,0	0,0%
1.7. Trwałe zaprzestanie działalności połowowej	322,0	279,6	233,1	3,2	1,0%
1.8. Tymczasowe zaprzestanie działalności połowowej	83,2	29,6	3,0	0,9	1,1%
1.9. Kontrola i egzekwowanie przepisów wspólnej polityki rybołówstwa	341,0	21,2	16,3	0,0	0,0%
1.10. Gromadzenie danych rybackich	128,2	36,0	36,0	8,7	6,8%
1.11. Ochrona środowiska naturalnego i zmniejszenie wpływu działalności rybackiej na środowisko	158,1	0,4	0,0	0,0	0,0%
Priorytet 2. Wspieranie zrównoważonej działalności w zakresie akwakultury oraz przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rybołówstwa i akwakultury, przyczyniając się w ten sposób do bezpieczeństwa żywnościowego w Unii	1 303,1	641,9	330,9	11,7	0,9%
2.1. Kapitał ludzki	72,7	39,7	3,5	0,5	0,7%
2.2. Inwestycje i innowacje w akwakulturze	480,8	124,8	0,0	0,0	0,0%
2.3. Akwakultura środowiskowa	320,0	362,6	284,4	0,0	0,0%
2.4. Organizacje producentów	118,0	25,3	0,3	0,0	0,0%
2.5. Inwestycje w przetwórstwie	58,5	0,0	0,0	0,0	0,0%
2.6. Zmniejszenie oddziaływania przetwórstwa na środowisko	65,2	0,0	0,0	0,0	0,0%
2.7. Świadomy konsument	188,0	89,4	42,7	11,1	5,9%
2.8. Mechanizm interwencyjny	0,0	0,0	0,0	0,0	x
Priorytet 3. Sprzyjanie zrównoważonej niebieskiej gospodarce na obszarach przybrzeżnych, wyspiarskich i śródlądowych oraz wspieranie rozwoju społeczności rybackich i sektora akwakultury	286,3	0,6	0,5	0,1	0,0%
3.1. Realizacja lokalnych strategii rozwoju i współpraca	253,3	0,0	0,0	0,0	0,0%
3.2. Wsparcie przygotowawcze	0,4	0,6	0,5	0,1	36,5%
3.3. Funkcjonowanie rybackich lokalnych grup działania	32,7	0,0	0,0	0,0	0,0%
Priorytet 4. Wzmocnienie międzynarodowego zarządzania oceanami oraz przyczynienie się do zapewnienia bezpieczeństwa i czystości mórz i oceanów, ochrony na nich, a także zrównoważonego zarządzania nimi	8,5	0,0	0,0	0,0	0,0%
4.1. Wiedza o morzu	5,1	0,0	0,0	0,0	0,0%
4.2. Nadzór morski i współpraca straży przybrzeżnych	3,4	0,0	0,0	0,0	0,0%
Pomoc techniczna	187,7	32,2	24,0	0,0	0,0%
RAZEM	3 128,3	1 232,5	643,8	24,6	0,8%

^a obliczenia na dokładnych danych

Źródło: opracowanie IERIGŻ PIB na podstawie danych ARiMR.

II. ŚWIATOWY RYNEK RYB I OWOCÓW MORZA

W 2023 r., wg najnowszych szacunków FAO¹¹, globalna produkcja i połowy organizmów wodnych wyniosły 187,2 mln t i były o 1,0% większe niż przed rokiem. Połowy zmniejszyły się o 1,5% do 89,6 mln t, natomiast podaż organizmów wodnych pochodzących z akwakultury wzrosła o 3,4% do 97,6 mln t. Dodatkowo złowiono na wodach otwartych lub wyprodukowano w akwakulturach ok. 39,0 mln t roślin i 1,4 mln sztuk zwierząt, z czego odpowiednio 97% roślin pochodziło z akwakultury, natomiast 100% zwierząt z połowów. Łączna światowa produkcja i połowy organizmów wodnych wyniosła zatem w 2023 r. ok. 226,2 mln t i była o 1,3% większa niż rok wcześniej. Na cele konsumpcyjne przeznaczono w 2023 r. 167,3 mln t produktów, tj. o 1,6% więcej niż przed rokiem, w konsekwencji czego spożycie w przeliczeniu na mieszkańca zwiększyło się o 0,5% i oszacowane zostało na 20,8 kg (w przeliczeniu na masę żywą ryb). Ceny ryb na rynku światowym utrzymywały się w I półroczu 2023 r. na stabilnym, ale wysokim poziomie. W drugiej połowie roku zaznaczyła się wyraźna tendencja spadkową cen. Wartość wskaźnika cen FAO Fish Price Index (FPI), obrazującego globalne zmiany cen w porównaniu do okresu bazowego 2014-2016, wyniosła w 2023 r. 117 pkt, tj. o 2 pkt mniej niż rok wcześniej. Oznacza to, że w 2023 r., w porównaniu z rokiem poprzednim, światowe ceny ryb spadły średnio o 1,4%. Niższe były przede wszystkim ceny krewetek (o 16,3%), ryb białych (o 10,8%) oraz w mniejszym stopniu ryb pelagicznych (o 3,7%), natomiast wzrosty cen obserwowano na rynku tuńczyków (o 26,5%) i łososi (o 6,7%). Ceny głównych substytutów ryb, tj. mięsa i mleka oraz ich przetworów spadły w 2023 r. odpowiednio o 3,4 i 17,2%, co oznacza że produkty rybołówstwa nominalnie podrożały. Spadek cen żywności ogółem na świecie wyniósł w analizowanym okresie przeciętnie 13,7%.

¹¹ Food Outlook – Biannual Report on Global Food Markets, FAO, June 2024, Rome (<https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/19dc62f7-0d7f-4d74-b32c-f6f9f4ccf7/content>).

Prognozy FAO wskazują, że globalne połowy i produkcja ryb wyniosą w 2024 r. 191,4 mln t i będą o 2,2% większe niż w roku poprzednim (bez roślin wodnych). Podaż organizmów wodnych pochodzących z akwakultury zwiększy się o 3,3% do 100,8 mln t, a decydować o tym będą głównie rosnące dostawy krewetek. Połowy ryb dziko żyjących zwiększą się natomiast o 1,1% do 90,6 mln t pod wpływem ustępującego zjawisko El Niño, które ograniczało połowy ryb paszowych u wybrzeży Peru, a także rekordowych w ostatniej dekadzie połowów mintajów. Zrekompensuje to spadek podaży innych ważnych gatunków ryb, w tym głównie dorszy i tuńczyków. W 2024 r. na cele konsumpcyjne zostanie przeznaczonych 170,8 mln t produktów (wzrost o 2,1%), w konsekwencji czego spożycie w przeliczeniu na mieszkańca globu zwiększy się w porównaniu z rokiem poprzednim o 1,2% i wyniesie 21,0 kg (masy żywej ryb). Szacuje się, że globalne obroty produktami rybołówstwa nieznacznie się obniżą, przy czym większa będzie skala spadku ich wartości (o 1,0% do 183,3 mld USD) niż wolumenu (o 0,3% do 68,3 mln t). Średni poziom cen na rynku światowym był w okresie styczeń–kwiecień 2024 r. o 3,6% niższy niż w analogicznym okresie roku poprzedniego.

Prognozuje się, że produkcja ryb i innych organizmów wodnych wzrośnie w latach

2022–2032 r. o 10,4% do 204,7 mln t (bez roślin wodnych). Szacunki FAO¹² odnośnie rybołówstwa i akwakultury do 2032 r. przewidują wzrost produkcji, konsumpcji i handlu, ale realizowane to będzie w zdecydowanie wolniejszym tempie niż w ostatnich dekadach. Zakłada się przede wszystkim rozwój produkcji w akwakulturach, której podaż ma osiągnąć 110,8 mln t (wzrost o 17,4%), natomiast wielkość połowów ryb dzikich zwiększy się tylko o 3,1% do 93,9 mln t. Ograniczenie wzrostu produkcji organizmów wodnych w akwakulturach wynikać będzie m.in. z wprowadzania szerszego zakresu i egzekwowania przepisów dotyczących ochrony środowiska, zmniejszonej dostępności wody (zarówno pod względem ilościowym jak i jakościowym) i w związku z tym miejsc gdzie może być ona rozwijana, wzrostu chorób ryb oraz malejącej opłacalności produkcji. Wzrost połowów ryb dzikożyjących determinowany będzie natomiast przez widoczne działania przynoszące odbudowę biomasy niektórych gatunków, wzrost połowów w krajach, które do tej pory nie eksploatowały zasobów w nadmiernym zakresie i tam, gdzie środki zarządzania rybołówstwem są mniej restrykcyjne (w tym głównie gatunków nie podlegających kwotowaniu) oraz dzięki ograniczeniu odrzutów, odpadów i strat.

¹² FAO (2024): The State of World Fisheries and Aquaculture 2024 – Blue Transformation in action, Rome (<https://doi.org/10.4060/cd0683en>).

Tabela 4 Światowa produkcja ryb i innych organizmów wodnych

Wyszczególnienie	2021	2022	2023 S	2024 P	2023
					2022=100
Produkcja ogółem (mln ton)	182,7	185,4	187,2	191,4	101,0
połowy	91,6	91,0	89,6	90,6	98,5
akwakultura	91,1	94,4	97,6	100,8	103,4
Przeznaczenie produkcji (mln ton)	182,7	185,4	187,2	191,4	101,0
do konsumpcji	161,8	164,6	167,3	170,8	101,6
niekonsumpcyjne	20,9	20,8	19,9	20,5	95,7
Spożycie ogółem (kg/mieszkańca)	20,4	20,7	20,8	21,0	100,5
z połowów	9,0	8,8	8,7	8,6	98,9
z akwakultury	11,5	11,8	12,1	12,4	102,5
Produkcja i połowy roślin wodnych (mln ton)	36,3	37,8	39,0	x	103,2
Połowy zwierząt (mln sztuk)	1,2	1,4	1,4	x	100,0

S – szacunek, P – prognoza

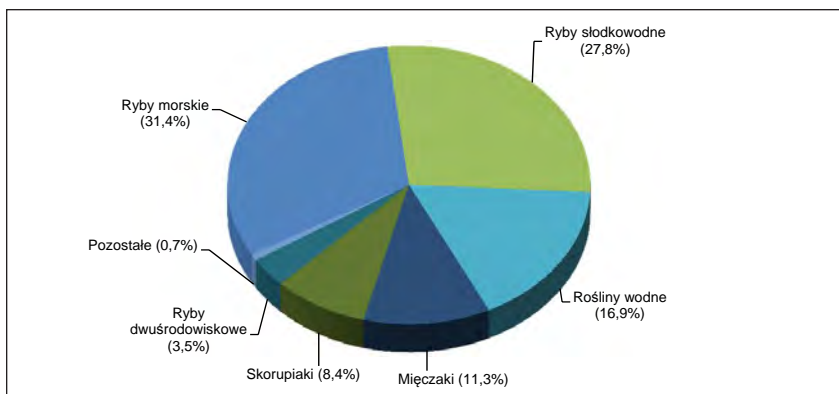
Źródło: opracowanie IERiGŻ PIB na podstawie Food Outlook - Biannual Report on Global Food Markets, FAO, June 2024, Rome (<https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/19dc62f7-0d7f-4d74-b32c-f6f9f4ccf7/content>).

W perspektywie długoterminowej ceny produktów rybnych w obrocie międzynarodowym mogą spadać zarówno w ujęciu nominalnym jak i realnym do 2027 r., a następnie zaznaczy się tendencja wzrostowa. Łącznie w okresie dekady (2022–2032) ceny produktów pochodzących z akwakultury mogą nominalnie wzrosnąć o 7%, a pozyskiwanych z połowów o 5%. W ujęciu realnych oczekuje się ok. 15% spadku cen w tym czasie.

Według najnowszych danych FAO produkcja i połowy wszystkich organizmów wodnych wyniosły w 2022 r. 223,2 mln t i 1,4 mln sztuk, tj. odpowiednio o 1,9 i 12,9% więcej niż rok wcześniej. Udział ryb morskich zmniejszył się w 2022 r. o 0,6 pkt proc. w porównaniu z rokiem poprzednim i wyniósł 31,4% (70,1 mln t, spadek o 0,1%). Znaczenie większości pozostałych grup organizmów wodnych zwiększyło się w relacji do poziomu z 2021 r. Wyjątek stanowiły tylko ryby dwuśrodowiskowe (spadek o 0,2 pkt proc.) oraz mięczaki (bez zmian). Ryby słodkowodne stanowiły 27,7% globalnej podaży (wzrost o 3,0% do 61,9 mln t), owoce morza 19,7% (wzrost o 2,9% do 44,0 mln t), a rośliny wodne (m.in. algi, wodorosty) 16,9% (wzrost o 4,1% do 37,8 mln t).

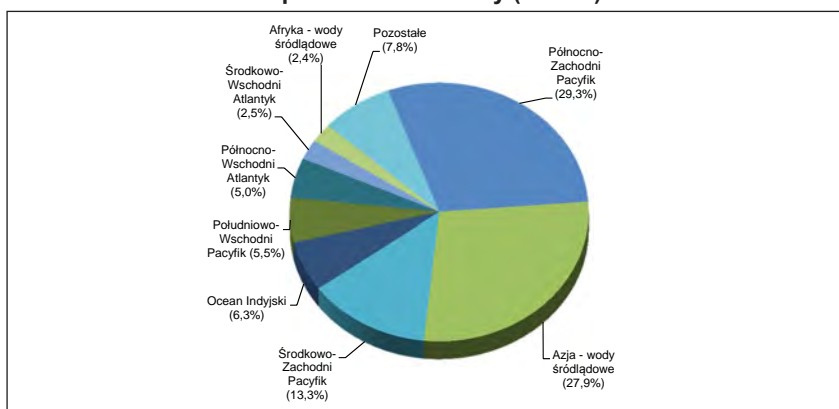
W światowej produkcji ryb i innych organizmów wodnych, tak jak w latach poprzednich, dominowała Azja. W 2022 r. najwięcej ryb i roślin wodnych pozyskano w Północno-Zachodnim Pacyfiku (65,3 mln t, tj. o 1,3% więcej w porównaniu z rokiem poprzednim) oraz wyprodukowano w wodach śródziemnych Azji (62,3 mln t, wzrost o 4,5%), co łącznie stanowiło 57,2% produkcji światowej. W 2022 r. znacząco zwiększyły się także połowy w wodach Atlantyku Środkowo-Wschodniego (o 7,2% do 5,6 mln t) oraz Oceanu Indyjskiego (o 4,1% do 14,1 mln t) i w mniejszym stopniu na obszarze Pacyfiku Środkowo-Zachodniego (o 1,8% do 29,7 mln t). Zmniejsza się natomiast ilość ryb pozyskana z Pacyfiku Południowo-Wschodniego (o 5,0% do 12,3 mln t), przy stabilnej podaży ryb pochodzących z Atlantyku Północno-Wschodniego (11,1 mln t).

Wykres 1. Struktura światowej produkcji organizmów wodnych (2022 r.)

Źródło: opracowanie IERiGŻ PIB na podstawie danych FAO, Global Production by Production Source 1950–2022. FishSat. Pobrane 9 września 2024 z www.fao.org/fishery/en/statistics/software/fishstatj

Wykres 2. Struktura światowej produkcji organizmów wodnych w podziale na obszary (2022 r.)

Źródło: opracowanie IERiGŻ PIB na podstawie danych FAO, Global Production by Production Source 1950–2022. FishSat. Pobrane 9 września 2024 z www.fao.org/fishery/en/statistics/software/fishstatj

Największym producentem ryb i innych organizmów wodnych na świecie (połowy i akwakultura wraz z roślinami wodnymi) pozostają Chiny (39,7% w 2022 r.), następnie Indonezja (9,9%), Indie (7,1%), Wietnam (3,9%), Peru (2,5%) i Rosja (2,4%). Spośród krajów UE, które łącznie odpowiadają za 2,1% podaży globalnej (4,78 mln t) największym producentem jest Hiszpania z udziałem 0,5% (1,09 mln t), co daje dopiero 24 miejsce na świecie (Polska plasuje się na 62 miejscu).

Wartość światowej akwakultury liczona w cenach pierwszej sprzedaży (część państw podaje ceny zbytu lub ceny eksportowe) została oszacowana w 2022 r. na 312,8 mld USD i była o 5,1% wyższa niż rok wcześniej. W dekadzie 2012–2022 wartość produkcji rośnie w zdecydowanie większym tempie niż jej wolumen (wzrosty odpowiednio o 73 i 48%), co wynika zarówno ze zmiany struktury produkcji

i wykorzystywaniu w hodowli gatunków o dobrych perspektywach rynkowych i osiągających wysokie ceny, jak również z samego wzrostu cen. Najbardziej wartościowymi gatunkami organizmów wodnych produkowanych w akwakulturach były w 2022 r.: krewetki białe (39,1 mld USD, wzrost o 6,9% w porównaniu z rokiem poprzednim), raki luizjańskie (25,3 mld USD, wzrost o 9,7%), łosose atlantyckie (21,9 mld USD, wzrost o 14,9%) i amury białe (14,1 mld USD, wzrost o 2,7%). Łączny udział 10 najważniejszych gatunków wyniósł w 2022 r. 49,7%. Spośród nich najwyższym tempem wzrostu w okresie ostatniej dekady charakteryzowały się raki luizjańskie, których wartość produkcji zwiększyła się 6,3-krotnie, przy ok. 2,2-krotnym wzroście dwóch kolejnych gatunków, tj. krewetek białych i łososi atlantyckich. Światowa produkcja dwóch najważniejszych gatunków ryb hodowanych w Polsce, tj. karpia

i pstrągów tęczowych wyniosła w 2022 r. odpowiednio 4,01 i 1,00 mln t o wartości 8,42 i 5,07 mld USD.

Zdecydowanie mniejszą wartość generują połowy organizmów wodnych dziko żyjących, które zostały oszacowane w 2022 r. na 159 mld USD, a do najważ-

niejszych gospodarczo gatunków ryb należą tuńczyki, mintaje, śledzie, makrele i dorsze. Połowy poszczególnych gatunków ryb charakteryzują się bardzo dużą zmiennością, co wpływa na fluktuacje cen. W 2022 r. spośród poszczególnych gatunków najwyższe połowy odnotowano w przypadku sardeli peruwiańskich (4,86

mln t, spadek o 17,3% w porównaniu do roku poprzedniego), mintajów (3,36 mln t, spadek o 3,4%) oraz tuńczyków bonito (3,06 mln t, wzrost o 2,3%).

Ryby, owoce morza i inne organizmy wodne są grupą produktów o bardzo dużym znaczeniu dla światowego handlu

Tabela 5. Światowa produkcja i połowy organizmów wodnych wg gatunków (mln t)

Połowy	2020	2021	2022	Akwakultura	2020	2021	2022
Sardela peruwiańska	4,90	5,88	4,86	Rośliny wodne ^a	35,07	35,10	36,50
Mintaj	3,54	3,48	3,36	Krewetki ^a	6,88	7,41	7,93
Tuńczyk bonito	2,85	2,99	3,06	Ostrygi ^a	6,27	6,68	7,07
Śledź atlantycki	1,61	1,63	1,65	Amur biały	5,79	5,98	6,15
Tuńczyk żółtopłetwy	1,60	1,57	1,56	Tołpyga biała	4,90	4,97	5,07
Sardynka europejska	1,34	1,36	1,55	Tilapia nilowa	4,59	4,83	5,00
Makreła pacyficzna	1,41	1,71	1,40	Catla (karp azjatycki)	3,54	3,78	4,15
Sardynka pacyficzna	1,62	1,41	1,38	Karp	4,17	4,18	4,01
Makreła atlantycka	1,05	1,14	1,10	Tołpyga pstra	3,19	3,23	3,32
Kalamarnica Humboldta	0,91	1,00	1,08	Rak luizjański	2,47	2,71	2,97
Pozostałe	70,15	70,65	71,29	Pozostałe	45,92	47,36	48,75
Ogółem świat	90,98	92,82	92,29	Ogółem świat	122,79	126,23	130,92

^a wszystkie gatunki

Źródło: opracowanie IERiGŻ PIB na podstawie danych FAO, Global Production by Production Source

Tabela 6. Najwięksi producenci ryb i innych organizmów wodnych (mln t)

Połowy	2020	2021	2022	Akwakultura	2020	2021	2022
Chiny	13,45	13,14	13,18	Chiny	70,48	72,81	75,39
Indonezja	6,99	7,22	7,40	Indonezja	14,85	14,49	14,63
Indie	4,66	5,02	5,54	Indie	8,64	9,41	10,24
Peru	5,68	6,58	5,37	Wietnam	4,68	4,75	5,17
Rosja	5,08	5,17	4,99	Bangladesz	2,58	2,64	2,73
USA	4,27	4,31	4,26	Filipiny	2,32	2,25	2,35
Wietnam	3,51	3,54	3,59	Korea Płd.	2,33	2,44	2,31
Japonia	3,27	3,25	2,97	Norwegia	1,49	1,67	1,65
Chile	2,18	2,39	2,69	Egipt	1,59	1,58	1,55
Norwegia	2,63	2,58	2,61	Chile	1,51	1,44	1,52
Pozostałe	39,26	39,62	39,69	Pozostałe	12,32	12,75	13,38
Ogółem świat	90,98	92,82	92,29	Ogółem świat	122,79	126,23	130,92

Źródło: opracowanie IERiGŻ PIB na podstawie danych FAO, Global Production by Production Source 1950–2022.

FishStat. Pobrane 9 września 2024 z www.fao.org/fishery/en/statistics/software/fishstati

rolno-spożywczego z ok. 8,5% udziałem. W 2023 r. obroty handlowe produktami rybołówstwa wyniosły 176,04 mld USD (eksport) i były o 6,5% niższe niż rok wcześniej¹³. Spadek ten wynikał zarówno z mniejszego wolumenu (o 2,1% do 68,5 mln t), jak i spadku cen transakcyjnych.

¹³ Analiza światowego, jak i polskiego handlu zagranicznego rybami, przetworami rybnymi i owocami morza została oparta o dane grup produktów oznaczonych następującymi kodami taryfy celnej: 0301-0309, 051191, 1604-1605, 23012000.

Handel produktami rybołówstwa stanowi ok. 30% produkcji i połowów sektora ogółem. W 2023 r. większość krajów o najwyższych obrotach handlowych odnotowały spadek wartości wymiany, zarówno w eksporcie (z wyjątkiem Norwegii, Hiszpanii i Szwecji), jak i imporcie (oprócz Włoch i Szwecji). Krajem o najwyższej wartości eksportu były w 2023 r. Chiny (11,0% światowego handlu ogółem), wyprzedzając Norwegię (8,9%) i Ekwador

(5,1%). W porównaniu z 2022 r. największy spadek eksportu zanotował Wietnam (o 26,2%) i Rosja (o 21,7%). W imporcie zdecydowanie przeważały USA (15,2%), Chiny (12,6%) i Japonia (7,6%). Jednocześnie, w przypadku USA odnotowano największy spadek wartości przywozu (o 16,6%). Polska z obrotami ok. 3,5 mld USD zarówno w imporcie, jak i eksporcie uplasowała się w 2023 r. odpowiednio na 15 i 16 miejscu w światowym rankingu.

Handel zagraniczny Unii Europejskiej stanowi ważne źródło zaopatrzenia mieszkańców UE w ryby i inne organizmy wodne, niewystępujące lub występujące w niewystarczających ilościach w wodach UE. W 2023 r. wielkość importu wyniosła blisko 10,80 mln t o wartości 57,72 mld EUR, tj. odpowiednio o 2,5 i 3,1% mniej niż rok wcześniej. W strukturze towarowej importu przeważały, podobnie jak w latach wcześniejszych, ryby świeże i schłodzone (22,8% wolumenu) oraz owoce morza (19,6%). W porównaniu z rokiem poprzednim zmniejszyła się ilość sprowadzonych produktów większości grup towarowych, w tym najbardziej ryb suszonych, solonych i wędzonych (o 6,4%), przetworów i konserw z ryb (o 4,7%) oraz owoców morza (o 4,9%). Wielkość eksportu ryb i innych organizmów morskich z krajów UE wyniosła w analizowanym okresie 7,18 mln t o wartości 37,23 mld EUR (spadek odpowiednio o 1,6 i 0,2%). Największe wpływy osiągnięto z eksportu ryb świeżych i chłodzonych (25,0%), filetów i mięsa z ryb (19,4%) oraz owoców morza (19,2%). W 2023 r. wzrosła wyłącznie wielkość sprzedaży przetworów i konserw z ryb (o 9,1%) przy spadku wywozu pozostałych wyrobów, w tym największy dotyczył ryb suszonych, solonych i wędzonych (o 13,2%).

W 2023 r. ujemne saldo wymiany handlowej państw członkowskich UE uległo poprawie i wyniosło 20,48 mld EUR (-22,25 mld EUR rok wcześniej). Dodatkowo saldo obrotów produktami rybołówstwa osiągnęło 8 państw UE, w tym najwyższe Holandia. Największe ujemne saldo w handlu rybami i produktami rybnymi w 2023 r. miały: Włochy, Francja, Niemcy i Hiszpania.

Tabela 7. Światowy handel zagraniczny sektora rybnego (mld USD)

Kraje eksporterskie	2021	2022	2023	Kraje importerskie	2021	2022	2023
	Chiny	21,11	22,12		19,39	USA	29,81
Norwegia	13,69	15,38	15,75	Chiny	16,92	22,15	22,18
Ekwador	7,14	10,11	9,01	Japonia	14,09	15,17	13,39
Wietnam	9,02	11,14	8,22	Hiszpania	8,82	9,10	8,99
Chile	6,60	8,26	8,20	Włochy	7,74	7,94	8,07
Indie	7,54	7,89	7,54	Francja	7,80	8,12	7,67
Rosja	6,13	8,34	6,53	Niemcy	6,21	6,78	6,62
Hiszpania	5,55	5,70	5,84	Szwecja	5,60	6,14	6,50
Szwecja	4,83	5,29	5,81	Korea Płd.	5,87	6,60	6,04
Kanada	7,10	6,50	5,65	W. Brytania	4,63	4,66	4,51
Pozostałe	84,86	87,59	84,10	Pozostałe	62,62	68,10	65,04
Ogółem świat	173,54	188,33	176,04	Ogółem świat	170,11	186,73	175,66

Źródło: obliczenia IERiGŻ PIB na podstawie danych International Trade Center (ITC), Trade statistics, pobrane 30 września 2024 z <https://intracen.org/resources/data-and-analysis/trade-statistics>

Tabela 8. Obroty handlowe rybami i innymi organizmami wodnymi w państwach UE wg grup towarowych

Grupa towarowa	Import		Eksport		
	2022	2023	2022	2023	
tys. t	Ryby żywe	68,3	75,1	55,6	48,0
	Ryby świeże, chłodzone	2 456,9	2 459,8	1 559,2	1 541,7
	Ryby mrożone	1 586,9	1 543,9	1 737,2	1 694,2
	Filety i mięso ryb	1 822,6	1 779,4	867,1	843,0
	Ryby suszone, solone i wędzone	401,7	375,9	300,5	260,7
	Przetwory i konserwy z ryb	1 417,9	1 350,9	958,7	1 045,8
	Owoce morza	2 222,4	2 113,6	1 095,8	1 071,5
	Produkty niekonsumpcyjne	1 097,4	1 103,3	726,9	678,5
	Razem	11 074,1	10 801,9	7 301,0	7 183,5
mln EUR	Ryby żywe	553,4	603,9	391,5	369,1
	Ryby świeże, chłodzone	15 577,0	15 861,2	9 185,3	9 311,7
	Ryby mrożone	4 359,4	4 031,3	3 645,1	3 514,5
	Filety i mięso ryb	11 420,8	11 286,2	7 189,7	7 208,6
	Ryby suszone, solone i wędzone	3 881,2	3 862,6	3 400,7	3 257,5
	Przetwory i konserwy z ryb	7 212,3	7 426,7	4 994,5	5 484,1
	Owoce morza	15 507,2	13 494,0	7 616,1	7 161,0
	Produkty niekonsumpcyjne	1 058,1	1 149,4	891,8	926,7
	Razem	59 569,5	57 715,3	37 314,7	37 233,3

^a w wadze produktu

Źródło: opracowanie IERiGŻ PIB na podstawie danych z bazy Eurostat, wymiana wg systemu kodowania HS2-HS4 nomenklatury CN8 dla grup produktów oznaczonych następującymi kodami taryfy celnej: 0301-0309, 051191, 1604-1605, 23012000, pobrane 30 września 2024 z <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

Tabela 9. Obroty handlowe rybami i innymi organizmami wodnymi wg krajów UE w 2023 r.

Kraj	tys. t ^a		mln EUR		
	import	eksport	import	eksport	saldo
Austria	85,8	19,7	677,2	138,2	-539,0
Belgia	281,9	149,1	2 130,6	1 145,7	-984,9
Bułgaria	41,8	15,0	156,0	90,9	-65,1
Chorwacja	64,1	67,3	272,5	335,0	62,5
Cypr	15,3	3,4	108,4	25,6	-82,8
Czechy	93,8	35,8	518,4	268,6	-249,9
Dania	1 198,0	1 000,9	4 144,4	4 713,0	568,6
Estonia	63,4	92,0	190,3	220,5	30,2
Finlandia	82,3	80,8	562,0	251,2	-310,8
Francja	1 132,0	305,3	7 086,8	2 060,7	-5 026,1
Grecja	221,3	171,9	836,6	967,4	130,8
Hiszpania	1 704,9	1 151,9	8 376,8	5 471,1	-2 905,6
Holandia	1 133,0	1 362,8	5 023,1	6 209,9	1 186,7
Irlandia	85,4	165,5	370,3	580,7	210,4
Litwa	137,1	137,8	600,9	728,1	127,3
Luksemburg	11,9	1,1	129,6	16,8	-112,8
Łotwa	96,7	102,1	258,1	300,6	42,5
Malta	69,7	18,9	218,8	196,2	-22,6
Niemcy	1 019,9	585,3	5 850,2	2 422,6	-3 427,5
Polska	654,2	458,0	3 252,4	3 208,5	-43,9
Portugalia	480,2	271,9	2 532,4	1 328,0	-1 204,4
Rumunia	115,6	9,4	472,9	70,0	-402,9
Słowacja	35,8	4,7	169,0	20,5	-148,5
Słowenia	23,7	12,0	157,7	67,9	-89,9
Szwecja	824,9	827,9	6 069,3	5 419,9	-649,4
Węgry	27,5	3,5	139,9	27,7	-112,1
Włochy	1 101,4	129,5	7 410,8	948,2	-6 462,7
Razem UE	10 801,9	7 183,5	57 715,3	37 233,3	-20 482,0

^a w wadze produktu Źródło: opracowanie IERiGŻ PIB na podstawie danych z bazy Eurostat, wymiana wg systemu kodowania HS2-HS4 nomenklatury CN8 dla grup produktów oznaczonych następującymi kodami taryfy celnej: 0301–0309, 051191, 1604–1605, 23012000, pobrane 30 września 2024 z <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

III. KRAJOWA PRODUKCJA RYB I OWOCÓW MORZA

1. Rybołówstwo morskie

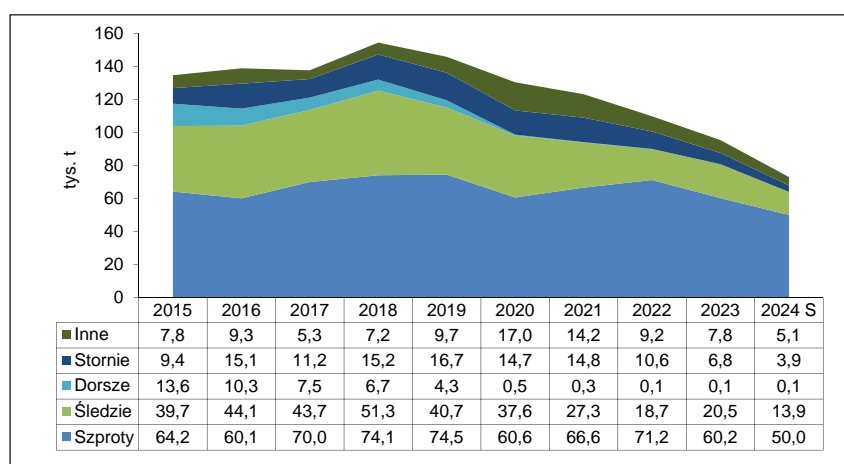
W 2023 r. polska flota rybacka prowadząca połowy na Morzu Bałtyckim złowiła 95,4 tys. t ryb, tj. o 13,1% mniej niż rok wcześniej. Nastąpiły znaczące zmiany w wielkości wyładunków poszczególnych gatunków ryb. Spośród trzech tradycyjnie najważniejszych gospodarczo gatunków ryb (szprot, śledź, stornia) w największym stopniu spadły wyładunki storni, które były niższe niż rok wcześniej aż o 35,7% i wyniosły 9,6 tys. t. Zmniejszyły się także wyładunki szprotów, osiągając najniższą od 2016 r. wielkość 60,1 tys. t. O 9,6% wzrosły natomiast połowy śledzi (z 18,7 do 20,5 tys. t). Spadły połowy ważniejszych gatunków ryb eksploatowanych przez rybołówstwo przybrzeżne, w tym m.in. okoni o 38,5% oraz płoci o 5,0%, wzrosły natomiast połowy leszczy odławianych głównie na Zalewie Wiślanym (o 30,6%).

W 2023 r., pomimo zanotowanego spadku wyładunków, szproty pozostawały najważniejszym pod względem przychodów poławianym gatunkiem ryb. W 2023 r. polskie statki rybackie zaraportowały wyładunki 60,2 tys. t szprotów, tj. o 11,0 tys. t mniej (o 15,5%) niż rok wcześniej. Odnotowany spadek to wynik niższej

(o 12,1%) kwoty połowowej tych ryb oraz gorszych wyników połowowych, co przełożyło się na niepełne wykorzystanie kwoty połowowej (94%), mimo znacząco wyższej ceny oferowanej za te ryby w portach (o 38%). W 2023 r. polska kwota połowowa szprotów (uwzględniająca wymiany z krajami trzecimi) wyniosła 64,3 tys. ton. Niższy limit połowowy szprotów spowodował, że raportowane wyładunki innych (nielimitowanych) gatunków ryb poławianych przez flotę trawlerów pelagicznych w celach paszowych (na mączkę rybną), takich jak tobiasze, dobijaki cierniki, cieszyły się ciągle znaczącym (choć mniejszym niż rok wcześniej) powodzeniem. Połowy tych trzech gatunków wyniosły 2,7 tys. t i były o 30% mniejsze niż w 2022 r. Zmalały również wyładunki witlinków z 940 do 770 t. W 2023 r. wyładunki szprotów zaraportowało 120 jednostek rybackich (130 statków w 2022 r.), a przekroczenie wielkości 100 t zaraportowało 100 z nich, wobec odpowiednio 104 jednostek rok wcześniej (15 kutrów przekroczyło wielkość 1 tys. t). Szproty poławiane były przede wszystkim przez duże, ponad 25 metrowe kutry, specjalizujące się w połowach tych ryb przy użyciu włoków pelagicznych. W 2023 r. jednostki te wyładowały ponad 36 tys. t szprotów, czyli 60% ogólnej wielkości

połowów tych ryb. Udział pozostałych grup wielkościowych statków w wyładunkach szprotów nie przekraczał 25%. Wraz z wprowadzonymi restrykcjami w połowach dorszy (2019 r.) szproty stawały się systematycznie celem ukierunkowanych połowów coraz mniejszych jednostek rybackich. Połowy szprotów przez kutry o długości 18,5–20,5 metrów wzrosły w latach 2019–2022 o 20%. W 2023 r. statki te złowiły jednak o 26% mniej tych ryb w porównaniu z 2022 r. Tak znaczny spadek może być dowodem (poza niewykorzystaniem TAC) potwierdzającym hipotezę o pogorszających się warunkach połowów szprotów, wynikających z bardzo słabych liczebnie pokoleń tych ryb z lat 2021–2022. Innym powodem może być występowanie tzw. efektu „dławiącego gatunku” (ang. „choke species”), czyli limitowanego gatunku przyławianego w połowach ukierunkowanych innego gatunku. W połowach szprotów takim gatunkiem jest śledź, którego kwoty połowowe w ostatnich latach uległy znaczącej redukcji. Najważniejszym miejscem wyładunkowym szprotów w 2023 r. pozostał Hel, gdzie trafiło 23,4 tys. t złowionych ryb (40% wyładunków ogółem). Stanowiło to ok. 80% wielkości wyładunków z 2022 r. Ryby wyładowywane w helskim porcie kierowane są zarówno do konsumpcji,

Wykres 3. Połowy bałtyckie

S – szacunek

Źródło: opracowanie MIR PIB na podstawie niepublikowanych danych Centrum Monitorowania Rybołówstwa (MRiRW).

jak i eksportowane są do Danii jako surowiec do produkcji mączki rybnej. O 15% zwiększyły się wyładunki szprotów we Władystawowie, osiągając wielkość 10,3 tys. t (9,0 tys. t w 2022 r.). Do trzeciego największego polskiego portu wyładunkowego szprotów – Kołobrzegu trafiło 8,3 tys. t ryb, czyli aż o 30% mniej niż rok

wcześniej. Z kolei w bornholmskim porcie Nexo wyładowano niemal 10 tys. t szprotów „paszowych” co stanowiło 86% wielkości z roku poprzedniego. W I półroczu 2024 r. wyładunki szprotów wyniosły 39,3 tys. t, tj. o 23% mniej niż w analogicznym okresie 2023 r. Prognozuje się, że ogólna wielkość połowów w 2024 r. może nie

przekroczyć 50 tys. t, co będzie stanowiło tylko nieco ponad 80% dostępnej kwoty. Jak wspomniano wcześniej rybołówstwo szprotowe eksploatuje obecnie bardzo słabe roczniki tych ryb z lat 2021–2023, co może przekładać się na niesatysfakcjonujące wydajności połowowe i osiągane wielkości połowów.

Tabela 10. Połowy bałtyckie według ważniejszych gatunków (t)

Gatunki	2022	2023	I–VI 2023	I–VI 2024	I–VI 2024
					I–VI 2023=100
Szproty	71 197	60 178	50 959	39 265	77,1
Śledzie	18 677	20 469	9 643	5 057	52,4
Stornie	10 561	6 794	5 196	2 502	48,2
Leszcze	1 296	1 692	925	872	94,3
Cierniki	2 254	1 327	1 155	25	2,2
Tobiasze	1 490	1 176	627	-	X
Witlinki	941	772	676	32	4,7
Płocie	698	663	327	362	110,7
Okonie	771	474	191	127	66,5
Inne	1 874	1 841	994	476	47,9
Razem	109 759	95 385	70 692	48 718	68,9

Źródło: opracowanie MIR PIB na podstawie niepublikowanych danych Centrum Monitorowania Rybołówstwa (MIRiRW).

W 2023 r. połowy śledzi wyniosły 20,5 tys. t. Dostępna kwota połowowa tych ryb (22,1 tys. t) została wykorzystana w 92%. W odróżnieniu od szprotów połowy śledzi prowadzi szerokie spektrum jednostek rybackich od małych łodzi (posługujących się narzędziami stawnymi) po duże kutry rybackie. W 2023 r. w połowy tych ryb zaangażowanych było 445 jednostek (468 w 2022 r.), w przeważającej mierze łodzi rybackich o długości do 10 metrów. Dominujący udział w połowach miały jednak największe jednostki (powyżej 25 m długości), których wyładunki stanowiły 60% wolumenu wyładunków ogółem. Udział pozostałych grup wielkościowych statków rybackich w wyładunkach śledzi ogółem nie przekraczał 15%. Mimo pozostałych na relatywnie niskim poziomie – podobnie jak w wyładunkach szprotów i z podobnych powodów – w rybołówstwie śledziowym wzrasta znaczenie mniejszych jednostek. Jednostki o długości 12–14,99 metrów w 2023 r. złowiły o 49% więcej śledzi niż w 2022 r. Analogicznie jak dla szprotów największymi portami wyładunkowymi śledzi w 2023 r. były Hel, Kołobrzeg i Wła-

dystawowo, mające ok. 70% udziału w ogólnym wolumenie wyładowanych ryb. Port helski zanotował w 2023 r. 10% wzrost wyładunków, kołobrzegi o 33%, a władystawowski aż o 49%. W I połowie 2024 r. połowy śledzi były o niemal 50% mniejsze niż wyniki osiągnięte w pierwszej połowie 2013 r., co było głównie wynikiem znacznej redukcji dostępnej kwoty połowowej (o 36%). Prognozuje się, że wielkość wyładunków na koniec 2024 r. będzie zbliżona do wysokości dostępnej kwoty połowowej, tj. 14 tys. ton.

Trzecim najważniejszym pod względem wielkości wyładunków gatunkiem poławianym przez polskich rybaków w 2023 r. były stornie. W połowach ryb płaskich (oprócz storni są to gładzice i skarpie) specjalizują się jednostki, które prowadziły wcześniej połowy dorszy. Stornie nie tylko z tego powodu, ale również z uwagi na nieco zbliżone walory smakowe staje się substytutem niedostępnych obecnie (po wprowadzonych w 2019 r. ograniczeniach) w satysfakcjonującej ilości dorszy. W 2023 r. zaraportowane wyładunki storni były o ok. 36% mniejsze

niż rok wcześniej. W I połowie 2024 r. było to już zaledwie ok. 50% ilości ryb odłowionych w analogicznym okresie 2023 r. Zmniejszone wyładunki wpłynęły wyraźnie na wzrost cen tych ryb (w 2023 r. aż o 45%). Ponieważ według danych ICES wskaźnik biomasy storni (dla obszaru ICES 24–25) w latach 2022–2023 uległ zauważalnej poprawie¹⁴, niższe połowy można tłumaczyć takimi przyczynami jak pogarszająca się kondycja osobnicza (spadek wielkości ryb) oraz mniejsze zainteresowanie rybołówstwa przybrzeżnego połowami (z uwagi na wypłacane rekompensaty za wstrzymanie połowów). Innym powodem może być poprawa wiarygodności danych połowowych, poprzez zmniejszenie nierealnie wysokiej ilości ryb płaskich raportowanych jako przyłów w połowach włokami pelagicznymi. Charakterystyczną cechą połowów storni jest ich znaczące rozdrobnienie. W 2023 r. były one poławiane przez 531 jednostki (rok wcześniej 537), natomiast tylko 23 statki odłowiły więcej niż 100 t tych ryb, wobec

¹⁴ ICES Advice on fishing opportunities, catch, and effort Baltic Sea ecoregion Published 31 May 2024.

32 w 2022 r. Jednostki rybackie o długości 12–14,99 metrów (stacjonujące głównie w Kołobrzegu) miały dominujący udział w ogólnej wielkości wyładunków (ok. 40% w 2023 r.). Największym polskim portem wyładunkowym ryb płaskich w 2023 r. był Kołobrzeg – 3,8 tys. t (o ok. 40% mniej niż rok wcześniej), mając 57% udziału w ogólnym wolumenie wyładunków. Porty zajmujące kolejne miejsca – Mrzeżyno (0,5 tys. t), Dziwnów (0,5 tys. t) oraz Ustka (0,5 tys. t) miały poniżej 8% udziału w ogólnych wyła-

dunkach ryb płaskich. Wyładunki storni w I połowie 2024 r. były o połowę mniejsze niż w I połowie 2023 r. (2,5 tys. t). Ponieważ w większości ryby te poławiane są w pierwszych miesiącach roku można prognozować, że wyniki połowowe w całym 2024 r. nie przekroczą 4 tys. ton.

Połowy dalekomorskie (65,5 tys. t) były w 2023 r. o 24% większe niż rok wcześniej (52,8 tys. ton). Polskie statki dalekomorskie były aktywne na dwóch głównych obszarach – łowiskach Pa-

cyfiku (FAO 82) oraz wodach Atlantyku Północnego (obszar FAO 27/NEAFC). Na wodach Pacyfiku złowiono ok. 32 tys. t ryb (głównie ostroboków i makreli), a na Atlantyku Północnym ok. 33 tys. t (głównie błękitków). W pierwszej połowie 2024 r. połowy dalekomorskie wyniosły 28,3 tys. t, co stanowiło 106,8% wielkości odłowionej w tym samym okresie 2023 r., ale w całym 2024 r. będą one jednak o ok. 24% mniejsze niż w 2023 roku.

Tabela 11. Dostępne limity^a połowowe na Bałtyku i ich wykorzystanie (t)

Gatunek	Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024 S
Szproty	limit	63 519	67 356	73 188	64 337	60 193
	połowy	60 573	66 551	71 179	60 178	50 000
	% wykorzystania	95	99	97	94	83
Śledzie	limit	42 744	28 564	17 642	22 140	14 099
	połowy	37 601	27 345	18 677	20 469	13 900
	% wykorzystania	88	96	106	92	99
Dorsze	limit	1 406	864	272	276	221
	połowy	473	301	149	148	110
	% wykorzystania	34	35	55	54	50
Łososie (sztuki)	limit	9 744	14 720	4 011	4 011	3 993
	połowy	7 619	11 626	105	203	200
	% wykorzystania	78	79	3	5	5
Gładzice	limit	935	950	1 358	1 843	1 697
	połowy	370	339	175	184	160
	% wykorzystania	40	36	13	10	9
Razem ^b	limit	108 658	97 815	92 482	88 618	76 232
	połowy	99 059	94 600	90 181	80 980	64 171
	% wykorzystania	91	97	98	91	84

^a wielkość limitów po wymianach z innymi krajami (wg stanu z 16.10.2024), ^b razem z łososiami przeliczonymi współczynnikiem ze sztuk na tony, S – szacunek dla danych połowowych

Źródło: opracowanie własne autora na podstawie danych MIR PIB i MRiRW.

Tabela 12. Połowy dalekomorskie wg ważniejszych gatunków (t)

Gatunki	2022	2023	I–VI 2024	I–VI 2024	I–VI 2024
					I–VI 2023 =100
Błękitki	20 744	28 260	25 646	22 938	89,4
Ostroboki chilijskie	22 522	24 277	-	3 068	x
Makrele kolias	8 961	7 755	-	1 077	x
Makrele atlantyckie	101	3 089	670	1 016	151,6
Śledzie	-	1 299	1	3	300,0
Kraby kieszeńce	141	657	142	203	143,0
Inne	379	123	101	49	48,5
Razem	52 848	65 460	26 560	28 354	106,8

Źródło: obliczenia MIR-PIB na podstawie danych MRiRW.

2. Rybactwo śródlądowe

2.1. Produkcja i zawodowe połowy ryb słodkowodnych^{15, 16}

W 2023 r. produkcja ryb w akwakulturze oraz zawodowe połowy ryb słodkowodnych wyniosły łącznie 48,3 tys. t i były o 5,4% większe w porównaniu z rokiem poprzednim. Podaż ryb pochodzących z akwakultury była większa o 6,1%, w tym produkcja karpia wzrosła o 13,9%, pstrągów i innych gatunków ryb łososiowatych zmniejszyła się o 0,8%, a pozostałych ryb zwiększyła o 11,5%. W połowach zawodowych kontynuowany był, obserwowany od wielu lat, trend spadkowy (spadek odłowów o 14,3%).

2.2. Połowy zawodowe

W 2023 r. zawodowe połowy ryb w jeziorach, zbiornikach zaporowych i wybranych odcinkach rzek wyniosły 1,44 tys. t o wartości 22,0 mln PLN i były o odpowiednio o 14,3% mniejsze i 7,3% wyższe niż rok wcześniej. Odłowy te były realizowane przez 242 podmioty gospodarcze (379 rok wcześniej). Spadek połowów dotyczył większości gatunków ryb. Spo-

śród 37 ewidencjonowanych gatunków, więcej niż w 2022 r., odłowiono tylko lipieni, pstrągów potokowych, sielaw, jazgarzy i sumów. Pod względem wartości odłowów najcenniejszymi gatunkami były: sielawy (5,58 mln PLN), węgorze (3,35 mln PLN), szczupaki (2,75 mln PLN) i sandacze (2,71 mln PLN). W porównaniu z 2022 r. najbardziej zmniejszyły się odłowy szczupaków (o 7,4% do 154 t) przy zdecydowanie niższej dynamice spadku połowów sandaczy (o 3,9% do 84 t) i węgorzy (o 1,1% do 42 t). Zwiększyły się natomiast odłowy sielaw (o 10,7% do 218 t). W omawianych zbiornikach wodnych najwięcej odławia się leszczy (403 t, spadek o 33,6%). Prognozy na 2024 r., ze względu na potęgujące się negatywne oddziaływania zmian klimatycznych i czynników socjoekonomicznych (np. zaniechanie eksploatacji rybackiej w kolejnych podmiotach, czy spadek liczby rybaków zawodowych), w najbardziej optymistycznym wariantcie przewidują utrzymanie odłowów rybackich na poziomie ok. 1,4 tys. ton.

2.3. Akwakultura¹⁷

Akwakultura obejmuje chów i hodowlę ryb, skorupiaków, mięczaków oraz wodorostów morskich. Produkcja różnorodnej gamy gatunków ryb wszystkich roczników odbywa się w stawach, basenach i torach wodnych, przegrodach i sadzach, klatkach, systemach recyrkulacji oraz w innych niewymienionych powyżej urządzeniach. W Polsce produkcja w akwakulturze prowadzona jest prawie wyłącznie w wodach słodkich, z wyjątkiem jednego ośrodka wykorzystującego do produkcji geotermalne wody słonawe. Chów i hodowla obejmują ok. 35 gatunków ryb przeznaczonych zarówno do konsumpcji, jak i obsad stawów i innych

urządzeń akwakultury oraz zarybień obwodów rybackich.

W krajowej akwakulturze prowadzone są trzy główne rodzaje działalności specjalizującej się w produkcji ryb przeznaczonych do konsumpcji:

- stawowy chów i hodowla karpia oraz towarzysząca jej produkcja dodatkowych gatunków ryb karpiowatych i drapieżnych (chów niskointensywny),
- chów i hodowla ryb łososiowatych, głównie pstrągów tęczowych oraz ryb jesiotrowatych – w stawach ziemnych i betonowych, basenach i torach wodnych, przegrodach i sadzach (chów intensywny),
- chów i hodowla ryb (zazwyczaj ciepłolubnych, lecz także zimnolubnych) w systemach recyrkulacyjnych z zastosowaniem filtracji i oczyszczania wody, głównie sumów afrykańskich, jesiotrów i łososi atlantyckich (chów wysokointensywny).

Od kilku lat rozwija się nowy segment akwakultury, specjalizujący się w produkcji ikry ryb przeznaczonej do spożycia, w tym głównie najcenniejszego kawioru z ryb jesiotrowatych.

Elementem krajowej akwakultury o bardzo istotnym i rosnącym znaczeniu jest produkcja materiału obsadowego i zarybieniowego wielu gatunków ryb. Zwiększający się popyt na młode stadia rozwojowe ryb oraz rozwój nowych technologii chowu stymulują budowę obiektów wylęgarniczych (inkubujących ikrę ryb i produkujących wylęg ryb) oraz wylęgarniczo-podchowowych, które dodatkowo prowadzą dalszy podchów pozyskanego wylęgu do starszych form materiału zarybieniowego i obsadowego.

Globalne zmiany klimatyczne, obserwowane także w Polsce, bezpośrednio wpływają na warunki chowu ryb. Wyższa termika wody, nie przekraczająca jednak 28°C sprzyja lepszym przyrostom karpia i innych gatunków ryb karpiowatych

¹⁵ Bez ryb łowionych w przybrzeżnych wodach morskich.

¹⁶ Kraje członkowskie Unii Europejskiej są zobowiązane do przedkładania Komisji Europejskiej statystyk dotyczących wszelkiej działalności w dziedzinie akwakultury prowadzonej na ich terytorium, zarówno w wodach słodkich, jak i słonych (Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 762/2008 z dnia 9 lipca 2008 roku w sprawie przekazywania statystyk w dziedzinie akwakultury, uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 788/96). Oficjalne dane na temat wielkości produkcji krajowej akwakultury w poszczególnych latach zbierane są przy użyciu formularzy statystycznych RRW-22 – „Zestawienie dotyczące powierzchni stawów rybnych oraz ilości ryb wyprodukowanych w stawach rybnych i innych urządzeniach, służących do chowu lub hodowli ryb”. Każdy podmiot prowadzący chów ryb jest zobowiązany złożyć sprawozdanie w terminie do 15 marca następnego roku. Według wymienionego rozporządzenia, co najmniej 90% całkowitej wielkości produkcji akwakultury wyrażonej objętościowo powinno być tworzone na podstawie badań przy użyciu kwestionariuszy statystycznych, natomiast dane obejmujące pozostałą część produkcji mogą pochodzić z szacunków. Oficjalne dane na temat rybactwa śródlądowego (zawodowe połowy jeziorowe) zbierane są przy użyciu formularza statystycznego RRW-23 – „Zestawienie dotyczące gospodarki rybackiej prowadzonej w publicznych śródlądowych wodach powierzchniowych płynących”. Termin składanych sprawozdań upływa 31 maja. W niniejszym raporcie cytowane dane produkcyjne mają wyłączone źródło w badaniach statystycznych prowadzonych w Instytucie Rybactwa Śródlądowego w Olsztynie przy użyciu kwestionariuszy RRW-22 i RRW-23.

¹⁷ Akwakultura oznacza hodowlę lub chów organizmów wodnych za pomocą technik opracowanych w celu zwiększenia produkcji powyżej naturalnej wydajności środowiska, w sytuacji gdy organizmy te pozostają własnością osoby fizycznej lub prawnej w ciągu całego okresu hodowli i chowu, do odłowu włącznie (Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1380/2013 z dnia 11.12.2013 r., Dz.U. UE L 354/22 z dnia 28.12.2013 r.).

w stawach ziemnych, natomiast w klasycznych przepływowych ośrodkach pstrągowych zbyt wysokie dla tego gatunku temperatury wody, oscylujące powyżej ok. 20°C wpływają m.in. na konieczność czasowego wstrzymywania karmienia

Według danych IMGW, średnia obszarowa temperatura powietrza w 2023 r. wyniosła w Polsce 10,0°C i była aż o 1,3 stopnia wyższa od średniej rocznej wieloletniej (1991–2020). Ubiegły rok należy zaliczyć do lat ekstremalnie ciepłych. Najcieplejszym regionem było Podkarpackie, gdzie średnia temperatura powietrza wyniosła 10,5°C i była wyższa od normy dla tego obszaru o 1,5 stopnia. Ponieważ znacząca liczba obiektów pstrągowych zlokalizowana jest na Pomorzu, istotny i raczej pozytywny jest fakt, że był to najchłodniejszy region kraju, gdzie średnia roczna temperatura wyniosła 9,8°C (0,8 stopnia powyżej normy). Epizody fali ciepła były w minionym roku częstsze i zdecydowanie bardziej długotrwałe niż fale chłodu. Wyjątkowo ciepło było na początku minionego roku oraz we wrześniu. Warto odnotować także fakt wystąpienia na przełomie pierwszej i drugiej dekady sierpnia fali chłodu, chłodny był także przełom listopada i grudnia.

Obszarowo uśredniona suma opadu atmosferycznego w 2023 r. wyniosła w Polsce 656,2 mm, co stanowiło 107,3% normy określonej na podstawie pomiarów w latach 1991-2020. Według klasyfikacji stosowanej w IMGW, pod względem wielkości opadów atmosferycznych, miniony rok należy zaliczyć do lat przeciętnych. Podobnie jak w poprzednich latach odnotowano dużą zmienność sumy tych opadów w poszczególnych regionach Polski.

Podsumowując, dla akwakultury niskointensywnej ostatni sezon w odniesieniu do warunków termicznych był w większości gospodarstw sprzyjający, natomiast w części kraju w różnych okresach mogły wiosną i latem wystąpić deficyty wody. W niektórych przepływowych obiektach pstrągowych i jesiotrowych odnotowywano przejściowe perturbacje, związane

Tabela 13. Produkcja i połowy ryb słodkowodnych konsumpcyjnych (tys. t)

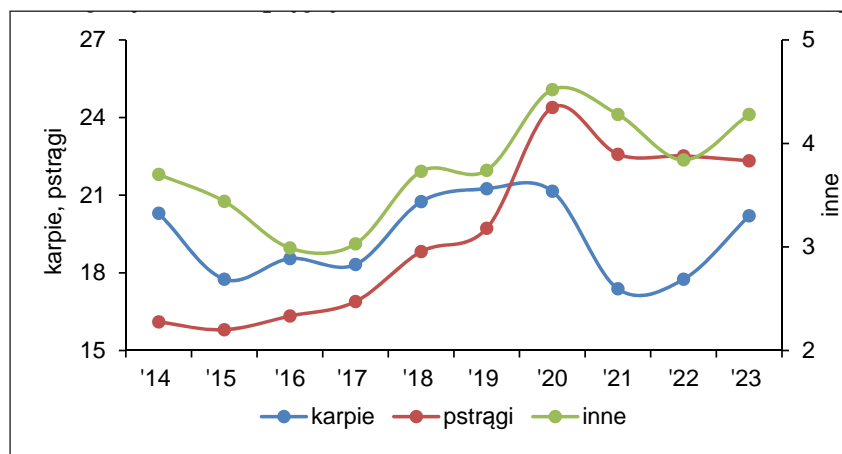
Rok	Akwakultura				Połowy zawodowe ^a	Razem ryby słodkowodne
	razem	karpie	pstrągi i inne łososiowate ^b	pozostałe ^c		
2015	36,99	17,75	15,80	3,44	2,37	39,36
2016	37,87	18,55	16,33	2,99	2,39	40,26
2017	38,24	18,32	16,89	3,03	2,07	40,31
2018	43,30	20,75	18,82	3,73	2,20	45,50
2019	44,71	21,25	19,72	3,74	2,10	46,81
2020	50,06	21,15	24,39	4,52	2,00	52,06
2021	44,24	17,38	22,58	4,28	1,81	46,05
2022	44,11	17,75	22,52	3,84	1,68	45,79
2023	46,82	20,21	22,33	4,28	1,44	48,26
2024 S	47,20	20,50	22,50	4,20	1,40	48,60

^a w obwodach rybackich obejmujących jeziora, zbiorniki zaporowe i odcinki rzek, ^b łącznie pstrąg tęczowy, palia, pstrąg źródłany, łosoś atlantycki, troć, ^c łącznie gatunki z akwakultury niskointensywnej i intensywnej

S – szacunek

Źródło: opracowanie IERiGŻ PIB na podstawie niepublikowanych danych IRS PIB i MRiRW.

Wykres 4. Produkcja ryb konsumpcyjnych w akwakulturze w latach 2014–2023 (tys. t)

Źródło: opracowanie IERiGŻ PIB na podstawie niepublikowanych danych IRS PIB i MRiRW.

z wysokimi temperaturami wody oraz jej zakwitami, utrudniając kilkunastu podmiotom zwiększanie produkcji.

Zredukowanie negatywnego oddziaływania zmian klimatycznych na chów i hodowlę ryb możliwe jest poprzez wykorzystanie w akwakulturze intensywnej (chów ryb łososiowatych, jesiotrowatych i innych) systemów RAS (recyrkulacyjnych), jak i metod wykorzystujących jedynie częściową recyrkulację wody. Produkcja w tych systemach pozwala wyeliminować lub znacząco zmniejszyć ryzyko hodowlane w okresach deficytu wody i zbyt wysokich jej temperatur, co odnotowywane jest głównie w okresach letnich. W krajowej akwakulturze inten-

sywnej obserwuje się wzrost liczby obiektów korzystających z tych rozwiązań.

Po dwuletnim okresie niskiej produkcji ryb w akwakulturach (lata 2021–2022), w 2023 r. odnotowano jej wzrost w wyniku lepszych wyników w chowie karpia i ryb pozostałych. Na podobnym do roku poprzedniego poziomie kształtowała się produkcja ryb łososiowatych. Ogólna wielkość produkcji dwudziestu dziewięciu gatunków ryb i jednego skorupiaków (raków) przeznaczonych do konsumpcji wyniosła 46,82 tys. t wobec 44,11 tys. t uzyskanych w roku poprzednim (wzrost o 6,1%). Produkcja sprzedana stanowiła 86,9% produkcji wytworzonej (95,7% rok wcześniej) Od wielu lat w krajowej akwakulturze dominują dwa gatunki ryb

przeznaczonych do konsumpcji – karp i pstrąg tęczowy. Znaczenie karpi rosło drugi rok z rzędu i w 2023 r. stanowiły one 43,2% produkcji ogółem (wzrost 3,0 pkt proc. w porównaniu z 2022 r.), natomiast udział pstrągów tęczowych zmniejszył się o 2,1 pkt proc. do 45,0%. Z akwakultury niskointensywnej (ziemnych stawów typu karpiego) w 2023 r. pochodziło 46,6% ogólnej produkcji, natomiast z akwakultury intensywnej (systemy recyrkulacyjne, sadze, tory wodne, itd.) pozostałe 53,4%. Należy oczekiwać, że zgodnie z założeniami strategii rozwoju akwakultury w Polsce¹⁸, w najbliższych latach udział produkcji pochodzącej z akwakultury intensywnej będzie z roku na rok wzrastał.

Produkcja karpi konsumpcyjnych

W 2023 r. produkcja karpi konsumpcyjnych wyniosła 20,21 tys. t i była większa o 2,46 tys. t w porównaniu z rokiem poprzednim (wzrost o 13,9%). Średnia produkcja karpia towarowego w latach 2014–2023 osiągnęła poziom 19,34 tys. t. Po dwuletnim regresie produkcji wynikającym głównie z deficytów wody i małej podaży krocza karpia, którego podaż w trakcie wiosennych obsad stawów w znaczącym stopniu decyduje o końcowym wyniku chowu ryb towarowych, w 2023 r. sytuacja w tym zakresie uległa znaczącej poprawie. Dodatkowo zbliżona do optymalnej termika wody w stawach w lipcu i sierpniu 2023 r. pozwoliła wielu gospodarstwom osiągnąć dobre przyrosty jednostkowe karpia, a wysokie temperatury notowano także we wrześniu i październiku, co umożliwiało dalsze karmienie ryb. Produkcja sprzedana karpi wyniosła w 2023 r. 17,70 tys. t, co stanowiło 87,6% produkcji wytworzonej wobec 94,1% odnotowanych rok wcześniej.

Produkcja pstrągów konsumpcyjnych i innych ryb łososiowatych

Produkcja najbardziej popularnego gatunku ryb łososiowatych, pstrąga tęczowego wyniosła w 2023 r. 21,06 tys. t,

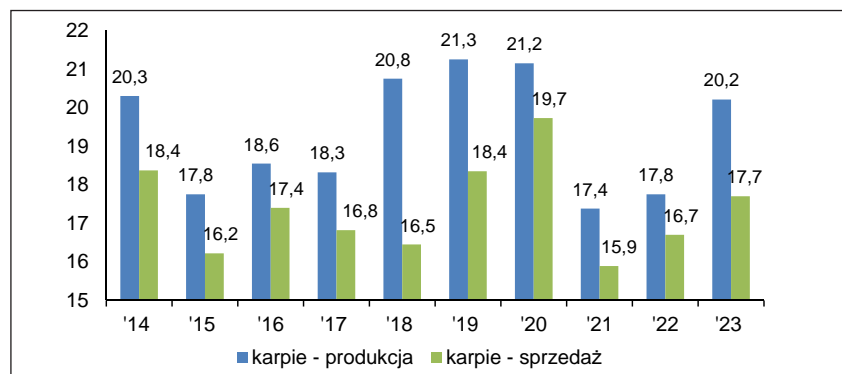
wobec 20,76 tys. t uzyskanych w 2022 r. (wzrost o 1,4%). Łączna produkcja czterech wykazywanych w kwestionariuszach RRW-22 gatunków pstrągów wyniosła 22,29 tys. t i była taka sama jak rok wcześniej. W 2022 r., podobnie jak w latach poprzednich, w chowie pstrągów zdecydowanie dominowały pstrągi tęczowe (94,5%), na drugim miejscu były palie (4,1%), następnie pstrągi źródlane (1,4%) oraz pstrągi potokowe (poniżej 0,1%). Zauważalny jest jednak wzrastający udział pstrągów tęczowych kosztem pozostałych gatunków (np. w 2020 r. udziały te wynosiły odpowiednio 88,8%, 8,7%, 2,4% i 0,1%). W 2023 r. znacząco zwiększyła się produkcja w akwakulturach troci, natomiast po kilkuletnim okresie produkcji łososi atlantyckich, której wielkość dochodziła maksymalnie do 700 t rocznie, w 2023 r. zaprzestano jej (w obiektach rozpoczęto produkcję pstrągów). Łączna produkcja wszystkich analizowanych gatunków ryb łososiowatych przeznaczonych do konsumpcji wyniosła 22,33 tys. t wobec 22,52 tys. t

w 2022 r., co oznacza spadek o 0,8%. Produkcja sprzedana ryb łososiowatych wyniosła 19,48 tys. t, co stanowiło 87,2% produkcji wytworzonej wobec 99,3% odnotowanych rok wcześniej.

Produkcja innych gatunków ryb konsumpcyjnych

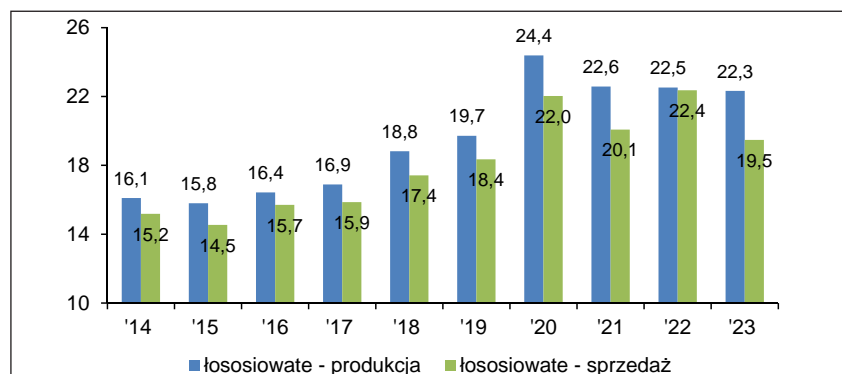
W 2023 r. wielkość produkcji pozostałych gatunków ryb wyniosła 4,28 i była o 0,44 tys. t (o 11,5%) większa w porównaniu z rokiem poprzednim. Największy udział w grupie gatunków „pozostałych” mają ryby produkowane w polikulturach w chowie stawowym z karpem. Wśród nich dominowały tak zwane ryby roślinożerne (tołpyga biała, tołpyga pstra i amur biały), których łączna produkcja wyniosła 1,62 tys. t i była większa o 32,8% niż w 2022 r. Spośród ryb stawowych odnotowano niewielki wzrost produkcji cenionych przez konsumentów i poszukiwanych na rynku ryb drapieżnych, tj. szczupaków, sandaczy, sumów europejskich i okoni

Wykres 5. Produkcja i sprzedaż karpi konsumpcyjnych (tys. t)

Źródło: opracowanie IERIGŻ PIB na podstawie niepublikowanych danych IRS PIB oraz MRiRW.

Wykres 6. Produkcja i sprzedaż pstrągów i innych ryb łososiowatych (tys. t)

Źródło: opracowanie IERIGŻ PIB na podstawie niepublikowanych danych IRS PIB oraz MRiRW.

¹⁸ <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/strategia-akwakultura-2027>

(0,56 tys. t wobec 0,44 tys. t w 2022 r.). Produkcja sandacza, bardzo cennego z punktu ekonomicznego gatunku ryb śródkowodnych, wzrosła w porównaniu z poprzednim rokiem aż o 70% do 70 t. Ważne, ale malejące znaczenie, ma produkcja innych, poza łososiowatymi, ryb w systemach intensywnych. Krajowa produkcja suma afrykańskiego, po bardzo dużym wzroście w 2021 r. związanym z uruchomieniem nowego obiektu recykulacyjnego, zmniejszyła się w 2022 r. o 18% do 652 t, a w 2023 r. o kolejne 30% do ok. 450 t. Wynika to prawdopodobnie z ograniczonych możliwości zbytu tak dużej ilości ryb. Produkcja bardzo cenionych ryb jesiotrowatych z rodzaju *Acipenser*, wyniosła w analizowanym okresie 1060 t wobec 857 t uzyskanych w 2022 r. i 933 t w 2021 r. Znaczący wpływ na rynek jesiotrów ma produkcja ikry z tych ryb. W 2023 r. po znaczą-

cym spadku odnotowanym rok wcześniej (o 16,5%), produkcja ikry przeznaczonej do konsumpcji i pozyskanej ze wszystkich gatunków ryb łososiowatych wzrosła o 14,2% i wyniosła w 47,3 t, w tym wyłącznie kawioru wyprodukowano 39,1 t (wzrost o 19,9%).

Wartość produkcji akwakultury

W 2023 r. odnotowano najwyższą w historii badań statystycznych wartość sprzedanych ryb przeznaczonych do konsumpcji pochodzących z krajowych akwakultur. Wyniosła ona 844,3 mln PLN, co oznacza wzrost w porównaniu z poprzednim rokiem o 6,1%. Wzrost wartości sprzedaży wystąpił przy mniejszym jej wolumenie oraz niższych cenach zbytu karpia. Zostało to z nadwyżką zrekomensowane wzrostem cen pozostałych gatunków ryb. Wartość sprzedaży karpia

konsumpcyjnych była w 2023 r. wyższa o 3,6% w porównaniu z poprzednim sezonem i wyniosła 371,2 mln PLN (wzrost wolumenu sprzedaży o 6,0% do 17,7 tys. t), natomiast pstrągów tęczowych zwiększyła się o 5,1% do 350,4 mln PLN (wolumen zmniejszył się o 11,0% do 18,28 tys. t).

Znaczącym segmentem akwakultury jest produkcja ikry przeznaczonej do konsumpcji, głównie kawioru. Po uwzględnieniu wartości sprzedaży tego produktu (69,6 mln PLN, wzrost o 26%) ogólna wartość produkcji akwakultury w Polsce w 2023 r. wyniosła 913,9 mln PLN.

Ekstrapolując wartość produkcji sprzedanej na produkcję wytworzoną, to wartość krajowej akwakultury można szacować w 2023 r. na ok. 1043 mln PLN.

IV. PRZETWÓRSTWO I POPYT NA RYBY I OWOCE MORZA

1. Przetwórstwo

1.1. Liczba zakładów przetwórstwa ryb

Liczba zakładów przetwarzających produkty rybołówstwa i uprawnionych do ich wprowadzania na rynek UE, według stanu z października 2024 r. (rejestr Głównego Inspektoratu Weterynarii) wynosiła 231 (z czego 23 podmiotów miało zawieszoną działalność). W porównaniu z październikiem roku poprzedniego liczba zakładów zmniejszyła się o 9. Największe zmiany odnotowano w województwie pomorskim, w którym to w okresie od października 2023 r. do października 2024 r., liczba zakładów zmniejszyła się o 5 podmiotów i w województwie śląskim (spadek o 2 podmioty). W województwie kujawsko-pomorskim, łódzkim, lubelskim i zachodniopomorskim z rejestru wykreślono po jednym podmiocie, a w świętokrzyskim i podkarpackim, w takim samym stosunku, nastąpiło wpisanie do rejestru. Rejestr GIW wykazywał także 2 statki przetwórnice/mroźnie oraz 11 rynków hurtowych i aukcji produktów rybołówstwa (o dwa mniej niż rok wcześniej).

Według rejestru REGON pod kodem PKD 10.20.Z „Przetwarzanie i konserwowanie ryb, skorupiaków i mięczaków” w końcu 2023 r. zarejestrowanych było 576 podmiotów deklarujących prowadzenie działalności gospodarczej w tym zakresie. W porównaniu z końcem 2022 r. liczba podmiotów zwiększyła się o 11. Największe zmiany odnotowano w województwie mazowieckim i zachodniopomorskim, gdzie ich liczba wzrosła odpowiednio o 7 i 6 podmiotów, natomiast po 3 podmioty mniej wykazywał rejestr w województwie pomorskim i dolnośląskim. Około 45% zakładów zlokalizowana jest w dwóch województwach nadmorskich. Zdecydowaną większość (77%) stanowiły podmioty zatrudniające do 9 pracowników (443 podmiotów), a tylko 9% (54 jednostki) to firmy duże o zatrudnieniu powyżej 49 osób (w tym 9, w których przekracza ono 249 osób). Według danych GUS w 2022 r. w tych kilkunastu zakładach zatrudnionych było jednak 67% wszyst-

kich pracowników sektora i generowały one 69% wartości produkcji sprzedanej branży. Według kryterium własnościowego zdecydowanie przeważa kapitał krajowy, a tylko 28 podmiotów charakteryzuje się wyłączną własnością kapitału zagranicznego i dodatkowo 8 z przewagą takiego źródła finansowania. Podmioty te mają jednak decydujące znaczenie dla sektora, gdyż odpowiadają za ok. 60% przychodów i zatrudnienia. Najwięcej podmiotów funkcjonuje w formie działalności gospodarczej prowadzonej przez osoby fizyczne (231), następnie jako spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (182) oraz spółki cywilne (113). Tylko 8 podmiotów to spółki akcyjne. W końcu czerwca 2024 r. liczba podmiotów w rejestrze REGON wynosiła 569 (o 9 mniej niż w tym samym okresie roku poprzedniego).

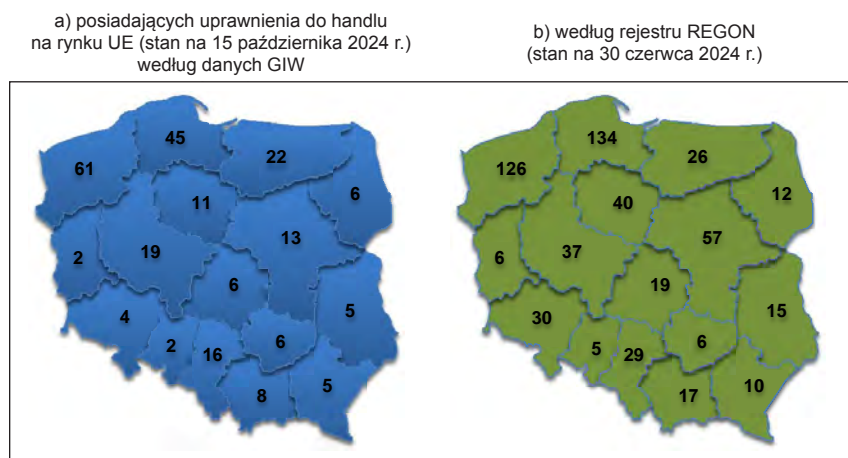
1.2. Produkcja zakładów przetwórstwa ryb

W drugiej połowie 2023 r. obserwowano znaczący wzrost produkcji ryb i przetworów rybnych w zakładach, co z nadwyżką zrekompensowało jej spadek z poprzednich miesięcy. Łącznie w 2023 r. wielkość produkcji w podmiotach zatrudniających więcej niż 10 osób zwiększyła się w porównaniu z rokiem poprzednim o 5,1% i wyniosła 634,7 tys. t. Niemniej jednak rosta przede

wszystkim podaż produktów mrożonych przy spadku lub stabilizacji produkcji większości pozostałych grup wyrobów rybnych. Wzrost cen zbytu oraz zmiany w strukturze produkcji spowodowały, że wartość sprzedanych przez te podmioty wyrobów wyniosła 17,93 mld PLN i była o 7,1% wyższa niż w 2022 r. Produkcja sprzedana wyrobów konsumpcyjnych stanowiła 91,4% produkcji wytworzonej. Dodatkowo zakłady przetwórcze wyprodukowały 22,8 tys. t niejadalnych produktów z ryb i innych organizmów morskich o wartości 78,2 mln PLN (odpowiednio spadek o 10,4% i wzrost o 19,7%).

Produkcja wyrobów mrożonych wzrosła w 2023 r. aż o 40,4%, w tym 2,3-krotnie całych mrożonych ryb morskich oraz o 81,1% mrożonego mięsa. Mniejsza była natomiast podaż mrożonych filetów (o 13,2%). Spośród wyrobów wysokoprzetworzonych ograniczono natomiast produkcję konserw i prezerw (o 7,9%), a zwiększono marynat (o 2,1%) oraz pozostałych przetworów (o 0,9%). W porównaniu z 2022 r. nie zmienił się wolumen produkcji filetów i mięsa świeżego lub chłodzonego oraz produktów wędzonych, a o 4,3% zwiększył ryb solonych. W asortymencie ryb wędzonych zdecydowanie przeważa produkcja łososi, która wyniosła w 2023 r. 81,8 tys. t i była o 3,2% większa niż rok wcześniej.

Wykres 7. Rozmieszczenie zakładów przetwórstwa rybnego

Źródło: opracowanie IERiGŻ PIB na podstawie danych GIW (<https://www.wetgiw.gov.pl/handeleksport-import/listy-zakladow>) i GUS-u (<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmiotygospodarcze-wyniki-finansowe/zmiany-strukturalne-grup-podmiotow/kwartalna-informacja-opodmiotach-gospodarki-narodowej-w-rejestrze-regon-rok-2024.7.14.html>).

Natomiast spośród ryb przetworzonych i konserwowanych tradycyjnie najwięcej wyprodukowano wyrobów ze śledzi (112,3 tys. t, wzrost o 2,0%).

Duży wzrost produkcji wyrobów mrożonych spowodował, że ich udział w strukturze produkcji ogółem zwiększył się w 2023 r. do 21,1% wobec 15,8% odnotowanych rok wcześniej. Jednocześnie wpłynęło to na spadek znaczenie wszystkich pozostałych grup. Najważniejszą z nich pozostają przetwory i konserwy, które stanowią 42,4% (spadek o 2,8 pkt proc.) przy zdecydowanie mniejszej roli ryb i filetów świeżych i chłodzonych (16,7%, spadek o 0,8 pkt proc.) oraz ryb wędzonych (16,2%, spadek o 0,8 pkt proc.). W strukturze produkcji sprzedanej największy udział w analizowanym okresie miały wędzone łososie (37,5%, 6,72 mld PLN, wzrost obrotów w porównaniu z rokiem poprzednim o 12,7%), następnie filety i mięso ryb świeże i chłodzone (19,2%, 3,43 mld PLN, wzrost o 9,8%) oraz przetwory i konserwy ze śledzi (9,9%, 1,77 mld PLN, wzrost o 7,3%).

W I półroczu 2024 r. produkcja ryb i przetworów rybnych w średnich i dużych zakładach przetwórstwa rybnego (powyżej 49 osób załogi) wyniosła 269,6 tys. t i była o 5,9% większa niż przed rokiem. Wzrost produkcji odnotowano przede wszystkim w asortymencie mrożonego mięsa (o 39,7%), ryb wędzonych (o 27,5%, w tym łososi o 35,2%) oraz świeżych lub chłodzonych filetów (o 11,5%). Produkcja przetworów i konserw spadła o 1,4%, przy czym zmniejszyła się podaż marynat (o 10,0%) oraz konserw i prezerw (o 1,9%), a zdecydowanie wzrosła produktów takich jak, wyroby garmażeryjne i kulinarne, sałatki, pasty, paluszki rybne czy paprykarze (o 7,3%). Produkcję przetworów i konserw z łososi zmniejszono o 7,1%, a ze śledzi o 5,0%. Zbliżony do roku poprzedniego był wolumen podaży produktów ze sprotów i sardynek, a znacząco zwiększyła się produkcja wyrobów wysokoprzetworzonych z makreli (o 21,3%). Spośród wszystkich grup towarowych wyraźnie mniejsza niż przed rokiem była tylko produkcja całych ryb mrożonych (o 10,0%) oraz mrożonych filetów (o 8,6%).

Tabela 14. Wartość, wielkość i struktura produkcji przetwórstwa rybnego

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024 S
Wartość produkcji (mln PLN)^a	13 631,2	14 449,9	16 736,0	17 928,0	18 500,0
Wielkość produkcji (tys. t)^a	615,8	614,6	604,1	634,7	630,5
Filety i mięso świeże lub chłodzone	118,0	114,4	106,1	106,1	111,0
Ryby, filety i mięso z ryb mrożone	87,4	103,8	95,2	133,6	110,0
Ryby solone	17,4	17,8	19,8	19,0	17,5
Ryby wędzone	98,0	113,0	102,7	103,1	120,0
Ryby przetworzone lub zakonserwowane wg grup produktów	291,5	260,0	273,2	269,0	267,0
- konserwy i prezerwy	104,0	82,1	87,1	80,2	79,0
- marynaty	85,5	77,6	84,6	86,4	82,0
- wyroby kulinarne i garmażeryjne	102,0	100,3	101,5	102,5	106,0
wg gatunków					
- łososie	22,1	15,6	11,6	13,3	12,0
- śledzie	110,2	104,9	110,1	112,3	110,0
- sardynki i szproty	17,9	17,1	20,4	19,6	18,0
- makrele	22,9	22,0	22,4	19,7	21,0
- ryby pozostałe	118,4	100,6	108,7	104,1	106,0
Pozostałe wyroby ^b	3,6	5,6	7,1	3,9	5,0
Struktura produkcji (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Filety i mięso świeże lub chłodzone	19,2	18,6	17,5	16,7	17,6
Ryby, filety i mięso z ryb mrożone	14,2	16,9	15,8	21,1	17,5
Ryby solone	2,8	2,9	3,3	3,0	2,8
Ryby wędzone	15,9	18,4	17,0	16,2	19,0
Ryby przetworzone lub zakonserwowane	47,3	42,3	45,2	42,4	42,3
Pozostałe wyroby	0,6	0,9	1,2	0,6	0,8

^a wyroby konsumpcyjne, ^b owoce morza, wątróbki, ikra, mlecz, płetwy, ogony i inne jadalne części ryb, S – szacunek

Źródło: obliczenia i szacunki IERiGŻ PIB na podstawie niepublikowanych danych GUS-u o produkcji podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących wynosiła 10 i więcej osób.

Tabela 15. Wielkość i struktura produkcji przetwórstwa rybnego^a (t)

Wyszczególnienie	I–VI 2023	I–VI 2024	struktura (%)		I–VI 2024 I–VI 2023=100
			I–VI 2023	I–VI 2024	
1. Ryby mrożone	21 559	19 398	8,5	7,2	90,0
2. Mięso z ryb mrożone	14 794	20 672	5,8	7,7	139,7
3. Filety świeże lub chłodzone	38 826	43 295	15,3	16,1	111,5
4. Filety mrożone	12 954	11 837	5,1	4,4	91,4
5. Ryby solone i suszone	5 245	3 909	2,1	1,4	74,5
6. Ryby wędzone	40 129	51 145	15,8	19,0	127,5
7. Konserwy	36 284	35 381	14,3	13,1	97,5
8. Prezerwy	5 443	5 563	2,1	2,1	102,2
9. Marynaty	38 698	34 840	15,2	12,9	90,0
10. Pozostałe wyroby ^b	40 610	43 593	16,0	16,2	107,3
Ogółem produkcja	254 542	269 633	100,0	100,0	105,9

^a wyroby konsumpcyjne, ^b wyroby kulinarne i garmażeryjne, sałatki, paprykarze, pasty i pasztety z ryb
Źródło: obliczenia IERiGŻ PIB na podstawie niepublikowanych danych GUS-u o produkcji podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących wynosiła 50 i więcej osób.

Zakładając utrzymanie podobnych tendencji produkcji większości grup produktów w drugiej połowie roku, z wyjątkiem malejącej wysokiej dynamiki wzrostu produkcji wyrobów mrożonych, której wolumen w skali roku będzie prawdopodobnie mniejszy niż

w 2023 r., można szacować, że w całym 2024 r. przetwórnictwo rybne wyprodukuje ok. 630 tys. t produktów, tj. podobną do roku poprzedniego ilość. Wartość produkcji sprzedanej może się zwiększyć o ok. 3% do 18,5 mld PLN.

1.3. Wyniki finansowe podmiotów przetwórstwa ryb¹⁹

Sytuacja ekonomiczno-finansowa przetwórstwa ryb w 2023 r. poprawiła się i była lepsza niż w roku poprzednim. Wynik finansowy netto zdecydowanie zwiększył się i był rekordowo wysoki. Realizowane marże przetwórcze były wyraźnie większe niż w latach wcześniejszych. W ostatnich latach branża charakteryzowała się stałą zdolnością generowania zysków, a okresy w których podmioty osiągały stratę na poziomie netto były krótkotrwałe (np. strata odnotowana w I półroczu 2022 r. została zrekomensowana dobrymi wynikami w drugiej połowie roku). Dla przetwórstwa ryb zdecydowanie korzystny był rok 2023, w którym zysk po opodatkowaniu wyniósł ok. 680 mln PLN i był ponad trzykrotnie większy niż w 2019 r. Reasumując można stwierdzić, że przedsiębiorstwa przetwórstwa ryb w okresie pandemii COVID-19 dobrze przystosowały się do trudnych warunków funkcjonowania, po czym w 2022 r. skokowy wzrost cen materiałów i surowców zwiększył koszty działalności gospodarczej, które nie zostały przerzucone na kolejne ogniwa łańcucha żywnościowego i obniżyły marże przetwórcze firm (szczególnie w I półroczu 2022 r.). Wzrost cen producenta w kolejnych miesiącach 2022 r. i potem w 2023 r. oraz wsparcie finansowe przetwórców w związku z wojną w Ukrainie poprawiły sytuację producentów ryb i przetworów rybnych, równoważąc wzrost kosztów operacyjnych.

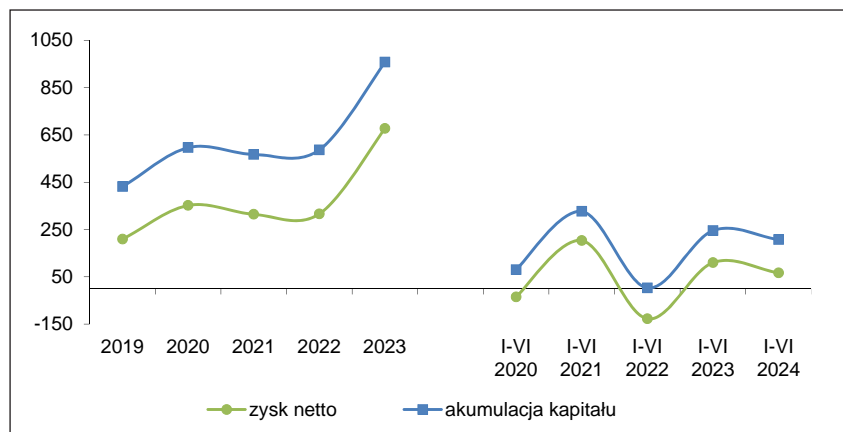
W 2023 r. przychody ze sprzedaży w przetwórstwie ryb zwiększyły się nominalnie o 10,7%, ale realnie tylko o 1,8%. W ostatnich dwóch latach w przetwórstwie tym notujemy spowolnienie rozwoju produkcji sprzedanej do niespełna 3% rocznie, wobec średnio o 6–7% rocznie w okresie pandemii COVID-19. Sytuacja produkcyjna w przetwórstwie ryb pogorszyła się jeszcze w I półroczu 2024 r. Wartość przychodów ze sprzedaży w ujęciu nominalnym była o prawie 2% niższa niż w analogicznym okresie roku poprzedniego. Czynnikiem determinującym rozwój przetwórstwa ryb był stale duży eksport, ale w ostatnich dwóch

latach odnotowano również spadek dynamiki przychodów z eksportu bezpośredniego realizowanego przez producentów. Sprzedaż eksportowa firm z zakresu przetwórstwa ryb w 2023 r. realnie była o ok. 4% większa niż w 2022 r., wobec dynamiki na poziomie 9–12% w latach 2020–2021. Sytuacja pogorszyła się w I półroczu 2024 r., kiedy to eksport bezpośredni firm tego przetwórstwa był nominalnie o 3,6% mniejszy niż w analogicznym okresie roku poprzedniego. Resumując, można stwier-

dzić, że sukcesywnie malała dynamika rozwoju przetwórstwa ryb, ale również eksportu bezpośredniego realizowanego przez przetwórców. W 2023 r. eksport ten stanowił jeszcze ok. 65% sprzedanych produktów, ale już w I półroczu 2024 r. jego udział zmalał do 63,5%.

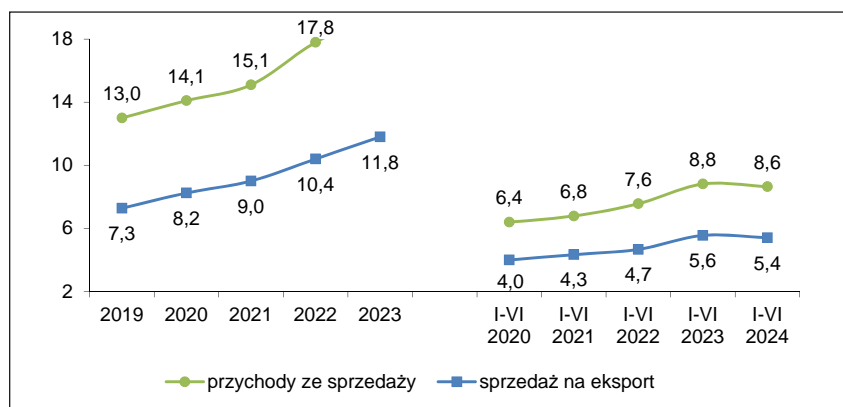
Wskaźniki rentowności przetwórstwa ryb w 2023 r. poprawiły się, ale nadal były niższe niż średnio w przemyśle spożywczym. Rentowność netto zwiększyła się

Wykres 8. Zysk netto i akumulacja kapitału (w mln PLN)

Źródło: obliczenia własne na podstawie niepublikowanych danych GUS oraz Wyniki finansowe przedsiębiorstw w 2022 roku <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/wyniki-finansowe-przedsiębiorstw-w-2022-roku.40.1.html>, Wyniki finansowe przedsiębiorstw w 2023 roku <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/wyniki-finansowe-przedsiębiorstw-w-2023-roku.40.5.html> i Wyniki finansowe przedsiębiorstw w I półroczu 2024 roku <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/wyniki-finansowe-przedsiębiorstw-w-1-polroczu-2024-roku.40.7.html> oraz Wyniki finansowe przedsiębiorstw w I półroczu 2023 roku <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/wyniki-finansowe-przedsiębiorstw-w-pierwszym-polroczu-2023-roku.40.3.html>.

Wykres 9. Przychody ze sprzedaży oraz sprzedaż na eksport (mld PLN)

Źródło: obliczenia własne na podstawie niepublikowanych danych GUS oraz Wyniki finansowe przedsiębiorstw w 2022 roku <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/wyniki-finansowe-przedsiębiorstw-w-2022-roku.40.1.html>, Wyniki finansowe przedsiębiorstw w 2023 roku <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/wyniki-finansowe-przedsiębiorstw-w-2023-roku.40.5.html> i Wyniki finansowe przedsiębiorstw w I półroczu 2024 roku <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/wyniki-finansowe-przedsiębiorstw-w-1-polroczu-2024-roku.40.7.html> oraz Wyniki finansowe przedsiębiorstw w I półroczu 2023 roku <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/wyniki-finansowe-przedsiębiorstw-w-pierwszym-polroczu-2023-roku.40.3.html>.

¹⁹ Ocenę sytuacji ekonomiczno-finansowej oparto na wynikach firm przemysłowych (zatrudniających ponad 9 osób stałej załogi), które złożyły sprawozdania finansowe F-01/I-01, a ich działalność klasyfikowana była według PKD 2007 do klasy 10.20.

o ok. 1,6 pkt proc. i można ją określić jako względnie dobrą. Nadwyżka przychodów operacyjnych nad kosztami stanowiła ponad 7% przychodów netto. Poprawiła się również rentowność kapitału własnego, branża ta stała się konkurencyjna nie tylko wobec bezpiecznych możliwości lokowania kapitału własnego (tj. obligacji skarbowych czy lokat bankowych), ale również wobec niektórych gałęzi przetwórstwa spożywczego. Wskaźnik ROE wyniósł ponad 16%, wobec 9,8% w 2022 r. Sytuacja znacząco się pogorszyła w I półroczu 2024 r., kiedy wynik finansowy netto stanowił mniej niż 1% przychodów. Obecnie w warunkach sytuacji nadzwyczajnych oraz nowych wyzwań definiowanych przez politykę środowiskową i strategię klimatyczne, wyzwaniem dla sektora będzie co najmniej utrzymanie przez dłuższy okres takich wyników ekonomiczno-finansowych jak w 2023 roku.

Wraz z ubiegłoroczną poprawą wskaźników rentowności zwiększył się udział firm rentownych zarówno w liczbie podmiotów, jak i w przychodach branży. Firmy nierentowne stanowiły tylko ok. 15% podmiotów, a ich przychody to niecałe 3% obrotów branży, wobec odpowiednio 24 i 20% w 2022 r. Poprawa wyników była jednak krótkotrwała,

gdyż w I półroczu 2024 r. co czwarta firma była nierentowna, a ich przychody stanowiły prawie połowę obrotów sektora. Wskazuje to, że nie tylko małe, ale i większe podmioty były wrażliwe na niekorzystne otoczenie rynkowe i trudne uwarunkowania makroekonomiczne.

Spowolnienie dynamiki rozwoju przetwórstwa ryb w ostatnich latach następowało przy racjonalizacji zatrudnienia, które w 2023 r. zmalało o 0,6%, a w I półroczu o kolejne 2,3%. W efekcie takich zmian przychodów i zatrudnienia, malała dynamika wydajności pracy mierzona wartością produkcji sprzedanej w cenach bazowych na jednego pracownika. W 2023 r. produktywność pracy zwiększyła się realnie tylko o 2,8%, wobec zmian o 7–11% w latach 2020–2022, a w I półroczu 2024 r. wzrosła tylko o 0,7%. Nadal przekroczyła jednak średni poziom w przemyśle spożywczym, podobnie jak produktywności aktywów ogółem i majątku trwałego. W 2023 r. przyrost majątku ogółem w przetwórstwie ryb o jednostkę zwiększał przychody branży o 2,02 jednostki, a majątku trwałego o 5,78 jednostek (wobec odpowiednio 1,52 i 2,95 jednostki w przemyśle spożywczym).

Sytuacja ekonomiczno-finansowa przedsiębiorstw przemysłu rybnego w 2023 r. wyraźnie się poprawiła, a potem w I półroczu 2024 r. nastąpiło pogorszenie. Mimo tych zmian stan finansowy przedsiębiorstw pozostał bezpieczny, o czym świadczy

- wysoka kwota środków własnych w obrocie i wzrost ich udziału w finansowaniu bieżącej działalności gospodarczej (z 19% w 2021 r. do 21% w 2022 r. i 31% w 2023 r. oraz 35% w I półroczu 2024 r.),
- wskaźnik bieżącej płynności finansowej pozostał na poziomie zapewniającym terminową realizację zobowiązań krótkoterminowych,
- malejące obciążenie zadłużeniem ogółem z 63,8% w 2022 r. do 56,6% w 2023 r. oraz 51,9% w połowie 2024 r. przy wyraźnym zmniejszeniu obciążenia zadłużeniem długoterminowym, odpowiednio z 17,5% do 13,7% i 12,9%,
- obciążenie przetwórstwa ryb zadłużeniem długoterminowym od 2022 r. jest niższe niż średniej firmy spożywczej, a zadłużenia ogółem przekracza średni poziom w sektorze spożywczym.

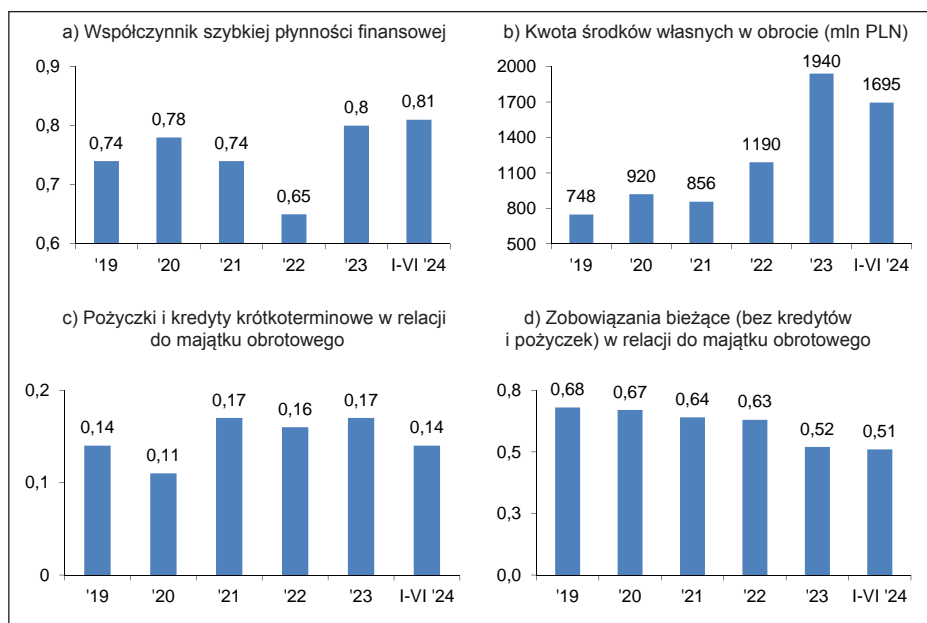
Tabela 16. Wyniki ekonomiczno-finansowe przetwórstwa ryb

Wyszczególnienie	2021	2022	2023	I–VI		
				2022	2023	2024
Liczba firm	78	76	81	71	70	70
Zatrudnienie (tys. osób)	16,4	15,9	15,8	15,8	15,4	15,3
Sprzedaż (mld PLN)	15,1	17,8	19,7	7,6	8,8	8,6
Wartość dodana brutto (mld PLN)	2,2	2,5	3,2	0,9	1,21	1,36
Wydajność pracy (w tys. zł/zatrudnionego) mierzona:						
- produkcją sprzedaną (w cenach bieżących)	888	1086	1213	941	1104	1115
Zmiana wydajności pracy (w procentach, w cenach stałych)	+11,2	+6,9	+2,8	+14,3	+16,8	+0,7
Wskaźniki rentowności w % przychodów:						
- brutto	2,46	2,17	4,51	-1,01	1,69	1,18
- netto	2,04	1,71	3,34	-1,61	1,21	0,75
- cash flow ^a	3,68	3,18	4,72	0,03	2,70	2,34
- nadwyżka operacyjna ^b	5,26	5,27	7,34	2,79	4,45	5,23
ROE (w procentach)	11,46	9,79	16,43	-9,74	6,56	3,42
Koszty finansowe w % przychodów	1,16	1,63	1,45	2,16	1,27	2,46
Współczynnik bieżącej płynności finansowej	1,24	1,26	1,46	1,21	1,41	1,55
Stopa inwestowania ^c	1,50	1,20	1,15	1,03	1,00	0,95
Udział firm rentownych:						
- w ogólnej liczbie firm	75,6	76,3	85,2	60,6	80,0	75,7
- w przychodach sektora	74,2	79,9	97,4	68,5	53,9	52,6
Udział eksportu bezpośredniego w przychodach ze sprzedaży produktów	65,2	65,0	65,3	66,9	66,5	63,5

^a zysk netto plus amortyzacja, ^b suma zysku brutto, amortyzacji i kosztów finansowych, ^c inwestycje w relacji do amortyzacji

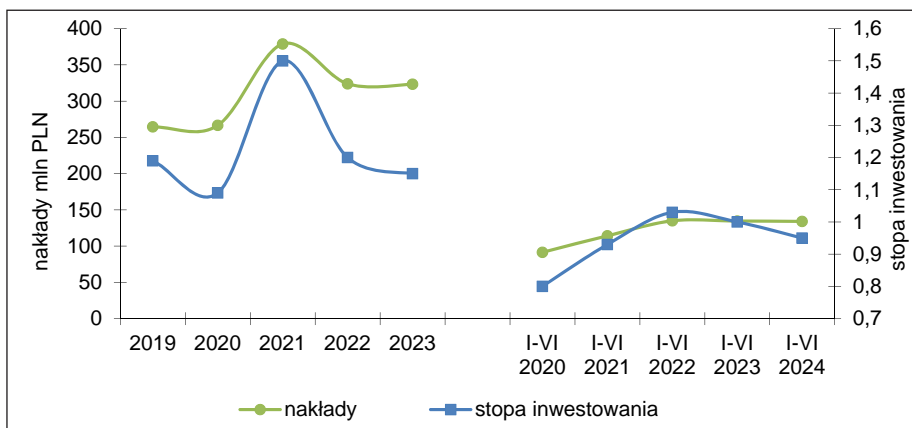
Źródło: obliczenia własne na podstawie niepublikowanych danych GUS oraz Wyniki finansowe przedsiębiorstw w 2022 roku <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/wyniki-finansowe-przedsiębiorstw-w-2022-roku.40.1.html>, Wyniki finansowe przedsiębiorstw w 2023 roku <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/wyniki-finansowe-przedsiębiorstw-w-2023-roku.40.5.html> i Wyniki finansowe przedsiębiorstw w I półroczu 2024 roku <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/wyniki-finansowe-przedsiębiorstw-w-1-polroczu-2024-roku.40.7.html> oraz Wyniki finansowe przedsiębiorstw w I półroczu 2023 roku <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/wyniki-finansowe-przedsiębiorstw-w-1-polroczu-2023-roku.40.7.html>

Wykres 10. Mierniki stanu finansowego przetwórstwa rybnego

Źródło: obliczenia własne na podstawie niepublikowanych danych GUS oraz Wyniki finansowe przedsiębiorstw w 2022 roku <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/wyniki-finansowe-przedsiębiorstw-w-2022-roku,40.1.html>, Wyniki finansowe przedsiębiorstw w 2023 roku <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/wyniki-finansowe-przedsiębiorstw-w-2023-roku,40.5.html> i Wyniki finansowe przedsiębiorstw w I półroczu 2024 roku <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/wyniki-finansowe-przedsiębiorstw-w-1-półroczu-2024-roku,40.7.html> oraz Wyniki finansowe przedsiębiorstw w I półroczu 2023 roku <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/wyniki-finansowe-przedsiębiorstw-w-pierwszym-półroczu-2023-roku,40.3.html>.

Wykres 11. Nakłady inwestycyjne i stopa inwestowania w przetwórstwie rybnym

Źródło: obliczenia własne na podstawie niepublikowanych danych GUS oraz Wyniki finansowe przedsiębiorstw w 2022 roku <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/wyniki-finansowe-przedsiębiorstw-w-2022-roku,40.1.html>, Wyniki finansowe przedsiębiorstw w 2023 roku <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/wyniki-finansowe-przedsiębiorstw-w-2023-roku,40.5.html> i Wyniki finansowe przedsiębiorstw w I półroczu 2024 roku <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/wyniki-finansowe-przedsiębiorstw-w-1-półroczu-2024-roku,40.7.html> oraz Wyniki finansowe przedsiębiorstw w I półroczu 2023 roku <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/wyniki-finansowe-przedsiębiorstw-w-pierwszym-półroczu-2023-roku,40.3.html>.

Od dwóch lat maleje aktywność inwestycyjna przetwórstwa ryb. Nakłady na zakup majątku trwałego w 2022 r. nominalnie zmalały o 14,5%, a realnie o prawie 1/4, po czym w kolejnym roku nastąpił ponowny spadek – minimalny w cenach bieżących, ale w stałych wyniósł on 9,5%. W I półroczu 2024 r. nakłady inwestycyjne w tym przetwórstwie były zbliżone nominalnie do wydatków z analogicznego okresu roku poprzedniego. Od kilku lat nakłady na zakup środków trwałych były zbyt niskie dla odtworzenia i jednocześnie technologicznego rozwoju parku maszynowego, gdyż przekraczały kwotę rocznej amortyzacji tylko o 15–20%, a w I półroczu 2024 r. były niższe od amortyzacji. Mimo tego, przetwórstwo ryb dysponuje jeszcze nowoczesnym parkiem maszynowym, który zmodernizowany był wcześniej – w okresie realizacji programów unijnych dedykowanych do tej branży. Krótkookresowe obniżenie aktywności inwestycyjnej nie jest jeszcze zagrożeniem dla rozwoju branży, ale utrzymanie tego zjawiska w dłuższej perspektywie może skutkować zmniejszeniem konkurencyjności sektora wobec pozostałych producentów unijnych.

2. Spożycie ryb i owoców morza oraz ich przetworów

Krajowa podaż ryb, owoców morza oraz ich przetworów wyniosła w 2023 r. 514,5 tys. t (w ekwiwalencie masy żywej ryb) i była o 1,8% większa niż przed rokiem. Złożyło się na to wyłącznie zwiększenie importu netto, przy zbliżonej do roku poprzedniego wielkości połowów. Wskaźnik samowystarczalności zmniejszył się o 0,5 pkt proc. do 40,7%.

W konsekwencji spadku liczby ludności w Polsce w 2023 r. tempo wzrostu spożycia ryb i owoców morza w przeliczeniu na mieszkańca było nieco wyższe niż podaży i wyniosło 2,1% (do 13,67 kg). Ze względu na brak stanu zapasów początkowych i końcowych na rynku i możliwość dłuższego przechowywania surowców mrożonych przeznaczanych do produkcji wyrobów gotowych np. w następnym roku, w celu obserwacji

trendu bardziej właściwe wydają się korzystanie ze średnich trzyletnich. W latach 2021–2023 spożycie przeciętnie wyniosło 13,68 kg/mieszkańca i było o 6,5% większe niż średnio w latach 2018–2020. W porównywanych okresach największy spadek spożycia odnotowano w przypadku dorszy, które obniżyło się o 33%. O ok. 14% spadła konsumpcja makreli i ryb płaskich, a o 10% śledzi i karpia. Na znaczeniu zyskiwały natomiast takie gatunki jak mintaj, morszczuk, miruna czy owoce morza, w przypadku których wzrost spożycia wyniósł 20–36%. Popyt na pstrągi zwiększył się o 13%. W konsumpcji dominują ryby morskie (81,6%). Zdecydowanie mniejszą rolę odgrywają ryby słodkowodne (14,7%) oraz owoce morza (3,7%).

Wstępne dane wskazują, że w I półroczu 2024 r. na rynek krajowy, podobnie jak rok wcześniej, skierowano ok. 210 tys. t ryb i owoców morza. Zmniejszyły się dostawy dorszy, śledzi i makreli, a zwiększyły łososi. Według danych zakupowych pochodzących z Panelu Gospodarstw Domowych (CPS GfK YouGov Group), spożycie ryb ogółem, również nie zmieniło się w relacji do roku poprzedniego, natomiast wartość zakupów wzrosła o 9%.

Według badań budżetów domowych prowadzonych przez EUMOFA²⁰ i dotyczących zakupów ryb świeżych, w okresie styczeń–lipiec 2024 r. wystąpił spadek konsumpcji tego asortymentu o 5,8% w porównaniu z analogicznym okresem roku poprzedniego. Tempo spadku wartości wydatków było mniejsze i wyniosło 2,0%. Spośród 11 monitorowanych krajów wzrost spożycia odnotowano tylko na Węgrzech i w Szwecji oraz Danii, a najgłębszy spadek w Holandii (o 11%). Spożycie ryb świeżych w Polsce zmniejszyło się w tym okresie o 2,6%, przy 18,3% wzroście wydatków. Spożycie świeżych łososi wzrosło o 16,5%, karpie spadło o 38,6%, pstrągów o 18,0% i makreli o 16,0%. Konsumpcja innych gatunków była większa o 3,9%.

Szacuje się, że w całym 2024 r. przeciętne spożycie produktów rybnych może wynieść w Polsce ok. 13,5 kg/mieszkańca, tj. o 1% mniej niż rok wcześniej.

W 2023 r., według badań budżetów gospodarstw domowych prowadzonych przez GUS, konsumpcja ryb świeżych, ryb mrożonych, świeżych i mrożonych owoców morza oraz ryb i owoców morza

²⁰ <https://eumofa.eu/household-consumption-of-fresh-products> (dostęp 24.10.2024).

Tabela 17. Spożycie ryb i owoców morza wg danych bilansowych (w kg masy żywej na 1 mieszkańca)

Wyszczególnienie	2021	2022	2023	średnia 2018–2020	średnia 2021–2023
Razem ryby i owoce morza	13,97	13,39	13,67	12,85	13,68
z tego mintaje	2,52	3,30	2,54	2,10	2,78
śledzie	2,84	1,78	2,78	2,75	2,47
makrele	1,20	0,90	0,98	1,22	1,03
łososie	0,79	0,74	1,09	0,79	0,87
czarniaki	0,76	0,74	0,76	0,78	0,75
szproty i sardynki	0,58	0,68	0,63	0,59	0,63
tuńczyki	0,62	0,65	0,63	0,59	0,63
pstrągi i trocie	0,60	0,59	0,70	0,56	0,63
ryby płaskie	0,79	0,50	0,56	0,72	0,62
dorsze	0,83	0,31	0,68	0,91	0,61
morszczuki	0,47	0,65	0,51	0,40	0,54
miruny	0,60	0,52	0,51	0,42	0,54
karpie	0,49	0,52	0,56	0,58	0,52
owoce morza	0,55	0,48	0,48	0,42	0,50

^a opracowane wg metodologii EUMOFA/EUROSTAT https://www.eumofa.eu/documents/20178/24415/Metadata+2+-+DM+-+Annex+7+CF+per+CN8_%252707-%252714.pdf/7e98ac0c-a8cc-4223-9114-af64ab670532?t=1581951857053

S – szacunek

Źródło: dane i obliczenia IERiGŻ PIB na podstawie danych MF, MRiRW, MGMIŻS, IRS PIB.

Tabela 18. Przeciętne spożycie i wydatki na ryby i przetwory rybne oraz mięso i przetwory mięsne w gospodarstwach domowych

Wyszczególnienie	2022	2023	2023
	2022=100		
	spożycie (kg/osobę)		
Ryby świeże lub chłodzone	0,96	0,96	100,0
Ryby mrożone	0,84	0,72	85,7
Ryby i owoce morza suszone, wędzone, solone	1,08	0,96	88,9
Owoce morza świeże, chłodzone, mrożone	0,00	0,00	x
Pozostałe przetwory z ryb i owoców morza	b.d.	b.d.	x
Mięso i jego przetwory	57,72	55,32	95,8
	wydatki (PLN/osobę)		
Ryby świeże lub chłodzone	36,36	42,00	115,5
Ryby mrożone	24,00	23,28	97,0
Ryby i owoce morza suszone, wędzone, solone	32,88	33,36	101,5
Owoce morza świeże, chłodzone, mrożone	3,72	4,80	129,0
Pozostałe przetwory z ryb i owoców morza	49,68	54,96	110,6
Razem ryby, owoce morza i przetwory rybne	146,52	158,40	108,1
Mięso i jego przetwory	1096,08	1187,16	108,3

Źródło: obliczenia IERiGŻ PIB na podstawie niepublikowanych danych GUS-u.

Tabela 19. Przeciętne miesięczne spożycie oraz wydatki na ryby i przetwory rybne w gospodarstwach domowych (w kg/osobę i PLN/osobę)

Wyszczególnienie	Gospodarstwa domowe							
	pracowników		rolników		pracujących na własny rachunek		emerytów i rencistów	
	kg	PLN	kg	PLN	kg	PLN	kg	PLN
	2022							
Ryby świeże i chłodzone	0,07	2,69	0,05	1,63	0,09	4,20	0,11	4,01
Ryby mrożone	0,06	1,76	0,09	2,53	0,06	1,82	0,10	2,77
Owoce morza świeże, chłodzone i mrożone	0,00	0,33	0,00	0,14	0,01	0,56	0,00	0,18
Ryby i owoce morza suszone, wędzone i solone	0,08	2,39	0,08	2,05	0,08	2,98	0,15	4,03
Pozostałe przetwory z ryb i owoców morza	b.d.	3,89	b.d.	4,31	b.d.	3,77	b.d.	5,25
Razem	b.d.	11,06	b.d.	10,66	b.d.	13,34	b.d.	16,23
	2023							
Ryby świeże i chłodzone	0,07	3,19	0,05	1,51	0,09	4,28	0,12	4,65
Ryby mrożone	0,05	1,75	0,07	2,26	0,05	1,66	0,09	2,77
Owoce morza świeże, chłodzone i mrożone	0,00	0,42	0,00	0,12	0,01	0,80	0,00	0,19
Ryby i owoce morza suszone, wędzone i solone	0,07	2,46	0,08	2,12	0,07	2,91	0,14	4,07
Pozostałe przetwory z ryb i owoców morza	b.d.	4,24	b.d.	4,28	b.d.	4,30	b.d.	6,03
Razem	b.d.	12,06	b.d.	10,30	b.d.	13,95	b.d.	17,71

Źródło: obliczenia IERiGŻ PIB na podstawie danych GUS-u.

suszonych, wędzonych i solonych, zmniejszyła się łącznie o 4,2% i wyniosła 2,76 kg/osobę liczona w wadze produktów. Badania GUS nie obejmują, z przyczyn metodologicznych, wielkości spożycia największej grupy produktów – „pozostałe przetwory z ryb i owoców morza”, a oceny zmian popytu na te wyroby możliwe są jedynie w ujęciu wartościowym. Wydatki ogółem gospodarstw domowych na produkty rybne zwiększyły się w po-

równaniu z rokiem poprzednim o 8,1% i wyniosły 158,40 PLN/osobę.

Konsumpcja ryb świeżych lub chłodzonych wyniosła w 2023 r. średnio 0,96 kg/osobę i była taka sama jak rok wcześniej. Tylko w gospodarstwach domowych emerytów i rencistów odnotowano jej wzrost (o 9,1%) przy niezmiennym poziomie spożycia w pozostałych typach gospodarstw. Popyt na ryby mrożone zmniejszył się we wszystkich typach go-

spodarstw: od 10,0% w przypadku emerytów i rencistów do 22,2% u rolników, przy średnim spadku na poziomie 14,3%. W porównaniu z 2022 r. o 11,1% zmniejszyło się spożycie ryb i owoców morza suszonych, wędzonych i solonych. Tylko w gospodarstwach domowych rolników wielkość ta nie uległa zmianie, natomiast u pracowników oraz osób utrzymujących się z pracy własnej konsumpcja obniżyła się o 12,5%, a emerytów i rencistów o 6,7%. W 2023 r. jedynie w gospodar-

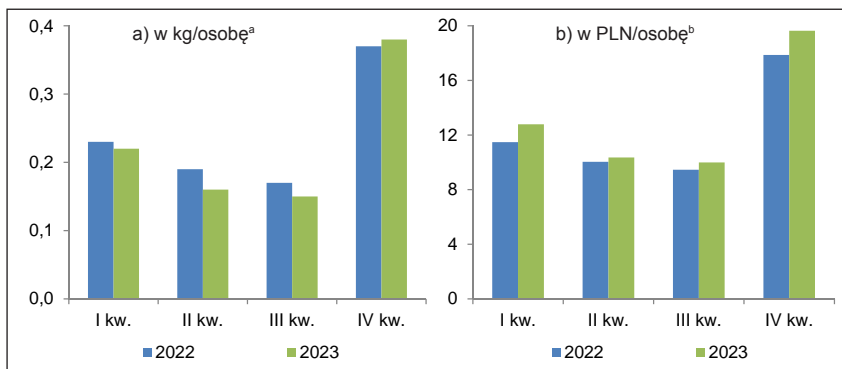
stwach osób utrzymujących się z pracy na rachunek własny, odnotowano, na poziomie możliwym do analizy, spożycie świeżych i mrożonych owoców morza i w porównaniu z rokiem poprzednim nie zmieniło się.

W 2023 r. największe spożycie produktów rybnych, podobnie jak w latach poprzednich, miało miejsce w gospodarstwach domowych emerytów i rencistów. Popyt w tej grupie społeczno-ekonomicznej przewyższał przeciętne spożycie w gospodarstwach domowych o 50,0% w przypadku ryb świeżych i chłodzonych oraz ryb mrożonych (odpowiednio 37,5 i 42,9% w 2022 r.) oraz o 75,0% ryb suszonych, wędzonych lub solonych (66,7%). Najmniej ryb w 2023 r. konsumowano w gospodarstwach pracowniczych i rolników.

Znaczące zróżnicowanie konsumpcji ryb występuje także w podziale na klasę miejscowości zamieszkania poszczególnych gospodarstw domowych, tj. miasto lub wieś. Gospodarstwa znajdujące się na terenie miast charakteryzują się większym spożyciem produktów rybnych niż notowane u mieszkańców wsi (przeciętnie w 2023 r. o 20,0%). Różnica ta w porównaniu z rokiem poprzednim zmniejszyła się (o 3,8 pkt proc.). Występuje jednocześnie duże zróżnicowanie wielkości konsumpcji w odniesieniu do poszczególnych grup wyrobów. Spożycie ryb świeżych i chłodzonych było w analizowanym okresie o 50,0% większe w miastach niż na wsi (bez zmian w porównaniu z 2022 r.), ale jednocześnie mieszkańcy wsi konsumują o 40% więcej ryb mrożonych (wzrost z 6,7 pkt proc.). Popyt na ryby i owoce morza suszone, wędzone i solone jest o 28,6% większy w gospodarstwach domowych zlokalizowanych w miastach niż na obszarach wiejskich (25,0% w 2022 r.).

Spożycie ryb warunkowane jest także sytuacją ekonomiczną gospodarstw domowych w zależności od dochodu przypadającego na osobę w danym gospodarstwie. Wielkość konsumpcji rośnie proporcjonalnie w poszczególnych grupach dochodowych, tzw. kwintylach

Wykres 12. Przeciętne miesięczne wydatki i spożycie ryb i przetworów rybnych według kwartałów w latach 2022–2023

^a bez przetworów i konserw z ryb i owoców morza, ^b wszystkie produkty
Źródło: obliczenia IERiGŻ-PIB na podstawie niepublikowanych danych GUS-u.

Tabela 20. Przeciętne miesięczne wydatki gospodarstw domowych na wybrane grupy żywności

Wyszczególnienie	2022	2023	2023
			2022=100
	PLN/osobę		
Żywność i napoje bezalkoholowe	394,34	435,45	110,4
Ryby i przetwory rybne	12,21	13,20	108,1
Mięso i przetwory	91,34	98,93	108,3

Źródło: obliczenia IERiGŻ-PIB na podstawie danych GUS-u.

(występuje 5 grup kwintylowych począwszy od 20% gospodarstw domowych o najniższych dochodach (I grupa) do 20% o najwyższym ich poziomie (V grupa)). W 2023 r. przyrost konsumpcji produktów rybnych ogółem pomiędzy skrajnymi grupami gospodarstw wynosił 113,3% i był o 7,5 pkt proc. wyższy niż rok wcześniej. Największe różnice dotyczyły spożycia ryb świeżych i chłodzonych (2,6-krotna) oraz ryb i owoców morza wędzonych, suszonych i solonych (2,2-krotna), przy relatywnie niewielkiej zmienności popytu na ryby mrożone (różnica 20%).

Konsumpcja ryb i owoców morza charakteryzuje się wyraźnie zaznaczoną sezonowością i zdecydowanym wzrostem popytu w okresie Bożego Narodzenia oraz w mniejszym stopniu w czasie Wielkiego Postu i Świąt Wielkanocnych. W ostatnim kwartale roku spożycie ryb świeżych lub chłodzonych, ryb mrożonych, wędzonych, suszonych, solonych oraz świeżych i mrożonych owoców morza było w 2023 r. od 73% do 153% większe niż w pozostałych kwartałach (odpowiednio w relacji do I i III kw.). Mniejsze dysproporcje występują

w odniesieniu do wydatków (na wszystkie grupy produktów łącznie z przetworami i konserwami), w przypadku których różnica ta wyniosła w 2023 r. od 54 do 97%.

W badaniach GUS rejestrowane są wydatki gospodarstw domowych na wszystkie asortymenty ryb, owoców morza i ich przetworów (badania ilościowe nie obejmują konsumpcji przetworów i konserw). W 2023 r. wyniosły one 158,4 PLN/osobę i były o 8,1% wyższe niż w roku poprzednim. Realne wydatki na tę grupę produktów, po uwzględnieniu dynamiki cen detalicznych, spadły o 6,4%. W porównaniu z rokiem poprzednim największy wzrost wydatków odnotowano w asortymencie świeżych i mrożonych owoców morza (o 29,0%) oraz ryb świeżych i chłodzonych (o 15,5%). Wydatki gospodarstw domowych na zakup produktów z grupy pozostałych przetworów z ryb i owoców morza (głównie konserwy, marynaty oraz sałatki rybne i dania gotowe) zwiększyły się o 10,6%. Uwzględniając średni wzrost cen detalicznych tych produktów w 2023 r. (o 13,8%), realne wydatki na nie zmniejszyły się o 2,8%, co może świadczyć także o niewielkim spadku

ilościowym popytu, który nie jest badanych przez GUS. W porównaniu z 2022 r. nieznacznie więcej gospodarstwa wydały na ryby i owoce morza suszone, wędzone lub solone (o 1,5%). Jedyną grupą, na którą konsumenci przeznaczyci mniej środków w analizowanym okresie były ryby mrożone (spadek o 3,0%).

W strukturze wydatków w 2023 r., podobnie jak w latach poprzednich, dominowała grupa pozostałych przetworów z ryb i owoców morza (34,7%, wzrost o 0,8 pkt proc. w relacji do roku poprzedniego). Udział ryb świeżych i chłodzonych zwiększył się o 1,7 pkt proc. i wyniósł 26,5%, równocześnie w takim samym stopniu zmniejszyło się znaczenie w strukturze ryb mrożonych (do 14,7%). Wydatki na ryby i owoce morza suszone, wędzone lub solone stanowiły w 2023 r. 21,1% (spadek o 1,4 pkt proc.), a na świeże, chłodzone i mrożone owoce morza 3,0% (wzrost o 0,5 pkt proc.).

W 2023 r. wszystkie typy społeczno-ekonomiczne gospodarstw domowych zwiększyły wydatki na zakup ryb i owoców morza. Wyjątkiem były tylko osoby utrzymujące się z pracy na roli, w przypadku których odnotowano 3,4% spadek. Największy wzrost wystąpił w gospodarstwach domowych emerytów i rencistów (o 9,1%) oraz gospodarstwach pracowniczych (o 9,0%), przy mniejszej dynamice wzrostu wydatków u osób pracujących na rachunek własny (o 4,6%). Najwyższe wydatki na ryby i ich przetwory ponosiły gospodarstwa domowe emerytów i rencistów. Wynosiły one miesięcznie 17,81 PLN/osobę i przekraczały przeciętne wydatki w gospodarstwach domowych

ogółem o 34,2% (32,9% rok wcześniej). Jedyną grupą produktów, w której wydatki emerytów i rencistów były niższe od przeciętnej w gospodarstwach domowych ogółem były owoce morza (o 52,5%). Produkty te kupowały najczęściej gospodarstwa osób pracujących na własny rachunek, których wydatki w 2023 r. były o 100% wyższe niż gospodarstw domowych ogółem.

W 2023 r. przeciętne wydatki gospodarstw domowych zlokalizowanych na terenach miejskich wyniosły 176,76 PLN/osobę i były o 8,8% wyższe niż rok wcześniej i jednocześnie o 35,1% wyższe niż u osób zamieszkujących na wsi (130,80 PLN/osobę/rocznie, wzrost o 6,7%). W porównaniu z rokiem poprzednim dysproporcja między mieszkańcami miast i wsi zmniejszyła się o 2,7 pkt procentowego.

W 2023 r. w gospodarstwach najzamożniejszych (V grupa kwintylowa) wydawano przeciętnie 2,2-krotnie więcej na ryby i ich przetwory niż w gospodarstwach o najniższych dochodach (I grupa kwintylowa) (wydatki te wyniosły odpowiednio 239,40 i 107,64 PLN/osobę/rocznie). Rozpiętość ta w porównaniu z rokiem poprzednim wzrosła o 6,0 pkt proc. w wyniku 5,5% wzrostu wydatków w grupie najzamożniejszych gospodarstw domowych przy 2,6% ich przyroście w gospodarstwach najbiedniejszych. Zróżnicowania w konsumpcji oraz w wydatkach na ryby i owoce morza oraz ich przetwory wskazują, że gospodarstwa zamożniejsze kupują także produkty droższe w obrębie tej samej kategorii wyrobów.

Produkty rybołówstwa należą do produktów trzeciego wyboru jako źródło białka zwierzęcego (po mięsie i nabiale), a dodatkowo dosyć szybko popyt reaguje na zmiany poziomu dochodów nabywców, jak i ceny. Spadek cen transakcyjnych w imporcie ryb i owoców morza i w konsekwencji cen zbytu obserwowany w 2024 r., przełożył się na relatywnie niewielkie podwyżki cen detalicznych. Wpłynęło to na ożywienie popytu w I kwartale roku, a trend ten był najprawdopodobniej kontynuowany w kolejnych miesiącach. Według badań budżetów gospodarstw domowych prowadzonych przez GUS w okresie styczeń–marzec 2024 r. spożycie ryb i owoców morza świeżych, chłodzonych, solonych, wędzonych i suszonych (bez przetworów i konserw z ryb) zwiększyło się o 2,1%. Wydatki na wszystkie grupy produktów wyniosły natomiast 15,25 PLN/miesięcznie/osobę i były o 13,2% wyższe niż w analogicznym okresie roku poprzedniego. Uwzględniając wzrost wskaźnika cen detalicznych w tym okresie, realne wydatki gospodarstw domowych na produkty rybne wzrosły o 11,0%. W największym stopniu zwiększyły się wydatki na konserwy, marynaty, dania gotowe, wyroby garmażeryjne i inne przetwory (wzrost o 21,5% do 5,98 PLN/osobę miesięcznie), świeże i mrożone owoce morza (o 14,6% do 0,47 PLN) oraz ryby mrożone (o 12,7% do 2,40 PLN). Niższa była dynamika wzrostu wydatków na ryby świeże i chłodzone (wzrost o 6,7% do 2,85 PLN) oraz na produkty suszone, wędzone i solone (wzrost o 6,0% do 3,55 PLN/osobę/miesięcznie).

V. HANDEL ZAGRANICZNY RYBAMI I OWOCAMI MORZA ORAZ ICH PRZETWORAMI

1. Ogólna ocena handlu zagranicznego^{21,22}

W 2023 r. odnotowano stabilizację obrotów handlu zagranicznego produktami rybołówstwa w ujęciu ilościowym. Utrzymywała się wysoka dynamika cen transakcyjnych w eksporcie, co wpłynęło na znaczący wzrost wartości sprzedaży produktów. Jednocześnie ceny importowe wykazywały tendencję spadkową w drugiej połowie roku. W rezultacie dużej poprawie uległo saldo handlu. Według ostatecznych danych Ministerstwa Finansów wielkość eksportu wyniosła 545,1 tys. t i była o 1,8% większa niż rok wcześniej, natomiast jego wartość zwiększyła się o 11,7% do 3,22 mld EUR. Wolumen importu wyniósł 662,2 tys. t o wartości 3,27 mld EUR i był odpowiednio o 1,1 i 4,6% większy niż w 2022 r. Aprecjacja złotego względem głównych walut spowodowała, że dynamika zmian wartości handlu zagranicznego wyrażona w walucie narodowej była niższa. W eksporcie wyniosła 8,9% (14,69 mld PLN) natomiast w imporcie 1,9% (14,90 mld PLN). Sytuacja ta wspierała importerów, ale jednocześnie powodowała spadek opłacalności sprzedaży zagranicznej sektora. Saldo wymiany handlowej produktami rybołówstwa wyniosło –45,6 mln EUR wobec –240,2 mln EUR odnotowanych rok wcześniej. Średnia cena transakcyjna uzyskiwana w wywozie wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim o 9,1% i wyniosła 4,55 EUR/kg masy żywej, natomiast w przywozie była wyższa

o 1,9% (3,22 EUR/kg). W przeliczeniu na masę żywą ryb, import przewyższał połowy krajowe 4,8-krotnie, a eksport 3,4-krotnie i relacje te ulegają wyraźnemu pogorszeniu w ostatnich latach (udział połowów własnych w zaopatrzeniu rynku systematycznie spada). Wielkość importu netto nieznacznie zwiększyła się w porównaniu z rokiem poprzednim i wyniosła 305,3 tys. t (wzrost o 2,7%).

Handel zagraniczny rybami i innymi organizmami wodnymi odgrywa relatywnie niewielką rolę w ogólnej wymianie handlowej Polski z zagranicą, ale jego udział w wartości handlu artykułami rolno-spożywczymi stanowi już istotną część. W 2023 r. wyniósł on 6,4% w eksporcie i 9,9% w imporcie.

W I półroczu 2024 r. obserwowano pewne ożywienie w handlu zagranicznym produktami rybnymi, ale dynamika wzrostów wymiany głównymi grupami wyrobów była bardzo umiarkowana. Wyhamowanie tendencji inflacyjnych w UE wpływało na wzrost popytu eksportowego, ale w przeciwną stronę oddziaływał ograniczony wzrost gospodarczy w krajach będących największymi odbiorcami polskich produktów. Spadki cen ryb importowanych również nie przełożyły się na ich niższy poziom w obrocie detalicznym, a w rezultacie popyt wewnętrzny szacuje się na poziomie zbliżonym do notowanego przed rokiem. Aprecjacja złotego sprzyja

ła importerom, ale wpływała negatywnie na opłacalność przetwórstwa i eksportu.

Szacuje się, że w drugim półroczu 2024 r. utrzymały się tendencje obserwowane w pierwszej połowie roku. Wartość eksportu w 2024 r. może się zwiększyć o ok. 3,5% do 3,33 mld EUR przy ok. 4,7% wzroście wydatków w imporcie (do 3,42 mld EUR). W ujęciu ilościowym, w skali całego roku, utrzyma się skala spadku eksportu, w konsekwencji dalszego ograniczenia wywozu burtowego (ryb mrożonych i świeżych) i wyniesie ok. 6,5% (do 511 tys. t). Wolumen importu może się nieznacznie zwiększyć i wyniesie ok. 673 tys. t. Pogorszeniu ulegnie saldo handlu zagranicznego rybami i owocami morza.

2. Eksport ryb i ich przetworów

W 2023 r., spośród głównych grup produktów, zmniejszył się przede wszystkim wywóz ryb wędzonych, solonych i suszonych (o 13,3%). Nieznacznie większy był eksport mięsa i filetów rybnych (wzrost o 1,1%), a znacząco więcej niż przed rokiem sprzedano za granicę przetworów i konserw z ryb (o 14,3%). Łączna wartość eksportu tych trzech grup wyrobów zwiększyła się o 11,5% i wyniosła 2,92 mld EUR, a wysoka dynamika wynikała ze wzrostu cen transakcyjnych. W ujęciu gatunkowym, blisko 2,3-krotnie więcej wyeksportowano wyrobów z mintajów przy ograniczeniu sprzedaży

²¹ Dane liczbowe zawarte w rozdziale różnią się od oficjalnych danych prezentowanych w publikacjach GUS. Wynika to z faktu pominięcia w danych GUS dużej części eksportu burtowego, czyli sprzedaży ryb w portach zagranicznych przez polskie jednostki oraz bezpośrednich przeladunków ryb na morzu, na statki obcych bander. Eksport ten został oszacowany na podstawie danych połowowych uzyskanych z Centrum Monitoringu Rybołówstwa. Informacje przekazywane przez wszystkie jednostki zajmujące się połowem ryb zawierają m.in. dane dotyczące kraju i portu gdzie złowione ryby zostały wyładowane. Dane zawierają także doszacowania obrotów tych podmiotów, które zostały zwolnione z obowiązku sprawozdawczego oraz które nie dopełniły obowiązku sprawozdawczego w wymaganym terminie.

²² Analiza handlu zagranicznego rybami, przetworami rybnymi i owocami morza została oparta o dane grup produktów oznaczonych następującymi kodami taryfy celnej: 0301–0309, 051191, 1604–1605, 23012000.

Tabela 21. Obroty handlu zagranicznego rybami i przetworami rybnymi

Lata	Eksport			Import			Saldo
	tys. t ^a	tys. t ^b	mIn EUR	tys. t ^a	tys. t ^b	mIn EUR	mIn EUR
2019	543,5	688,4	2 300,8	607,7	936,6	2 314,3	-13,7
2020	591,3	713,1	2 437,1	651,6	968,1	2 303,5	+133,6
2021	599,8	741,0	2 532,1	684,8	1 039,0	2 545,1	-13,0
2022	535,3	691,4	2 884,0	655,2	988,6	3 124,3	-240,3
2023	545,1	708,8	3 221,2	662,2	1 014,1	3 266,8	-45,6
2024 S	510,7	685,0	3 331,7	673,1	1 022,0	3 420,0	-88,3
2023 I-VI	275,7	351,5	1 524,4	291,5	458,6	1 429,3	+95,1
2024 I-VI ^c	256,6	347,1	1 581,3	298,9	456,5	1 474,5	+106,8

^a w masie produktu, ^b w ekwiwalencie masy żywej, ^c dane wstępne, S – szacunek
Źródło: opracowanie IERiGŻ PIB na podstawie niepublikowanych danych MF i MRiRW.

pozostałych głównych asortymentów. Wywóz produktów z dorszy zmniejszył się o 21,5%, z makreli o 10,7%, z pstrągów o 4,0%, z łososi o 2,4% i ze śledzi o 1,6%. W strukturze eksportu dominują ryby wędzone, suszone i solone (34% wartości) i filety rybne (33%), a 61% sprzedaży ogółem stanowiły w analizowanym okresie wyroby z łososi.

W eksporcie łososi przeważają produkty wędzone, które stanowiły w 2022 r. 48,9% jego wartości ogółem, następnie filety mrożone (18,7%), filety świeże lub chłodzone (14,6%) oraz przetwory z łososi (9,6%). W porównaniu z rokiem poprzednim zwiększył się udział przetworów, a zmalał ryb wędzonych i filetów mrożonych. Śledzie eksportowano w analizowanym okresie prawie w całości pod postacią różnorodnych marynat, konserw, sałatek i innych produktów przetworzonych (92,7% wartości). W strukturze sprzedaży zagranicznej dorszy zwiększył się, w porównaniu z rokiem poprzednim, udział filetów świeżych lub chłodzonych (z 17,2 do 19,3%), a zmniejszył filetów i mięsa mrożonego (z 62,6 do 61,3%) oraz przetworów (z 15,9 do 14,6%). W eksporcie pstrągów nadal dominowały ryby wędzone, ale ich znaczenie w 2023 r. jeszcze wzrosło i stanowiły 61,4% jego wartości ogółem. Nieznacznie zmalało natomiast znaczenie w wywozie świeżych filetów z pstrągów (spadek z 25,2 do 23,2%). Zmieniła się także struktura wartościowa wywozu mintajów, w przypadku których zwiększyła się rola produktów przetworzonych – paluszków rybnych, dań gotowych i innych przetworów (z 57,4 do 77,9%), a zmniejszyła reeksportu mrożonych filetów (z 41,7 do 20,5%). W odniesieniu do produktów z makreli zdecydowanie zwiększył się natomiast w 2022 r. udział przetworów i konserw (z 29,2 do 53,7%), a zmniejszył ryb wędzonych (z 59,3 do 30,5%). W 2023 r. ceny transakcyjne podstawowych produktów w eksporcie sektora rybnego z Polski kształtowały się następująco (w nawiasach zmiany do roku poprzedniego):

- przetwory ze śledzi – 3,41 EUR/kg (wzrost o 9,6%),
- wędzone łososi – 18,53 EUR/kg (wzrost o 15,0%),

- mrożone filety z łososi – 11,84 EUR/kg (wzrost o 12,4%),
- świeże filety z łososi – 14,64 EUR/kg (wzrost o 14,6%),
- mrożone filety z dorszy – 8,31 EUR/kg (wzrost o 7,8%),
- przetwory z mintajów – 4,33 EUR/kg (spadek o 12,2%),
- wędzone pstrągi – 17,32 EUR/kg (wzrost o 11,2%),
- przetwory z makreli – 6,10 EUR/kg (wzrost o 7,8%).

Łososi eksportowano głównie na rynek niemiecki (50,3% wartości ogółem w 2023 r.), włoski (10,2%), USA (5,9%) i francuski (5,8%). Niemcy są także największym odbiorcą polskich produktów ze śledzi (68,0%) przy zdecydowanie mniejszym znaczeniu pozostałych rynków (Rumunia, W. Brytania Holandia, Węgry i Czechy). Dorsze kierowane są głównie do Niemiec (24,9%), Francji (20,2%) oraz W. Brytanii (19,2%), a pstrągi, mintaje i makrele do Niemiec (odpowiednio 69,3%, 61,1% i 22,5%). Od kilku lat zmniejsza się znaczenie Niemiec w strukturze wartościowej eksportu tych sześciu podstawowych gatunków ryb.

W 2023 r. rynek ten odpowiadał za 50,4% obrotów wobec 57,3% w 2020 roku.

Eksport produktów rybołówstwa jest silnie skoncentrowany w układzie geograficznym. W 2023 r., spośród 15 największych odbiorców (91,9% wartości eksportu), spadek wywozu w porównaniu z 2022 r. odnotowano tylko w przypadku Szwecji (7,6%). Największy wzrost wystąpił natomiast w handlu z Holandią (o 72%), Czechami (o 45%), Hiszpanią (o 29%) oraz Włochami (o 19%). Łącznie na rynku unijnym ulokowano w analizowanym okresie 430,3 tys. t produktów o wartości 2,68 mld EUR (odpowiednio wzrost o 3,6 i 12,7% w porównaniu z rokiem poprzednim), co stanowiło 79 i 83% eksportu ogółem. Oprócz krajów UE, ważnymi rynkami zbytu z krajów trzecich są: USA, Wielka Brytania, Wietnam, Australia (1,1%) i Szwajcaria.

W I półroczu 2024 r. wyeksportowano z Polski 256,6 tys. t produktów rybnych o wartości 1,58 mld EUR, tj. odpowiednio o 6,9% mniej i 3,7% więcej niż w analogicznym okresie roku poprzedniego. W przeliczeniu na walutę krajową war-

Tabela 22. Eksport ryb i przetworów rybnych według grup towarowych

Wyszczególnienie	I-XII			I-VI	
	2022	2023	2024 S	2023	2024 ^a
	tys. t ^b				
Razem	535,3	545,1	510,7	275,7	256,6
Ryby żywe	1,8	0,7	0,6	0,4	0,3
Ryby świeże lub chłodzone	30,3	25,6	13,0	21,3	9,8
Ryby mrożone	86,9	97,8	80,0	43,6	42,2
Filety i mięso rybne	106,7	107,9	109,0	52,1	53,2
Ryby wędzone, solone i suszone	73,9	64,1	71,0	29,8	34,2
Przetwory i konserwy z ryb oraz kawior	131,2	149,9	150,0	74,4	74,2
Owoce morza	3,9	4,2	4,1	1,9	1,8
Produkty niekonsumpcyjne	100,6	94,9	83,0	52,4	41,1
	mln EUR				
Razem	2 884,0	3 221,2	3 331,7	1 524,3	1 581,3
Ryby żywe	5,8	3,6	3,4	2,0	1,5
Ryby świeże lub chłodzone	29,6	36,1	39,0	17,6	21,3
Ryby mrożone	134,8	142,8	168,0	68,3	73,6
Filety i mięso rybne	949,6	1 059,4	1 070,4	491,1	508,3
Ryby wędzone, solone i suszone	1 057,4	1 085,2	1 157,3	504,1	544,7
Przetwory i konserwy z ryb oraz kawior	611,9	776,0	772,5	381,0	375,9
Owoce morza	29,5	34,6	35,1	17,1	15,6
Produkty niekonsumpcyjne	65,4	83,4	86,0	43,1	40,6

^a dane wstępne, ^b w masie produktu, S – szacunek

Źródło: opracowanie IERiGŻ PIB na podstawie niepublikowanych danych MF i MRiRW.

tość sprzedaży zagranicznej sektora obniżyła się jednak o 3,7%, a aprecjacja złotego istotnie wpływała na opłacalność wywozu w analizowanym okresie. Spadek wolumenu wynika natomiast głównie z praktycznego zaprzestania połowów i sprzedaży szprotów paszowych w portach duńskich w kwietniu, w konsekwencji czego eksport ryb świeżych ogółem również znacząco się zmniejszył w okresie sześciu miesięcy 2024 r. (o 54,1% do 9,8 tys. t). Spośród głównych grup produktów znacząco zwiększył się natomiast eksport ryb wędzonych (o 14,8% do 34,2 tys. t), w mniejszym skali filetów rybnych (o 1,9% do 53,2 tys. t), a nie zmieniła się sprzedaż zagraniczna przetworów i konserw (74,2 tys. t). Łączna wartość eksportu tych trzech grup wyrobów zwiększyła się o 3,8% i wyniosła 1,43 mld EUR. Zdecydowanie zwiększyła się masa wyeksportowanych wyrobów z makreli (o 18,1%), łososi (o 10,9%) i dorsze (o 7,1%), a spadła ze śledzi (o 6,3%). Eksport na rynek niemiecki zwiększył się w I półroczu 2024 r. o 4,3% zarówno ilościowo, jak i wartościowo (do odpowiednio 84,8 tys. t i 0,73 mld EUR), co stanowiło odpowiednio 33 i 46% eksportu ogółem. Wzrost wywozu odnotowano na rynek włoski (o 19,4%, ilościowo), francuski (o 6,0%) i brytyjski (o 10,3%), a wyraźny spadek na amerykański (o 24,2%). Porównanie zmian cen importowo-eksportowych wskazuje (w przeliczeniu na walutę krajową), że w okresie styczeń–czerwiec 2024 r. tendencje w opłacalności przetwórstwa i eksportu podstawowych gatunków ryb były zróżnicowane. Korzystny układ cenowy obserwowano w przypadku pstrągów i mintajów, a mniejszą rentowność generowało przetwórstwo łososi, śledzi i makreli.

3. Import ryb i ich przetworów²³

W strukturze ilościowej importu dominują produkty o niewielkim stopniu przetworzenia, które w zdecydowanej większości kierowane są do krajowych przetwórci (ryby świeże, chłodzone, mrożone oraz filety i mięso z ryb). W 2023 r. spośród

²³ Obroty liczone według krajów pochodzenia produktów.

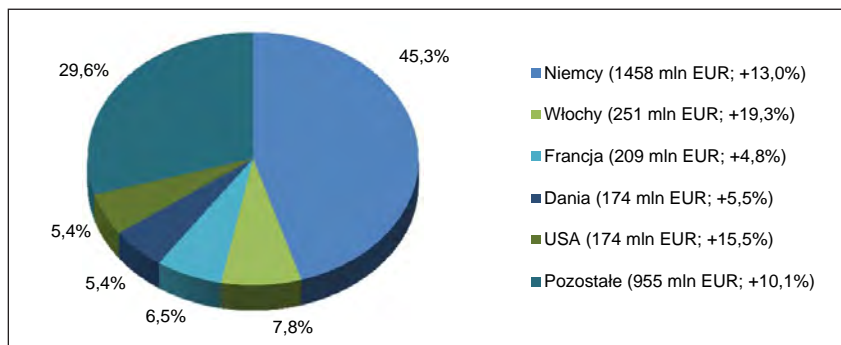
Tabela 23 Eksport ryb i przetworów rybnych według ważniejszych gatunków

Wyszczególnienie	I-XII			I-VI	
	2022	2023	2024 S	2023	2024 ^a
	tys. t ^b				
Razem	535,3	545,1	510,7	275,7	256,6
Łososie	132,2	129,1	140,0	58,4	64,8
Śledzie	61,1	60,1	58,5	30,1	28,2
Szproty, sardynki, sardele, sardynele	40,2	36,2	22,7	26,5	14,0
Mintaje	12,9	29,3	30,0	14,6	15,0
Makrela	27,6	24,7	19,5	7,9	9,3
Dorsze	27,1	21,2	22,5	11,5	12,4
Pstragi i trocie	9,2	8,9	9,5	4,7	4,7
Pozostałe	225,0	235,6	208,0	122,0	108,2
	mln EUR				
Razem	2 884,0	3 221,2	3 331,7	1 524,4	1 581,3
Łososie	1 764,4	1 973,7	2 110,0	890,5	970,7
Śledzie	167,9	178,8	190,0	89,3	89,6
Szproty, sardynki, sardele, sardynele	74,1	62,1	53,5	32,3	28,3
Mintaje	59,5	128,3	123,0	67,1	60,3
Makrela	101,9	74,3	84,0	34,5	36,4
Dorsze	189,5	166,7	169,0	92,0	91,0
Pstragi i trocie	100,5	114,4	121,5	56,5	61,5
Pozostałe	426,2	522,9	480,7	262,2	243,5

^a dane wstępne, ^b w masie produktu, S – szacunek

Źródło: opracowanie IERiGŻ PIB na podstawie niepublikowanych danych MF.

Wykres 13 Kierunki eksportu ryb i przetworów rybnych w 2023 r.

Uwaga: w legendzie podano rzeczywiste wartości eksportu oraz ich zmianę w stosunku do roku poprzedniego.

Źródło: opracowanie IERiGŻ PIB na podstawie niepublikowanych danych MF.

głównych grup produktów najbardziej ograniczono import przetworów i konserw z ryb (o 8,6%) oraz ryb mrożonych (o 6,3%) przy wzroście zapotrzebowania na filety i mięso z ryb (o 7,8%) oraz ryby świeże i chłodzone (o 6,3%). Sprawdzamy głównie ryby morskie, które w 2022 r. stanowiły 89,0% wolumenu importu ogółem oraz niewielkie ilości ryb słodkowodnych (4,8%) i owoców morza (2,3%). Pozostałą część (3,9%) stano-

wiły rybne produkty niekonsumpcyjne (odpady rybne oraz mączki i granulki z ryb). W strukturze gatunkowej importu w 2023 r. największy udział miały łososie (35,0% wolumenu), następnie śledzie (14,5%), mintaje (8,4%), makrele (6,6%) oraz dorsze (6,6%). W porównaniu z 2022 r. zmniejszyło się zapotrzebowanie m.in. na pangia i tilapie (o ok. 28%), morszczuki (o 22%), makrele (o 9%), dorsze (o 4%) i tuńczyki (o 2%), a większy na

łupacze, pstrągi i śledzie (o 21-29%), szproty i sardynki (o 13%), czarniaki (o 9%), krewetki (o 6%), łososie (o 3%) oraz miruny (o 2%). Nie zmieniła się wielkość importu mintajów. Dynamika cen w układzie średniorocznym malała w kolejnych miesiącach 2023 r., a w listopadzie i grudniu wiele gatunków ryb było znacząco tańszych niż w poprzednich miesiącach (zwłaszcza dorszy i mintajów). Tendencje cen transakcyjnych podstawowych surowców rybnych kształtowały się następująco:

- świeże łososie – 7,61 EUR/kg (wzrost o 6,0% w porównaniu z 2022 r.),
- mrożone filety ze śledzi – 1,77 EUR/kg (wzrost o 2,8%),
- mrożone makrele – 1,80 EUR/kg (wzrost o 2,2%),
- mrożone filety z mintajów – 3,41 EUR/kg (spadek o 12,3%),
- mrożone dorsze – 4,36 EUR/kg (spadek o 7,3%),
- mrożone filety z czarniaków – 4,15 EUR/kg (spadek o 25,5%),
- świeże pstrągi i trocie – 5,60 EUR/kg (wzrost o 0,4%),
- konserwowane tuńczyki – 5,07 EUR/kg (wzrost o 7,3%).

W 2023 r., podobnie jak w latach poprzednich, łososie importowano głównie w postaci ryb świeżych (87% wolumenu) oraz ryb mrożonych i filetów. W większości pochodzą one z Norwegii (78%), ale pośrednio ryby te wysyłane są także ze Szwecji (realny udział ryb norweskich może zatem wynosić ok. 88%). W strukturze towarowej przywozu śledzi przeważały mrożone filety (44%), przetwory i konserwy (26%, z czego przeważają wstępnie przygotowane do dalszego przetwórstwa marynaty) oraz mrożone mięso (24%). Głównymi krajami dostarczającymi śledzie na polski rynek były w 2023 r.: Norwegia (51%), Islandia (19%) i Dania (15%). Dorsze i makrele importujemy w większości jako ryby mrożone (odpowiednio 69 i 74%), a mintaje, czarniaki, morszczuki, miruny i pangi prawie wyłącznie w postaci mrożonych filetów. Biologiczne występowanie tych gatunków ryb na świecie wpływa na dużo większe zróżnicowanie kierunków importu. Dostępne na rynku makrele pochodzą z Holandii (33%) i Islandii (25%),

mintaje z Chin (45%), Rosji (33%) i USA (13%), dorsze z Rosji (52%) i Norwegii (22%), czarniaki z Norwegii (46%), pstrągi z Włoch, Norwegii, Danii, Turcji i Wielkiej Brytanii (udziały od 15 do 19%), a tuńczyki z Ekwadoru (25%), Hiszpanii (16%) i Filipin (15%). Morszczuki sprowadzaliśmy natomiast w 2023 r. głównie z Argentyny, krewetki z Wietnamu i Indii, łupacze z Rosji i Norwegii, a miruny z Nowej Zelandii.

Łącznie w 2023 r. najwięcej ryb i owoców morza na polski rynek zaimportowano z Norwegii. Sprowadzono 274,8 tys. t produktów (41,5% wolumenu ogółem) o wartości 1,69 mld EUR (51,8%), tj. odpowiednio o 13,2 i 19,0% więcej niż w rok wcześniej. Łącznie udział krajów EFTA w wielkości polskiego importu zwiększył się z 42,6 do 47,5%. Znaczenie państw Unii Europejskiej zmniejszyło się o 3,2 pkt proc. do 25,6% wolumenu ogółem spadek z 188,9 do 169,7 tys. t). Do największych eksporterów produktów rybołówstwa do Polski z krajów UE należały: Szwecja (36,9 tys. t), Dania (33,5 tys. t), Niemcy (25,3 tys. t) i Holandia (24,5 tys. t). Z krajów rozwijających się sprowadzono 3,5% produktów rybołówstwa więcej niż przed rokiem (78,3 tys. t), z dominującą rolą Chin (35,3 tys. t).

Znaczącymi dostawcami w 2023 r. były także: Rosja (47,9 tys. t), która mimo prowadzenia wojny stała się drugim największym partnerem oraz USA (15,5 tys. t). Spośród 15 głównych krajów (89,8% importu ogółem) największy wzrost przywozu w 2023 r. odnotowano w przypadku Chin (o 20%), natomiast największy spadek w odniesieniu do USA (o 33%).

Import ryb i owoców morza wyniósł w okresie styczeń–czerwiec 2024 r. 298,9 tys. t (masy produktów) o wartości 1,47 mld EUR i był odpowiednio o 1,6 i 3,2% większy niż w analogicznym okresie roku poprzedniego. W konsekwencji aprecjacji złotej wartość przywozu liczona w walucie krajowej była niższa o 4,3%. Sprzyjało to importerom i istotnie wpływało na dynamikę cen produktów rybnych w kraju. W porównaniu z rokiem poprzednim w niewielkim stopniu zmniejszył się wolumen importu filetów i mięsa z ryb (o 0,4% do 104,1 tys. t), a zwiększył ryb mrożonych (o 0,7% do 58,5 tys. t), przy większej dynamice spadku przywozu ryb świeżych (o 4,6% do 79,3 tys. t). W ujęciu gatunkowym większy niż przed rokiem, był popyt m.in. na szproty, tuńczyki i miruny (o 40–50%) oraz łososie i krewetki (o 9–11%), a mniejszy na łupacze (o 43%), dorsze, śledzie, pstrągi i morszczuki (o 13–16%), , (o 13–15%), mintaje i makrele

Tabela 24. Import ryb i przetworów rybnych według grup towarowych

Wyszczególnienie	I–XII			I–VI	
	2022	2023	2024 S	2023	2024 ^a
	tys. t ^b				
Razem	655,2	662,2	673,1	291,5	298,9
Ryby żywe	2,3	1,6	1,1	0,4	0,1
Ryby świeże lub chłodzone	219,5	233,3	228,0	83,2	79,3
Ryby mrożone	117,3	109,9	108,5	58,1	58,5
Filety i mięso rybne	208,6	224,8	229,5	104,4	104,1
Ryby wędzone, solone i suszone	1,4	1,5	1,9	0,7	0,9
Przetwory i konserwy z ryb oraz kawior	55,2	50,5	55,0	23,8	27,5
Owoce morza	15,2	15,2	15,6	7,7	8,3
Produkty niekonsumpcyjne	35,8	25,5	33,5	13,2	20,2
	mln EUR				
Razem	3 124,3	3 266,8	3 420,0	1 429,3	1 474,5
Ryby żywe	10,6	7,8	6,6	2,9	1,9
Ryby świeże lub chłodzone	1 494,7	1 665,6	1 664,4	638,9	613,7
Ryby mrożone	417,3	363,8	379,8	196,9	202,8
Filety i mięso rybne	867,8	906,1	1 009,8	435,0	467,4
Ryby wędzone, solone i suszone	16,2	16,1	19,1	7,5	9,3
Przetwory i konserwy z ryb oraz kawior	175,7	171,3	200,8	81,6	105,4
Owoce morza	104,9	101,6	101,2	50,3	53,8
Produkty niekonsumpcyjne	37,0	34,4	38,3	16,2	20,2

^a dane wstępne, ^b w masie produktu, S – szacunek

Źródło: opracowanie IERiGŻ PIB na podstawie niepublikowanych danych MF.

(o 7–8%). Nie zmienił się import czarniaków. W ujęciu średniorocznym większość podstawowych surowców wykorzystywanych w krajowym przetwórstwie jest tańsza

niż rok wcześniej (z wyjątkiem śledzi), ale w lipcu zauważalny był znaczący wzrost cen dorszy i mintajów. Głównym dostawcą ryb na polski rynek pozostaje Norwegia

z 34,5% udziałem w wolumenie, następnie Holandia (7,1%), Dania (6,6%), Islandia (6,2%) i Rosja (5,9%).

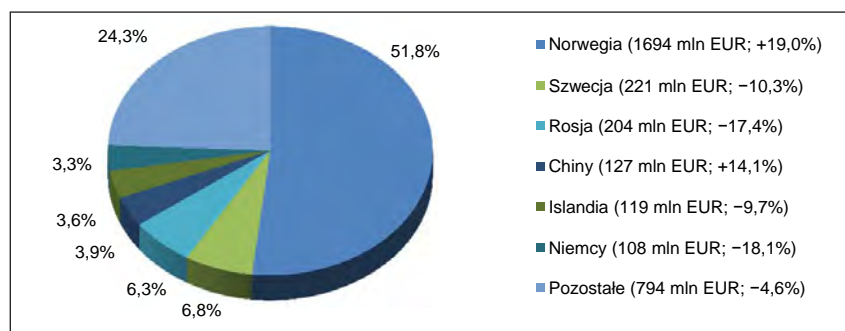
Tabela 25. Import ryb i przetworów rybnych według ważniejszych gatunków

Wyszczególnienie	I–XII			I–VI	
	2022	2023	2024 S	2023	2024 ^a
	tys. t ^b				
Razem	655,2	662,2	673,1	291,5	298,9
Łososie	226,2	232,0	245,0	84,4	91,8
Śledzie	79,5	96,2	91,0	49,1	42,7
Mintaje	55,7	55,8	55,0	23,6	21,8
Makrele	47,9	43,8	42,5	25,6	23,8
Dorsze	45,4	43,4	38,0	22,5	18,9
Czarniaki	17,8	19,4	20,0	8,9	9,0
Pstrągi i trocie	13,8	17,3	16,5	8,4	7,1
Tuńczyki	12,9	12,6	16,0	6,4	8,9
Ryby płaskie	9,1	11,4	9,6	5,1	4,4
Krewetki	10,0	10,6	11,5	5,2	5,8
Morszczuki	12,7	9,9	8,5	4,8	4,1
Łupacze	7,2	9,2	6,5	5,8	3,3
Miruny	6,8	7,0	9,0	2,6	4,0
Szproty, sardynki, sardele, sardynele	5,9	6,6	8,7	3,8	5,5
Pangi	5,8	4,3	5,2	1,8	2,3
Pozostałe	98,5	82,7	90,1	33,5	45,5
	mln EUR				
Razem	3 124,3	3 266,8	3 420,0	1 429,3	1 474,5
Łososie	1 686,0	1 796,7	2 000,0	738,0	814,7
Śledzie	141,5	177,6	191,0	86,9	88,2
Mintaje	204,9	184,1	157,0	87,6	58,8
Makrele	94,1	88,9	89,2	52,7	49,8
Dorsze	226,2	217,4	190,0	113,7	89,7
Czarniaki	68,5	62,1	55,0	29,2	24,6
Pstrągi i trocie	75,5	99,0	90,0	49,5	38,6
Tuńczyki	62,7	66,6	88,0	34,1	48,6
Ryby płaskie	40,2	51,0	43,5	24,0	20,3
Krewetki	82,8	79,3	83,0	39,1	41,4
Morszczuki	43,3	36,8	31,5	18,2	15,2
Łupacze	20,8	24,3	17,9	16,5	9,0
Miruny	33,0	37,6	48,5	13,9	21,7
Szproty, sardynki, sardele, sardynele	12,3	13,1	16,3	6,8	9,3
Pangi	15,6	9,3	9,4	5,4	3,8
Pozostałe	316,9	323,0	309,7	113,7	140,8

^a dane wstępne, ^b w masie produktu, S – szacunek

Źródło: opracowanie IERiGŻ PIB na podstawie niepublikowanych danych MF.

Wykres 14. Kierunki importu ryb i przetworów rybnych w 2023 r.

Uwaga: w legendzie podano rzeczywiste wartości eksportu oraz ich zmianę w porównaniu z rokiem poprzednim

Źródło: opracowanie IERiGŻ PIB na podstawie niepublikowanych danych MF.

VI. CENY RYB I PRZETWORÓW RYBNYCH

1. Ceny pierwszej sprzedaży ryb

1.1. Ryby morskie

Geny pierwszej sprzedaży ryb bałtyckich w Polsce wg danych Centrum Monitorowania Rybołówstwa (MRiRW) były w 2023 r. zdecydowanie wyższe od notowanych rok wcześniej. Wyjątek stanowiły dorsze, za które rybacy uzyskiwali również wyższe, ale tylko o 4,7%, ceny niż w 2022 r. (11,12 PLN/kg). Średnie ceny zbytu szprotów wzrosły o 37,8% do 1,53 PLN/kg, śledzi o 12,4% do 2,18 PLN/kg, storni o 45,3% do 2,18 PLN/kg, a łososi o 21,0% do 59,91 PLN/kg. W I półroczu 2024 r. kontynuowana była tendencja wzrostowa cen zbytu szprotów i śledzi, natomiast niższe były ceny oferowane rybakom za pozostałe trzy gatunki.

Najwyższe ceny skupu szprotów notowano w okresie wrzesień–grudzień 2023 r. (1,58–1,63 PLN/kg), natomiast najniższe w miesiącach letnich czerwiec–sierpień (0,81–0,85 PLN/kg). Miesiące letnie charakteryzują się jednak znikomą podażą. Najwyższe połowy szprotów mają miejsce w pierwszych czterech miesiącach roku, a ceny skupu w tym okresie były stabilne i wynosiły od 1,46 do 1,54 PLN/kg, tj. od 42 do 47% więcej niż w analogicznych miesiącach rok wcześniej.

W 2023 r. wyładunki śledzi były rozłożone, inaczej niż w latach poprzednich, w poszczególnych miesiącach, z wyjątkiem okresu maj–sierpień, w którym są one mocno ograniczone. W miesiącach wiosennych ceny zbytu wykazywały tendencje spadkową z 2,02 do 1,55 PLN/kg, natomiast jesienny sezon połowów rozpoczął się już od wyraźnego wzrostu cen do ok. 2,40 PLN/kg. Utrzymywały się one na tym poziomie do końca roku i były jednocześnie o ok. 10% wyższe niż rok wcześniej.

Najwięcej storni poławia się w okresie pierwszych czterech miesięcy roku przy widocznym trendzie spadkowym cen wraz z rosnącym udziałem ilości ryb

przeznaczanych do produkcji mączki rybnej względem ryb konsumpcyjnych. W styczniu 2023 r. średnie ceny wynosiły 2,48 PLN/kg, natomiast w kwietniu obniżyły się do 1,58 PLN/kg. W porównaniu z analogicznymi miesiącami roku poprzedniego ceny zbytu były wyższe od 46 do 60%. W ostatnim kwartale roku ceny powróciły do poziomu ok. 2,50 PLN/kg i były o ok. 10% wyższe niż w tym samym okresie 2022 roku.

Ograniczona podaż dorszy i łososi wpływa na znaczące fluktuacje cen w układzie miesięcznym. Ceny łososi w 2023 r. notowane były tylko w czterech miesiącach i wynosiły od 39,55 do 67,46 PLN/kg. W przypadku dorszy największa podaż odnotowana była w marcu, przy średniej

cenie 11,26 PLN/kg i w październiku (10,99 PLN/kg). Najwyższe ceny za dorsze rybacy uzyskiwali natomiast średnio w lipcu, tj. 15,37 PLN/kg, a najniższe we wrześniu – 10,09 PLN/kg.

1.2. Ryby słodkowodne

Według danych zawartych w kwestionariuszach RRW-22 ceny sprzedaży ryb słodkowodnych uzyskiwanych przez gospodarstwa rybackie były w 2023 r. zdecydowanie wyższe niż rok wcześniej. Średnia cena sprzedanych ryb wyniosła 20,76 PLN/kg i była o 10,4% wyższa niż w 2022 r. Ceny karpia, po okresie dwuletnich skokowy wzrostów (łącznie o 130%) w 2023 r. nieznacznie obniżyły się i wyniosły 20,97 PLN/kg

Tabela 26. Ceny pierwszej sprzedaży ryb bałtyckich w portach krajowych (PLN/kg)

Okres		Szproty	Śledzie	Dorsze	Stornie	Łososie
2022	I–XII	1,11	1,94	10,62	1,50	49,50
2023	I–XII	1,53	2,18	11,12	2,18	59,91
2023	I–VI	1,52	1,91	11,26	2,08	65,14
2024	I–VI	1,94	2,46	9,32	2,03	61,07
2023						
2022=100		137,8	112,4	104,7	145,3	121,0
I–VI 2024						
I–VI 2023=100		127,6	128,8	82,8	97,6	93,8

Źródło: opracowanie IERiGŻ PIB na podstawie danych Centrum Monitorowania Rybołówstwa MRiRW.

Tabela 27. Ceny świeżych karpia i pstrąga na poszczególnych poziomach rynku (PLN/kg)

Rok	detal ^a	zbyt (brutto) ^a	pierwsza sprzedaż		detal ^a	zbyt (brutto) ^a	pierwsza sprzedaż	
			skup (netto) ^a	sprzedaż bezpośrednia ^b			skup (netto) ^a	sprzedaż bezpośrednia ^b
			karpie				pstrągi	
2019	15,58	12,23	9,72	13,93	24,75	14,74	12,19	18,96
2020	16,31	12,06	10,23	14,28	25,82	14,66	13,89	20,09
2021	19,87	13,54	19,43	15,55	27,04	16,24	14,23	20,91
2022	29,57	19,14	23,28	20,58	30,44	18,48	14,92	23,14
2023	33,91	23,08	21,63	26,08	36,43	22,40	18,65	26,69
2023 I–VI	34,17	23,33	–	26,31	35,86	22,23	–	26,27
2024 I–VI	36,47	21,40	13,70	25,79	37,97	21,49	25,00	29,12

Źródło: dane GUS-u (^a w przypadku skupu badanie obejmuje bardzo mały wolumen i wyniki mogą nie obrazować aktualnej sytuacji na rynku) oraz dane Magazynu Przemysłu Rybnego (^b).

(spadek o 2,2%). Zdecydowanie mniejsza była skala wzrostu cen zbytu pstrągów tęczowych, które w latach 2021–2022 podrożały łącznie o ok. 25%, ale odmiennie niż w przypadku karpia, trend wzrostowy był kontynuowany także w 2023 r. (wzrost o 18,1% do 19,17 PLN/kg). Na kształtowanie się cen zbytu tych ryb duży wpływ ma ich import. Średnia cena sprowadzanych do kraju karpia wyniosła w 2023 r. 13,03 PLN/kg i była o 4,9% niższa niż rok wcześniej (w tym, w okresie listopad–grudzień wyniosła 12,64 PLN/kg). W przypadku pstrągów (wszystkie gatunki, łącznie z trociami) średnia cena importowa wzrosła w 2023 r. o 2,9% do 23,02 PLN/kg w przeliczeniu na masę żywą ryb.

Spośród pozostałych gatunków ryb słodkowodnych oferowanych w większych ilościach przez gospodarstwa rybaccie największy wzrost cen w 2023 r. dotyczył sumów afrykańskich (o 80,1% do 25,05 PLN/kg), karasi (o 36,8% do 12,72 PLN/kg), pali (o 35,0% do 26,81 PLN/kg) i jesiotrów (o 34,1% do 38,24 PLN/kg). Najdroższym gatunkiem krajowej akwakultury pozostaje sandacz, którego ceny zbytu wzrosły w 2023 r. o 9,2% do 47,58 PLN/kg.

Sprzedaż karpia poza okresem okołoswiątecznym jest ograniczona. Jej udział w ostatnich latach rośnie, niemniej jednak uzyskiwane ceny nie obrazują aktualnej sytuacji podaży-popytu. W I półroczu 2024 r. kontynuowany był trend spadkowy cen. Wyjątek stanowił obrót detaliczny, gdzie świeże karpie podrożały o 6,7%. W bezpośredniej sprzedaży realizowanej przez gospodarstwa rybaccie średnie ceny były o 2,0% niższe niż w I półroczu 2023 r., a w zbycie monitorowanym przez GUS skala spadku była większa i wyniosła 8,3%. Według danych Ministerstwa Finansów w I półroczu 2024 r. nie importowaliśmy do Polski ryb karpiowatych (dane EUROSTAT wskazują na import 330 ton).

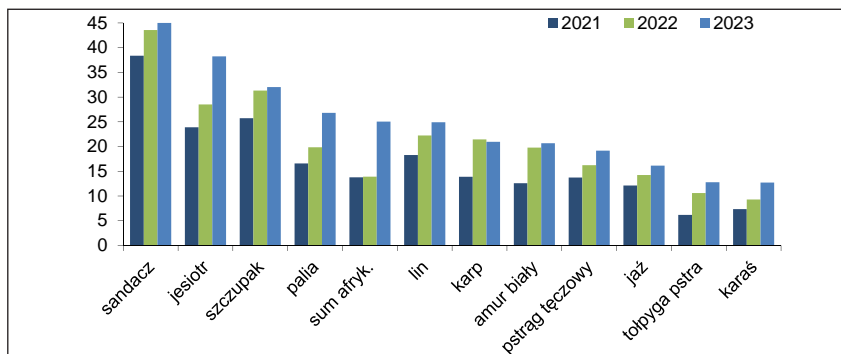
W I półroczu 2024 r. również na rynku pstrągów kierunki zmian cen były różnokierunkowe. Wzrosły przede wszystkim ceny notowane bezpośrednio w gospo-

Tabela 28. Ceny sprzedaży karpia i pstrągów tęczowych wg danych z kwestionariuszy RRW-22 (PLN/kg, cena netto)

Gatunek	2019	2020	2021	2022	2023
Karp	8,83	9,33	13,88	21,45	20,97
Pstrąg tęczowy	12,83	13,04	13,74	16,23	19,17

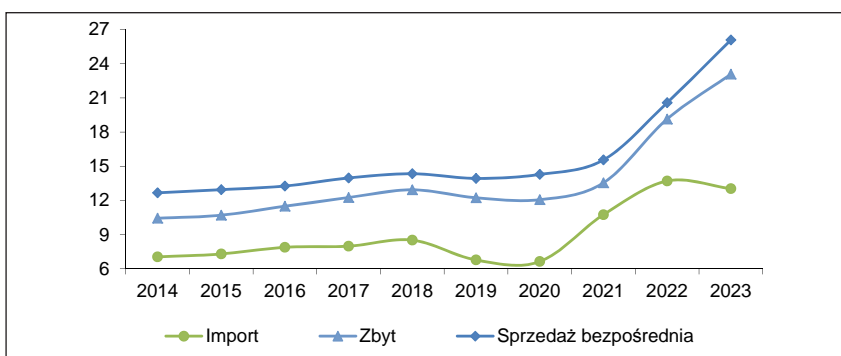
Źródło: dane IRS PIB i MRIRW.

Wykres 15. Ceny sprzedaży ryb słodkowodnych wg danych z kwestionariuszy RRW-22 (PLN/kg, cena netto)

Źródło: opracowanie IERiGŻ PIB na podstawie danych MRIRW.

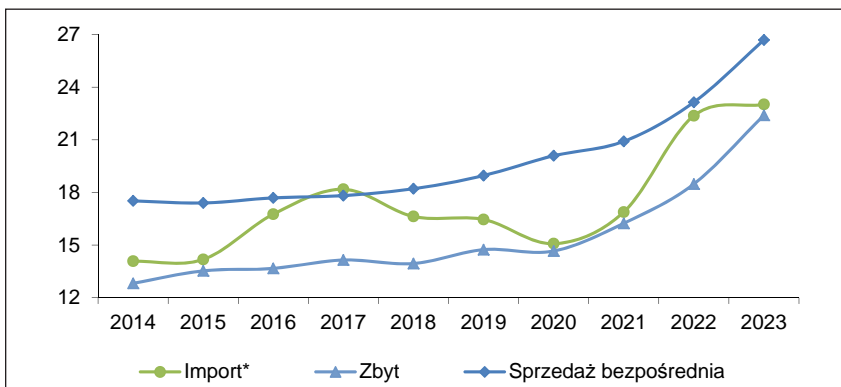
Wykres 16. Ceny karpia (PLN/kg)

* Średnia cena w imporcie w przeliczeniu na masę żywą wszystkich gatunków pstrągów i troci

Źródło: opracowanie IERiGŻ PIB na podstawie danych GUS-u, MF i MPR.

Wykres 17. Ceny pstrągów

* Średnia cena w imporcie w przeliczeniu na masę żywą wszystkich gatunków pstrągów i troci

Źródło: opracowanie IERiGŻ PIB na podstawie danych GUS-u, MF i MPR.

darstwach rybackich, w sprzedaży odbiorcom detalicznym i w małym hurcie (o 10,8%) oraz ceny detaliczne notowane przez GUS (o 5,9%), natomiast niższe były ceny zbytu (o 3,3%). Import, którego roczna wielkość wynosi ok. 70–80% produkcji krajowej stanowi bardzo ważne źródło zaopatrzenia przetwórci w surowce z przeznaczeniem do produkcji eksportowej oraz uzupełnienia podaży na rynku wewnętrznym. W przeliczeniu na masę żywą ryb w okresie styczeń–czerwiec 2024 r. sprowadzono 8,1 tys. t pstrągów i troci, tj. o 15,5% mniej niż przed rokiem. Średnia cena importowanych ryb wyniosła w analizowanym okresie 2024 r. 20,52 PLN/kg i była o 15,5% niższa niż przed rokiem.

W I półroczu 2024 r. cen pierwszej sprzedaży pozostałych ryb słodkowodnych (loco brama, ilości detaliczne i małe ilości hurtowe) wykazywały zdecydowane tendencje wzrostowe. Wyjątek stanowiły tylko tołygi, których ceny nie zmieniły się oraz sumy, które potaniały o 4%. Najbardziej, w porównaniu z I półroczem roku poprzedniego, podrożały sandacze (o 19%), sielawy, sieje i okonie (o ok. 15%). Ceny pozostałych ważniejszych gatunków ryb słodkowodnych wzrosły o ok. 5%.

2. Ceny zbytu ryb i przetworów rybnych

W 2023 r. wskaźnik zmian cen zbytu ryb i przetworów rybnych zwiększył się w porównaniu z rokiem poprzednim o 8,7% przy istotnych wahaniach w układzie miesięcznym (od +2,5 do –2,5%). Spośród nielicznych produktów rybnych, których ceny są monitorowane przez GUS największy wzrost dotyczył świeżych, niepatroszonych pstrągów (o 21,2% do 22,40 PLN/kg) oraz żywych karpia (o 20,6% do 23,08 PLN/kg). Wysoka była także dynamika wzrostu cen mrożonych filetów z mintajów (o 16,7% do 40,9 PLN/kg) oraz świeżych filetów z dorszy (o 16,5% do 51,71 PLN/kg). Zbliżone do średniej podwyżki dotyczyły mrożonych filetów z morszczuków podrożały (wzrost o 8,6% do 22,93 PLN/kg) i płatów lub filetów ze śledzi (wzrost o 7,3% do 14,78

Tabela 29. Wskaźniki cen produkcji sprzedanej (w %)

Lata (rok poprzedni = 100)	Przetwórstwo		
	ryb	mięsa	mleka
2019	102,1	103,5	98,8
2020	101,1	101,5	100,4
2021	100,4	104,2	108,8
2022	114,4	127,2	131,5
2023	108,7	102,3	92,7
VIII 2024 (VIII 2023=100)	96,4	95,9	104,8

Źródło: opracowanie IERiGŻ PIB na podstawie niepublikowanych danych GUS-u.

PLN/kg). W najmniejszym stopniu wzrosły ceny zbytu niepatroszonych śledzi solonych (o 0,8% do 12,42 PLN/kg).

W pierwszych ośmiu miesiącach 2024 r. cen zbytu produktów rybołówstwa wykazywały tendencję spadkową, ale w kilku miesiącach odnotowano ich znaczący wzrost (m.in. w marcu i maju). W konsekwencji, w sierpniu 2024 r. ich poziom był o 2,7% niższy niż w grudniu 2023 r. i o 3,6% niższy niż rok wcześniej. W okresie roku ceny zbytu podstawowych substytutów, tj. mięsa i jego przetworów oraz nabiału odpowiednio spadły o 4,1% i wzrosły o 4,8%.

W relacji sierpień 2024 r. do sierpnia 2023 r. wyraźnie spadły ceny zbytu krajowych ryb słodkowodnych: żywych karpia (o 9,2% do 21,29 PLN/kg) oraz świeżych, niepatroszonych pstrągów (o 8,4% do 21,33 PLN/kg). Jeszcze głębszy był spadek cen mrożonych filetów z mintajów (o 15,3% do 36,18 PLN/kg), a mniejszy świeżych filetów z dorszy (o 5,0% do 47,19 PLN/kg). W analizowanym okresie podrożały natomiast mrożone filety z morszczuków (o 1,8% do 22,81 PLN/kg), solone, niepatroszone śledzie (o 2,2% do 12,54 PLN/kg) oraz filety ze śledzi (o 9,0% do 15,34 PLN/kg). W ujęciu średniorocznym (styczeń–sierpień 2024 r., w porównaniu z analogicznym okresem roku poprzedniego), spadły ceny wszystkich monitorowanych produktów rybnych, z wyjątkiem asortymentu śledziowego. Najbardziej potaniały świeże filety z dorszy (o 10,6%) oraz mrożone filety z mintajów (o 11,4%).

W 2023 r., w porównaniu z rokiem poprzednim, zwiększył się udział ceny zbytu w cenie detalicznej karpia (z 64,7 do 68,1%) oraz świeżych, niepatroszonych pstrągów (z 60,7 do 61,5%). Przeciętą marżę handlową spadła natomiast w przypadku filetów ze śledzi (z 70,5 do 66,8%) oraz mrożonych filetów z morszczuków (z 64,6 do 58,7%).

3. Ceny detaliczne ryb i przetworów rybnych

W okresie pierwszych pięciu miesięcy 2023 r. utrzymywała się wysoka dynamika wzrostu cen, która maksimum osiągnęła w lutym, tj. 23,5% (w porównaniu z lutym 2022 r.). W czerwcu i lipcu, po raz pierwszy od kilkunastu miesięcy, ceny detaliczne produktów rybołówstwa praktycznie nie zmieniły się, a w sierpniu i wrześniu odnotowano ich spadek. W kolejnych dwóch miesiącach ceny ponownie zaczęły rosnąć, ale już w umiarkowanym stopniu, a w grudniu powrócono, do obserwowanych w latach przed pandemią, znacznych obniżek cen w okresie okołoswiątecznym. Przetwórcy i handlowcy w tym czasie, tj. wzmożonego popytu (ok. 25% rocznej sprzedaży ryb), korzystają z efektu skali, rezygnując z części marż. Znacząco potaniały także świąteczne karpie (o 10%, w relacji do świąt 2022 r.). Wpłynęło to na znaczące obniżenie dynamiki wzrostu w ujęciu rocznym. Czynnikiem determinującym niższe ceny płacone przez konsumentów w ostatnich miesiącach były przede wszystkim: spadek cen ryb importowanych, aprecjacja złota oraz relatywnie niewielkie podwyżki cen realizowane przez sektor przetwórstwa (wzrost cen

produkcji sprzedanej przemysłu rybnego wyniósł w 2023 r. 8,7%.

Średni wzrost cen detalicznych produktów rybołówstwa wyniósł w 2023 r. 15,5% i był nieco większy niż średnia dla cen żywności i napojów bezalkoholowych ogółem (15,1%). Zmiany cen produktów substytucyjnych były generalnie zbliżone do obserwowanych w przypadku produktów rybnych (z wyjątkiem mięsa drobiowego). Mięso ogółem podrożało w 2023 r. o 12,9%, w tym wieprzowe o 17,0%, drobiowe o 1,7%, a wędliny o 15,3%. Nabiał był natomiast droższy niż w 2022 r. przeciętnie o 15,3%, w tym sery o 13,3%. Spośród głównych grup produktów rybnych najbardziej wzrosły ceny ryb świeżych i chłodzonych (o 19,5%, w tym m.in. świeżych pstrągów o 19,7%) oraz ryb mrożonych (o 18,7%, w tym m.in. mrożonych filetów z miruny o 24,2%). Najmniej podrożały owoce morza – świeże o 8,4%, a mrożone o 10,7%. Wzrost cen produktów rybnych w relacji grudzień 2023 r. do grudnia 2022 r. był już zdecydowanie mniejszy i wyniósł tylko 3,5%. W grudniu tańsze niż rok wcześniej były ryby świeże i chłodzone (o 0,2%, głównie w wyniku wspomnianych obniżek cen karpia). Nieznacznie podrożały mrożone owoce morza (o 0,8%), a wzrost cen pozostałych grup wyrobów wyniósł od 3,9 do 5,3%.

Średni wzrost cen detalicznych ryb i produktów rybnych w krajach Unii Europejskiej wyniósł w 2023 r. 9,6% (wg zharmonizowanych wskaźników cen konsumpcyjnych HICP). Najbardziej produkty te podrożały na Węgrzech (o 20,9%), w Szwecji (20,3%) i Rumunii (19,1%). Zdecydowanie wolniejszy wzrost obserwowano w takich krajach jak: Portugalia, Malta, Grecja, Cypr i Włochy (od 4,2 do 6,4%). Ryby świeże zdrożały przeciętnie o 7,1%, ryby mrożone o 14,0%, ryby i owoce morza wędzone, solone i suszone o 12,2%, a przetwory i konserwy o 12,9%. Ceny świeżych owoców morza wzrosły średnio o 4,3%, a mrożonych o 5,7%.

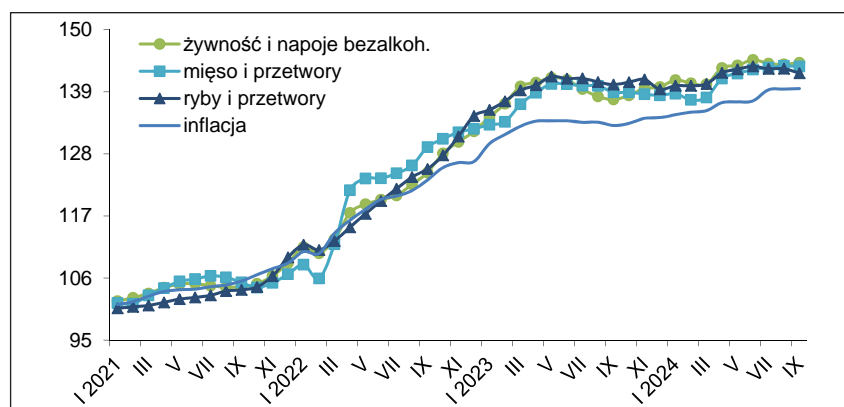
Dalszy spadek cen ryb importowanych oraz cen producentów wpływał na nie-

Tabela 30. Wskaźniki cen detalicznych (w %)

Wyszczególnienie	2023				2024		
	VI	IX	XII	I–XII	VI	IX	I–IX
	XII 2022=100			I–XII 2022=100	XII 2023=100		I–IX 2023=100
Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych	105,7	105,1	106,2	111,4	102,2	103,8	103,3
Żywność i napoje bezalkoholowe	106,9	104,3	106,0	115,1	103,4	103,1	102,8
Mięso i przetwory	106,0	104,9	104,5	112,9	103,3	103,7	102,2
Mleko, sery, jaja	103,0	101,1	101,4	116,0	102,2	102,4	100,3
Ryby i owoce morza	104,9	104,1	103,5	115,5	102,9	102,1	101,6
Ryby świeże lub chłodzone	105,6	102,4	99,8	119,5	104,1	100,2	98,5
Ryby mrożone	104,1	103,8	103,9	118,7	100,1	99,7	100,2
Owoce morza świeże lub chłodzone	103,4	101,4	103,9	108,4	101,2	99,1	102,2
Owoce morza mrożone	103,3	100,9	100,8	110,7	99,3	99,2	98,0
Ryby i owoce morza suszone, wędzone lub solone	104,5	105,1	104,9	112,0	103,9	104,4	104,2
Pozostałe przetwory z ryb i owoców morza	105,1	105,3	105,3	113,8	102,9	103,3	103,1

Źródło: opracowanie IERiGŻ PIB na podstawie niepublikowanych danych GUS-u.

Wykres 18. Wskaźniki cen detalicznych (grudzień 2020 = 100)

Źródło: opracowanie IERiGŻ PIB na podstawie niepublikowanych danych GUS-u.

wielkie podwyżki cen detalicznych produktów rybnych w 2024 r., które wyraźnie podrażały tylko w kwietniu (o 1,40%) wraz z przywróceniem stawki VAT na żywność. Wzrost ten był zdecydowanie mniejszy niż wynikałoby z uwzględniania całej stawki VAT szacowanej w przypadku sektora rybnego na ok. 4,50%. W pozostałych miesiącach zmiany cen zawierały się w przedziale –0,6 do +0,5%. We wrześniu 2024 r. wzrost cen, w relacji do września roku poprzedniego, wyniósł 1,4%, do grudnia 2,1%, a średnio w okresie styczeń–wrzesień 2024 r. ceny były wyższe niż przed rokiem o 1,6%.

Spośród poszczególnych grup produktów najbardziej w układzie średniorocznym podrożały ryby i owoce morza suszone, wędzone i solone (o 4,2%) oraz przetwory i konserwy (o 3,1%), a tańsze były ryby świeże i chłodzone (spadek cen o 1,5%) i mrożone owoce morza (o 2,0%). Ceny żywności i napojów bezalkoholowych ogółem wzrosły w tym okresie o 2,8%, w tym mięso drobiowe staniało o 3,3%, a ceny mięsa wieprzowego nie zmieniły się.

Tabela 31. Ceny detaliczne wybranych produktów rybnych (PLN)

Produkt	masa	2021	2022	2023	I-IX 2024	2023	I-IX 2024
						2022=100	I-IX 2023=100
Karp świeży, cały	1kg	19,87	29,57	33,91	36,47	114,7	106,7
Filet z łososia, świeży	1kg	61,81	77,18	85,62	86,46	110,9	100,0
Pstrąg świeży	1kg	27,04	30,44	36,43	38,22	119,7	105,6
Filety mrożone z miruny	1kg	33,23	38,38	47,67	48,15	124,2	101,4
Filety mrożone z dorsza	1kg	38,34	46,30	53,97	52,81	116,6	97,8
Filety mrożone z morszczuka	1kg	26,86	32,68	39,09	39,96	119,6	102,6
Krewetki mrożone	500 g	43,09	48,21	52,45	51,44	108,8	97,4
Łosoś wędzony	100 g	10,66	12,54	13,99	14,14	111,6	101,0
Pstrąg wędzony	1 kg	37,45	41,48	48,73	51,83	117,5	107,1
Makreła wędzona	1kg	20,22	24,00	26,33	27,42	109,7	104,2
Płaty lub filety śledziowe	1kg	17,10	19,54	22,11	23,07	113,2	104,7
Filety śledziowe w sosie	400 g	9,07	10,88	12,29	12,40	113,0	100,4
Sardynka w oleju	160 g	5,32	5,97	6,72	6,93	112,6	103,1
Tuńczyk w sosie własnym	170 g	6,23	6,53	7,53	8,02	115,3	107,8
Paluszki rybne, mrożone	250 g	7,28	8,34	10,11	14,40	121,2	144,0

Źródło: opracowanie IERiGŻ PIB na podstawie niepublikowanych danych GUS-u.

NOTATKI

NOTATKI

NOTATKI

W serii **Analizy Rynkowe** w planie wydawniczym 2024 ukażą się następujące raporty:

Edycja wiosenna:

Rynek cukru
Rynek drobiu
Rynek mleka
Rynek owoców i warzyw
Rynek rzepaku
Rynek środków produkcji dla rolnictwa
Rynek zbóż

Edycja jesienna:

Rynek drobiu
Rynek mleka
Rynek owoców i warzyw
Rynek pasz
Rynek ryb
Rynek rzepaku
Rynek zbóż
Rynek ziemniaka

WARUNKI SPRZEDAŻY I PRENUMERATY

Istnieje możliwość zakupu archiwalnych edycji czasopism.

Pełna oferta wydawnicza dostępna na stronie: <https://ierigz-publicacje.pl>

Rabat 20% dla wszystkich uczelni obowiązuje do końca 2024 roku.

Zamówienia na prenumeratę i sprzedaż pojedynczych numerów można przesyłać:

- mailem na adres: dw@ierigz.waw.pl
- w sklepie internetowym: <https://ierigz-publicacje.pl>
- pocztą na adres:
Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej Państwowy Instytut Badawczy,
Dział Informacji i Wydawnictw, ul. Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa
- publikacje można również kupić w Dziale Informacji i Wydawnictw IERiGŻ PIB,
ul. Świętokrzyska 20 – wejście od ul. Szkolnej 2/4, parter, pok. 3,
sprzedaż od poniedziałku do piątku w godz. 9⁰⁰–15⁰⁰.

W związku z dofinansowaniem przez MRiRW **Analizy Rynkowe** wydane w II półroczu 2024 r. (tzw. edycji jesiennej) dostępne są bezpłatnie.

Kontakt:

Dział Informacji i Wydawnictw IERiGŻ PIB, ul. Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa
tel. (22) 505 46 85, 505 45 26; e-mail: dw@ierigz.waw.pl

Usługi wydawnicze i poligraficzne

Ponad 40 lat doświadczenia,
profesjonalne doradztwo i obsługa,
szybkie realizacje zleceń.

Projektowanie graficzne, skład DTP,
profesjonalna korekta i redakcja tekstów.

Drukujemy: książki, broszury,
czasopisma, materiały szkoleniowe,
ulotki, wizytówki, papiery firmowe,
notesy, foldery reklamowe, zaproszenia,
dyplomy, certyfikaty itp.

Nowoczesne systemy druku cyfrowego:
Xerox PrimeLinkB125,
Xerox Versant 180 press.

Usługi introligatorskie: szycie,
bindowanie, uszlachetnianie,
klejenie, perforowanie itp.

Zapraszamy do współpracy

22 505 45 26
22 505 44 30

poligrafia@ierigz.waw.pl

**INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ**
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

EGZEMPLARZ
BEZPŁATNY

ISSN 1732-5889

1732 5882

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej
Państwowy Instytut Badawczy,
ul. Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa;
tel. (22) 505 45 18; e-mail: ierigz@ierigz.waw.pl
<http://www.ierigz.waw.pl>